

บทที่ ๒

วิเคราะห์กลวิธีการสร้างตัวละครวิกตอริต

เสฐียร โสเสศ กล่าวไว้ในหนังสือ การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ ว่า เทคนิค หรือ กลวิธี เป็นอุบายที่ทำหรือแสดงเรื่องทีนี้กให้ปรากฏออกมาภายนอกใจให้เป็นรูปขึ้น เทคนิคจึงเป็นเครื่องช่วยให้วรรณกรรมมีศิลปะที่สมบูรณ์ (เสฐียร โสเสศ, ๒๕๑๕ : ๕๑-๕๕) ในการสร้างงานวรรณกรรม กลวิธี ย่อมหมายถึง การกระทำ “อย่างไร” จึงจะให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้ และให้บรรลุความมุ่งหมายของนักเขียน (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๒ : ๑๑๕)

ในเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกตอริตสื่อสารสำคัญ (messages) ของเรื่องนั้น นักเขียนใช้ตัวละครวิกตอริตเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความมุ่งหมาย คือสื่อความคิดสำคัญแก่ผู้อ่าน การวิเคราะห์กลวิธีการสร้างตัวละครวิกตอริตจึงเป็นขั้นตอนแรกที่ทำให้เข้าใจความมุ่งหมายของผู้เขียน และนำไปสู่ความเข้าใจสารสำคัญนั้นด้วย

กลวิธีการสร้างตัวละคร คือการให้บทบาทแก่ตัวละครและการกำหนดลักษณะตัวละครในเรื่อง (สุภา ศาตราวรรณ, ๒๕๒๒ : ๒๑๒) ในการสร้างตัวละคร ผู้เขียนจึงต้องใส่บทบาทให้ตัวละคร เพื่อให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในเรื่อง และใส่บุคลิกลักษณะเพื่อความมีชีวิตของตัวละครเอง เพราะตัวละครคือผู้ที่แสดงบทบาทหรือพฤติกรรมที่ทำให้เรื่องดำเนินไปได้ตั้งแต่ต้นจนจบ ยิ่งไปกว่านั้นตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครเอก เป็นศูนย์รวมความสนใจของผู้อ่านว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นกับตัวละคร ให้มีความสมจริงตามธรรมชาติ หรือให้เหลือเชื่อเหนือจริง (วิภา กงกะนันท์, ๒๕๒๓ : ๕๘)

บทบาทและลักษณะของตัวละครเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครดังกล่าว ในบทที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์บทบาทของตัวละครวิกตอริต และบุคลิกลักษณะทางกายภาพกับทางจิตอย่างละเอียด ส่วนการสร้างองค์ประกอบอื่น ๆ ของเรื่อง อันเป็นกลวิธีที่ผู้แต่งจะต้องกำหนด ผู้วิจัยจะเลือกวิเคราะห์เฉพาะองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับตัวละครวิกตอริต ได้แก่โครงเรื่อง ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง และฉากกับบรรยากาศ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นลักษณะกลวิธีการสร้างตัวละครวิกตอริตที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น และเข้าใจความสำคัญของกลวิธีการสร้างตัวละครในกรณีนี้ด้วย

๒.๑ บทบาทของตัวละครวิกตอริต

จากเรื่องสั้นที่ใช้เป็นข้อมูล ๓๐ เรื่อง มีตัวละครวิกตอริตทั้งหมด ๔๖ ตัว (เรื่อง ลุ่ม มี ๑๖ ตัว เรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง มี ๒ ตัว นอกจากนั้น มีตัวละครวิกตอริตเรื่องละ ๑ ตัว) ตัวละครวิกตอริตส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นตัวละครเอกของเรื่อง กล่าวคือ เป็นตัวละครเอก ๑๖ ตัว และเป็นตัวละครรอง ๑๐ ตัว (ตัวละครรองมาจากเรื่อง ลุ่ม ๕ ตัว และมาจากเรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง ๑ ตัว)

บทบาทของตัวละครวิกตอริตที่แสดงว่าเป็นตัวละครเอกได้แก่

๒.๑.๑ บทบาทในการดำเนินเรื่อง

๒.๑.๒ บทบาทในปมปัญหาของเรื่อง

๒.๑.๓ บทบาทในการเสนอสารสำคัญของเรื่อง

๒.๑.๑ บทบาทในการดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องคือการทำให้เรื่องราวดำเนินไปตามโครงเรื่องที่วางไว้ ผู้ดำเนินเรื่องไม่ใช่ผู้เขียนหรือตัวละครที่ทำหน้าที่เล่าเรื่อง เพราะการเล่าเรื่องกับการดำเนินเรื่องไม่เหมือนกัน ตัวละครที่ดำเนินเรื่องหมายถึงตัวละครที่เป็นสาเหตุ หรือเป็นผู้ผลักดันให้เรื่องราวดำเนินไปตามโครงเรื่อง ตัวละครหลาย ๆ ตัวอาจช่วยกันดำเนินเรื่องก็ได้ ไม่จำเป็นว่าเรื่องหนึ่งต้องมีตัวดำเนินเรื่องเพียงตัวเดียว

โดยทั่วไป การดำเนินเรื่องอาจพิจารณาได้หลายแง่มุม คือ

๑. มิติเวลา หมายถึงการพิจารณาว่าเรื่องนั้น ๆ ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา คือ จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ไปสู่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลัง เช่น เรื่อง สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือดำเนินเรื่องแบบย้อนเวลา (flashback) คือ นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลังขึ้นก่อน แล้วย้อนไปเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น เรื่อง ข้างหลังภาพ ของ ศรีบูรพา หรือดำเนินเรื่องโดยใช้เวลาสลับไปสลับมา เช่น เรื่อง ปีกความฝัน ของ นิพนพานฯ

๒. ตัวละคร หมายถึงพิจารณาพฤติกรรมของตัวละครว่ามีส่วนผลักดันให้เรื่องดำเนินไปอย่างไร ถือเป็นบทบาทสำคัญของตัวละครต่อโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง เพราะตัวละครคือผู้ที่แสดงบทบาทหรือพฤติกรรมที่ทำให้เรื่องดำเนินไปได้ตั้งแต่ต้นจนจบ (วิภา กงกะนันท์, ๒๕๕๓ : ๕๘)

๓. โครงเรื่อง หมายถึงการดำเนินเรื่องไปตามขั้นตอนที่ผู้เขียนกำหนดไว้ ได้แก่ การเปิดเรื่อง (exposition) การสร้างความขัดแย้งในเรื่อง (introduce conflict) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องใหญ่กับโครงเรื่องย่อย และการใช้เหตุการณ์ประกอบอันเป็นรายละเอียดต่าง ๆ เช่น ความใคร่รู้ (suspense) ความลึกลับ (mystery) ทางเลือก (dilemma) หรือความประหลาดใจ (surprise) การที่เหตุการณ์ขึ้นสู่จุดขมวดปม (crisis) เหตุการณ์ขึ้นสู่จุดสุดยอด (climax) การสรุปเรื่อง (conclusion) การคลี่คลายเรื่อง (resolution) และการจบเรื่อง (ending) (กุหลาบ มลลิกะมาส, ๒๕๕๑ : ๕๑-๕๒ และ Chulalongkorn University, Faculty of Arts, ๒๕๓๔ : ๓-๔)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะการดำเนินเรื่องโดยตัวละคร เพราะเป็นแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับตัวละครโดยตรง จากการศึกษาพบว่า บทบาทในการดำเนินเรื่องของตัวละครวิกตอริตแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่

- ๒.๑.๑.๑ ตัวละครวิกตอริตดำเนินเรื่องเพียงตัวเดียว
 - ๒.๑.๑.๒ ตัวละครวิกตอริตเป็นกลุ่มและดำเนินเรื่องร่วมกัน
 - ๒.๑.๑.๓ ตัวละครวิกตอริตดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครปกติที่เป็นตัวละครเอกด้วยกัน
 - ๒.๑.๑.๔ ตัวละครวิกตอริตดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครปกติที่เป็นตัวละครรอง
- บทบาทในการดำเนินเรื่องของตัวละครวิกตอริตมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑.๑ บทบาทของตัวละครวิกตอริตที่ดำเนินเรื่องเพียงตัวเดียว

จากเรื่องสั้นที่ใช้เป็นข้อมูล ๓๐ เรื่อง มีเรื่องสั้น ๑๕ เรื่องที่ตัวละครวิกตอริตเป็นตัวละครเอกและดำเนินเรื่องเพียงตัวเดียว การดำเนินเรื่องของตัวละครวิกตอริตหลาย ๆ เรื่องมีลักษณะคล้ายกัน แบ่งได้เป็น ๔ แบบ คือ

แบบที่ ๑ ตัวละครวิกตอริตเกิดความเครียด จึงแสดงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับตัวละครอื่นในเรื่อง ทำให้ตัวละครอื่น ๆ เดือดร้อนและแสดงบทบาทสัมพันธ์กับพฤติกรรมของตัวละครวิกตอริต ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า หมาหาย วิกตอริต โจมตีมันวันนี้ เหลื่อม และ ผมไม่บ้า เช่น

วันของคนบ้า ตัวละครเอกเกิดความเครียด จึงมีพฤติกรรมที่ผิดปกติ คือ แก้วเล่นน้ำในที่สาธารณะ ทำให้ตัวละครอื่น คิดว่าตัวละครเอกเป็นบ้าและแสดงบทบาทที่สืบเนื่องกับพฤติกรรมของตัวละครเอก คือ พยายามยับยั้งพฤติกรรมของตัวละครเอก

วิกลจริต ตัวละครเอกมีสภาพวิกลจริต มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ต่อสังคม คือ ขัดขวางงานสมโภชพระพุทธรูปในโรงเรียน ทำให้เกิดความขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ อย่างรุนแรง

โงมคิมวันนี้ ตัวละครเอกเกิดความเครียด จึงมีพฤติกรรมขัดแย้งกับสังคม คือ จับคนบนรถเมล์เป็นตัวประกัน ทำให้ตัวละครอื่นเดือดร้อน และแสดงบทบาทที่สืบเนื่องกับพฤติกรรมของตัวละครเอก คือ จับตัวละครเอก และช่วยเหลือตัวประกัน

แบบที่ ๒ ตัวละครเอกมีความขัดแย้งกับผู้อื่นหรือขัดแย้งในใจตนเอง เกิดความเครียดอย่างรุนแรงจึงกลายเป็นคนวิกลจริต การดำเนินเรื่องในแบบที่ ๒ ต่างกับในแบบที่ ๑ คือ ตัวละครเอกไม่ได้แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์แต่อย่างใด จึงไม่ได้ทำให้ตัวละครอื่นได้รับความเดือดร้อน ได้แก่เรื่อง สาบสูญ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง บันทึกเพื่อคุณคุณ และ ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน เช่น

สาบสูญ ตัวละครเอกขัดแย้งกับตัวละครอื่น เนื่องจากถูกไล่ออกจากงาน ทำให้เกิดปัญหากระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรง จนกลายเป็นคนวิกลจริต

จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง ตัวละครเอกมีความเครียดในเรื่องการดำเนินชีวิต จึงมีพฤติกรรมที่แสดงอาการผิดปกติทางจิต

บันทึกเพื่อคุณคุณ ตัวละครเอกมีความเครียด เพราะรู้สึกผิดหวังกับชีวิตที่เป็นอยู่ จึงถ่ายทอดความคิดที่สับสนผิดปกติออกมาทางบันทึกส่วนตัว

แบบที่ ๓ ตัวละครเอกมีพฤติกรรมและคำพูดที่แปลกไปจากคนทั่วไป จึงมีความขัดแย้งกับตัวละครอื่น แต่ก็ไม่มีใครได้รับความเดือดร้อน เพียงแต่ทำให้ตัวละครอื่น ๆ ลงความเห็นว่าตัวละครเอกเป็นคนวิกลจริต ได้แก่เรื่อง มนุษย์ต่างดาว พ.ศ.๓๓๐๐ ชายหนุ่มคนดี เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ บ่วงสันโดษ และ คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ เช่น

พ.ศ.๒๕๑๐ ตัวละครเอกพยายามทำให้คนอื่นเชื่อกันว่าทุกคนกำลังถูกควบคุมด้วยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ แต่ไม่มีใครเชื่อ และลงความเห็นว่าเป็นคนวิกลจริต

บ่วงสั้นโดย ตัวละครเอกมีความคิดในเรื่องต่าง ๆ ผิดไปจากคนในสังคม จึงถูกวินิจฉัยว่าวิกลจริต แต่หลังจากได้พิสูจน์ตัวเองโดยการนั่งคุยกับจิตแพทย์ ก็ได้รับอนุญาตให้ออกจากโรงพยาบาลได้

คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ ตัวละครเอกมีความเครียดเนื่องจากไม่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตแบบนักเดินทาง “ผู้แสวงหา” จึงกลายเป็นคนที่มีสภาพเป็นคนโง่ เร่วร้อน ทำให้ตัวละครอื่นเห็นว่าวิกลจริต

แบบที่ ๔ ตัวละครเอกเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไป โดยมีพฤติกรรมกับมุมมองของตัวละครเอกเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่เรื่อง คนบ้ากับขอทาน และ นกในพายุคะวัน

คนบ้ากับขอทาน ตัวละครเอกมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต่างที่ต่างเวลากัน ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไป โดยมีพฤติกรรมของตัวละครเอกเชื่อมโยงเหตุการณ์เข้าไว้ด้วยกัน

นกในพายุคะวัน ตัวละครเอกเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่างที่ต่างเวลากัน ทำให้เนื้อเรื่อง ดำเนินไปโดยมีมุมมองของตัวละครเอกเชื่อมโยงเหตุการณ์เข้าไว้ด้วยกัน

ในเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกลจริต แม้ตัวละครวิกลจริตจะดำเนินเรื่องเพียงตัวเดียว แต่เนื้อเรื่องที่ดำเนินไปก็เกิดจากความขัดแย้ง กล่าวคือ ตัวละครวิกลจริตขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง และ/หรือขัดแย้งกับตนเองในลักษณะที่แตกต่างกันถึง ๔ แบบ ได้แก่ ตัวละครวิกลจริตขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ทำให้ตัวละครอื่น ๆ ได้รับความเดือดร้อนและออกมามีพฤติกรรมสืบเนื่องกับความขัดแย้งนั้น ตัวละครวิกลจริตขัดแย้งกับผู้อื่น หรือขัดแย้งในใจตนเองทำให้กลายเป็นคนวิกลจริต ตัวละครวิกลจริตขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ แต่ไม่มีใครได้รับความเดือดร้อน เพียงแต่พากันลงความเห็นว่าเขาวิกลจริต และ ตัวละครวิกลจริตเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไป และเชื่อมโยงเหตุการณ์เหล่านั้นเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียน

ต่างให้ความสำคัญแก่ตัวละครวิกตอริตในการทำหน้าที่ดำเนินเรื่องเพียงคนเดียวอย่างมาก โดยจัดให้มีการขัดแย้งในแบบต่าง ๆ กัน ทำให้เรื่องราวที่เกิดขึ้นมีเนื้อหาที่หลากหลาย

๒.๑.๑.๒ บทบาทของตัวละครวิกตอริตเป็นกลุ่มและดำเนินเรื่องร่วมกัน ได้แก่เรื่อง ถ่ม

ถ่ม กลุ่มตัวละครวิกตอริตเป็นคนไข้โรคจิตในโรงพยาบาล ร่วมกันเล่นละครเสียดสีสังคม เรื่องราวดำเนินไปในขณะที่กลุ่มตัวละครวิกตอริตเล่นละคร จนถึงถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับพร้อมทั้งผู้อำนวยการโรงพยาบาลในที่สุด

๒.๑.๑.๓ บทบาทของตัวละครวิกตอริตที่ดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครปกติที่เป็นตัวละครเอกด้วยกัน ได้แก่เรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้น และความโง่เขลา พระศรีอาริย์มาแล้ว ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย และ วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ เช่น

พระศรีอาริย์มาแล้ว ตัวละครวิกตอริตทำให้ตัวละครเอกอีกตัวหนึ่งเกิดความเปลี่ยนแปลง คือคิดเปรียบเทียบชนบทที่สงบสุขกับเมืองหลวงอันวุ่นวาย การที่ตัวละครวิกตอริตประกาศตัวเป็นพระศรีอาริย์เป็นต้นเหตุให้ตัวละครอื่น ๆ แสดงพฤติกรรมที่เกิดจากความเชื่ออย่างมกมาย

ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย ตัวละครวิกตอริตมีพฤติกรรมที่ขัดแย้งรุนแรง คือเอาไม้กระบองไล่ตีคนอื่น ทำให้ตัวละครเอกอีกตัว คือตำรวจ งุนงงและปวดหัวกับเหตุผลในการกระทำของเขา แต่ในที่สุดความคิดของตัวละครวิกตอริตก็มีอิทธิพลเหนือความคิดของตัวละครตำรวจ

วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ ตัวละครวิกตอริตเป็นผู้เรียกร้องผลักดันให้มีการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ตัวละครเอกอีกตัวหนึ่ง แต่ตัวละครวิกตอริตถูกหักหลังและเสียชีวิต ทำให้ตัวละครเอกอีกตัวนั้นเสียใจและฆ่าตัวตาย

๒.๑.๑.๔ บทบาทของตัวละครวิกตอริตที่ดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครปกติที่เป็นตัวรอง ได้แก่เรื่อง จดหมายจากทมิฬยันตี มัทรี ปล่อยคน ผีเสื้อ ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ และ ฆาตกรรม เช่น

มัทรี ตัวละครวิกตอริตทำความผิดจึงถูกจับ การโต้เถียงกันกับตัวละครรองคือ คำรวจ ทำให้ตัวละครรองงุนงง และแก้ปัญหาด้วยการส่งตัวละครวิกตอริตไปตรวจสภาพจิตที่โรงพยาบาล

ผีเสื้อ ตัวละครวิกตอริตถูกตัวละครอื่นกล่าวหาว่าบ้า แต่เมื่อตัวละครรองได้พูดคุยด้วยก็รู้ว่าตัวละครวิกตอริตเป็นคนที่น่าสนใจและไม่น่าจะเป็นคนบ้า

ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ตัวละครวิกตอริตเที่ยวพูดคุยกับคนอื่นที่ป้ายรถเมล์แต่ไม่มีใครสนใจ จนกระทั่งได้คุยกับตัวละครรอง เขาเล่าความคิดความฝันของเขาให้เธอฟัง ทำให้เธอสนใจ แต่ต่อมาตัวละครวิกตอริตหายไป ตัวละครรองออกตามและได้รู้เรื่องราวในอดีตจากครอบครัวของเขา

ตัวละครวิกตอริตที่ดำเนินเรื่องทุกตัว ส่วนมีบทบาทหลักคันทำให้เนื้อเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครอื่น ๆ ดำเนินไปไปตามพฤติกรรม คำพูดของตน บทบาทในการดำเนินเรื่องดังกล่าวแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ตัวละครวิกตอริตดำเนินเรื่องเพียงตัวเดียว ตัวละครวิกตอริตเป็นกลุ่มและดำเนินเรื่องร่วมกัน ตัวละครวิกตอริตดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครปกติที่เป็นตัวละครเอกด้วยกัน และ ตัวละครวิกตอริตดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครปกติที่เป็นตัวละครรอง การวิเคราะห์บทบาทของตัวละครวิกตอริตในการดำเนินเรื่อง จึงแสดงให้เห็นความสำคัญของตัวละครต่อโครงเรื่องและเนื้อเรื่อง และยังเป็นข้อสนับสนุนว่าผู้เขียนให้ความสำคัญแก่ตัวละครวิกตอริตด้วย การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้เขียนมิได้สร้างตัวละครวิกตอริตมาเพื่อใช้เสริมเรื่องให้น่าตื่นเต้น ให้แปลกแตกต่างไปจากเรื่องทั่วไปหรือเพื่อแก้ปัญหาของเรื่อง หากจงใจสร้างตัวละครวิกตอริตให้เป็นตัวละครเอกจริง ๆ ซึ่งจะมีผลสืบเนื่องถึงการสื่อสารสำคัญของเรื่องด้วย กล่าวคือ เมื่อตัวละครวิกตอริตมีบทบาทเป็นตัวละครเอก ก็ย่อมเป็นจุดสนใจของเรื่อง ดังนั้นเมื่อสื่อสารใดออกมา สารนั้นก็ย่อมต้องเป็นจุดสนใจของผู้อ่านด้วยเช่นกัน

๒.๑.๒ บทบาทในปมปัญหาของเรื่อง (conflict)

โดยธรรมชาติ เรื่อง (story) จะเกิดขึ้นก็เพราะมีเหตุขัดแย้ง เหตุขัดแย้งนี้คือปมปัญหาของเรื่อง (conflict) ซึ่งจะคลี่คลายภายหลัง (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๒ : ๒๒) เมื่อมีความขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้นกับตัวละครเอก ความขัดแย้งนั้นจะเป็นปมปัญหาของเรื่อง ปมปัญหาที่มีความเข้มข้นรุนแรงจะมีอิทธิพลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หรือมีผลกระทบชัดเจนต่อวิถีชีวิตของตัวละครเอก และตัวละครจะต้องพยายามหาทางแก้ไข

โดยทั่วไปความขัดแย้งแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. ความขัดแย้งภายนอก เป็นความขัดแย้งพื้นฐานที่แลเห็น และเข้าใจง่าย ได้แก่

- ก. ความขัดแย้งระหว่างตัวละคร (man against man)
- ข. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับธรรมชาติ (man against nature)
- ค. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (man against superstitions)
- ง. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม (man against society)

๒. ความขัดแย้งภายใน เป็นความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร (man against himself)

ซึ่งเข้าใจได้ยากกว่าประเภทแรก เช่นการต่อสู้ระหว่างสำนัก ผิด ชอบ ชั่ว ดี หรืออำนาจฝ่ายสูง ฝ่ายต่ำ ในใจ (ธนศ เวศร์ภาดา, ๒๕๓๗ : ๕๑-๕๒)

บทบาทของตัวละครวิกตอริค ในปมปัญหาของเรื่องที่ศึกษานั้น พบว่าเกี่ยวข้องกับ บทบาทในการดำเนินเรื่อง คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวละครวิกตอริค เป็นผลให้เกิดมีเนื้อเรื่อง และทำให้เรื่องราวดำเนินไป ดังในงานวิจัยของสุภาณี มณฑานุช กล่าวว่า ความขัดแย้งมีผลผลักดัน ความคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมของตัวละคร (สุภาณี มณฑานุช, ๒๕๓๗ : ๑๐๕-๑๑๐) บทบาทในการดำเนินเรื่องของตัวละครวิกตอริคในเรื่องตั้งแต่เรื่อง แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้ง สำคัญของเรื่อง สามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๒.๑.๒.๑ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครวิกตอริคกับตัวละครอื่น (man against man)

ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา หมามาย วิกตอริค โจมตีมันวันนี้ ผมไม่บ้า พ.ศ.๒๕๐๐ ล้ม ชายหนุ่มคนดี เหลื่อม ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ฆาตกรรม ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย ปลอญคน วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ และ ลูกฉันหายไปบนถนน ราชดำเนิน

ตัวอย่างเช่นเรื่อง ฆาตกรรม ตัวละครวิกตอริคขัดแย้งกับตัวละครอื่นเพราะเป็น คนบ้าสกปรกทุกคนพากันรังเกียจและขับไล่ รวมทั้งไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อเขาถูกขี้น้ำแย่งเงินไป จากมือ ความขัดแย้งนี้แสดงให้เห็นสารสำคัญของเรื่องว่า สังคมทุกวันนี้ไม่มีใครสนใจใคร และไม่มีใคร ตระหนักถึงความรุนแรงที่มีอยู่ในสังคม ต่างพากันเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ

ชายทั้งสองคนอยู่ใกล้พอที่จะเห็นว่า นอกจากชาย
วิกตอริคจะ ไม่ได้เงินตามที่ขอแล้ว เขายัง โคนขี้น้ำแย่งเหรียญ
ในมือไปด้วย

.....
 คำร้องไม่รับรู้อาชญากรรมรายย่อยที่เกิดขึ้นข้าง ๆ
 ตัว พวกเขามัวแต่เร่งรีบจัดการบันทึกเกี่ยวกับมาตรการ
 รายที่เห็นศพนอนอยู่โด่ง ๆ

(มาตรการ, น. ๔๑)*

๒.๑.๒.๒ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครวิกตอริตกับสังคม (man against society)
 ได้แก่เรื่อง สาบสูญ จดหมายจากทมิฬยันตี ผีเสื้อ มนุษย์ต่างดาว โจมตีมันวันนี้ เข้าวันหนึ่งของ
คนผิดปกติ ผมไม่บ้า บ่วงสันโดษ คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ นกในพายุตะวันตก และ บันทึก
เพื่อคุณคุณ

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครวิกตอริตกับสังคม เกิดขึ้นเนื่องจากตัวละครได้รับผล
 กระทบจากสังคมอันเป็นปัญหา หรือเกิดจากการที่ตัวละครวิกตอริตไม่เห็นด้วยกับแนวทาง ความ
 เป็นไปในสังคม ทำให้เขาเกิดความเครียดจนกระทั่งวิกตอริต หรือมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมนั้น
 ตัวอย่างเช่นเรื่อง บ่วงสันโดษ ตัวละครเอกไม่พอใจในสภาพสังคมที่มีแต่การแก่งแย่งแข่งขัน และ
 สังคมมีแบบแผนการดำเนินชีวิตให้กับสมาชิกในสังคมแบบเดียวกันหมด ทำให้เขามีพฤติกรรม
 ต่อต้านสังคมแต่ในที่สุดเขาก็ถูกตัดสินว่าบ้า

ตัวผมเองอยากมีชีวิตอยู่อย่างปกติธรรมดาสามัญ
 เหมือนคนทั่วไป ผมไม่ได้เรียกร้องโหยหาสังสรรค์หรือ
 ไม่ต้องการให้ทุกสิ่งสดใสดังแก้วเจียรไน ไม่ได้มองสิ่งที่
 เป็นอยู่ เป็นไปในทางที่มันควรเป็นมากกว่าความที่มันเป็น
 จนมากเกินไป เพียงแต่สามัญสำนึกของผมไม่ยอมคล้อย
 ไปตามกระแสของสังคมเท่าที่ควร ผมปรับตัวเองเกือบจะไม่
 ได้ ผมมีความทุกข์ รู้สึกสิ้นหวัง ท้อแท้ ผมต้องการเพียง
 แค่อะไรๆ ของชีวิต แต่เมื่อผมลงมือกระทำมันกลับทำให้ผม
 ต้องมาอยู่ที่นี่ (โรงพยาบาลจิตเวช - ผู้วิจัย)

(บ่วงสันโดษ, น.๖๔)

* ในการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย ผู้วิจัยจะระบุชื่อเรื่องไว้ในตอนท้ายแทนการอ้างอิงชื่อผู้เขียน
 ตามระบบนาม-ปี เพื่อให้สะดวกต่อการทราบที่มาของตัวอย่าง

ความขัดแย้งระหว่างตัวละครวิกตอริตกับสังคม นอกจากจะแสดงให้เห็นบทบาทของตัวละครวิกตอริตในปมปัญหาของเรื่องแล้ว ยังชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อสมาชิก โดยอาจทำให้สมาชิกในสังคมไม่สบายใจ ไม่มีความสุข หรือทำให้สมาชิกมีแนวทางการประพฤติปฏิบัติ เพื่อต่อต้านปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในเรื่องค่านิยม อันมีลักษณะเป็นกรอบเกณฑ์ของสังคม ทำให้คนมีความคิดและความเชื่อ โดยไม่ตั้งคำถามต่อสิ่งเหล่านั้น เป็นผลให้สังคมขาดผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

๒.๑.๒.๓ ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง (man against himself) ได้แก่ เรื่อง คนบ้ากับขอทาน โจมตีมันวันนี้ พระศรีอาริย์มาแล้ว จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง บันทึกรักเพื่อคุณคุณ

ตัวละครวิกตอริตในกลุ่มนี้ มีความคิดสับสนอยู่ในใจของตนเองอย่างมาก บางตัวไม่แน่ใจในความคิดและการตัดสินใจของตนเอง เช่นตัวละครในเรื่อง คนบ้ากับขอทาน ตัวละครวิกตอริตให้สแตงค์แก่ชายชราขอทาน โดยรู้ว่าตนเองไม่จริงใจ แต่อีกใจหนึ่งก็คิดคัดค้านว่ายิ่งคิดว่าจะไม่ได้ให้ ตัวละครวิกตอริตบางตัวไม่กล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ จึงเกิดความคิดคัดค้านกันขึ้นในใจของตนเอง ทำให้เกิดความเครียดอย่างมากและมีพฤติกรรมที่สับสนเนื่องจากความเครียดนั้น ตัวอย่างเช่นเรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง

สิ่งแวดล้อมภายนอกเข้ามารุกรานชีวิตทุกวัน การเสแสร้งที่น่าเบื่อหน่าย และความตายของเรื่องราวมากมายที่ฝืนค้างอยู่ในใจ

เขาอยากเดินออกจากชีวิตที่เป็นอยู่แต่ขาดเพื่อนร่วมทาง ความโดดเดี่ยว, ความเหงา ฝังจมอยู่เนิ่นนาน ยิ่งขุดคูยมันกลับจมลึกลง วันนี้เขาได้ยินเสียงหัวเราะของตัวเองแล้ว มุขตลกที่นั่งเคียงกับตัวเองนั้นแหละ

(จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง, น.๖๒)

ตัวละคร จิตแพทย์ รู้สึกว่าตนเองอยู่คนเดียวอย่างโดดเดี่ยว ทั้ง ๆ ที่ตนเองก็มีคนรัก เขารู้สึกว่าเขาคงต้องเปิดตัวออกไปคบหาสมาคมกับเพื่อน หรือคนอื่น ๆ แต่เขาก็กลับไม่กล้าและใช้ชีวิตหมกมุ่นอยู่กับตัวเองและงานเท่านั้น จนเมื่อเกิดความเครียดสะสมมาก ๆ เขาจึงมีอาการวิกตอริต

การที่ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครวิกัลจรีตมีบทบาทสำคัญในปมปัญหาของเรื่อง เป็นการเน้นความสำคัญของตัวละครวิกัลจรีตที่มีต่อเรื่อง กล่าวคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครวิกัลจรีตกับตัวละครอื่น กับสังคม หรือที่เกิดขึ้นในใจตนเอง ล้วนเป็นสาเหตุให้เรื่องสั้นนั้นมีเนื้อเรื่องเกิดขึ้น นอกจากนี้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นยังเป็นสื่อเสนอสารสำคัญของเรื่องอีกด้วย เพราะความขัดแย้งนั้นเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ตัวละครสำคัญต้องเผชิญและหาทางแก้ไข การที่ตัวละครดิ้นรนต่อสู้ พยายามแก้ไขคลี่คลายปัญหานั้นเอง ที่ทำให้เกิดจุดสนใจในเรื่องสั้น ที่ดึงดูดใจผู้อ่านให้ติดตามจนตลอดเรื่อง (สุปราณี มณฑานุช , ๒๕๓๓ : ๕๕) เมื่อผู้อ่านมุ่งความสนใจไปยังตัวละคร ปัญหาของตัวละครจะกลายเป็นปัญหาที่ผู้อ่านสนใจ สิ่งที่ตัวละครคิด พูด หรือแสดงออกมาก็จะได้รับความสนใจอย่างมาก และสิ่งที่ตัวละครคิด พูด หรือแสดงออกมานั้นเองคือสารสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อผ่านตัวละคร บทบาทของตัวละครวิกัลจรีตในปมปัญหาของเรื่องจึงมีความสำคัญต่อเรื่อง และสัมพันธ์กับการสื่อสารสำคัญของเรื่องดังกล่าว

๒.๑.๓ บทบาทในการเสนอสารสำคัญของเรื่อง

สาร คือ ข้อคิดที่ผู้ประพันธ์ใคร่จะบอกแก่ผู้อ่าน (ม.ถ.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๒:๔๐) งานเขียนทุกชิ้น ผู้แต่งมักมีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงแง่คิดหรือแนวคิดสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวได้ว่าเป็น “สาร” ที่ผู้เขียนต้องการส่งมาให้ผู้อ่าน ในงานเขียนชิ้นหนึ่งอาจมีสารสำคัญอยู่หนึ่งประเด็น นอกจากนี้ยังอาจมีสารย่อย ๆ หรือแนวคิดย่อยได้อีกมากมายไม่จำกัด (กุสุมา รักษมณี, ๒๕๓๓ : ๖๒๓)

เรื่องสั้นส่วนใหญ่มักมี สาร ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อแก่ผู้อ่านเพียงประเด็นเดียว แต่ก็มีเรื่องสั้นบางจำนวนที่มีสารหลายประเด็น ผู้อ่านต้องแยกแยะว่าสารใดคือสารสำคัญของเรื่อง และสารใดคือสารย่อย ในเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกัลจรีตก็เช่นกัน มีบางเรื่องที่มีผู้เขียนสอดแทรกสารย่อยเข้ามาระหว่างการดำเนินเรื่อง เช่นเรื่อง หมาหาย และ ผมไม่บ้า

เรื่อง หมาหาย สารสำคัญคือเรื่อง ครอบครัวที่แตกแยกมีผลเสียต่อชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก สารย่อยคือเรื่องยาเสพติดให้โทษ จากเนื้อเรื่องที่ว่า ดิถีมีครอบครัวแตกแยก แม่ตาย พ่อไปมีภรรยาใหม่ ทั้งให้ลูก ๆ ดำเนินชีวิตกันตามลำพัง พี่ ๆ ของดิถีต่างหายออกจากบ้านไป ส่วนน้องก็มีญาติมารับไปเลี้ยง ดิถีจึงต้องอยู่คนเดียวด้วยความรู้สึกที่โลกนี้ไม่มีใคร ในที่สุดดิถีก็หันเข้าหายาเสพติดตามคำชักชวนของเพื่อนเกร จนกระทั่งดิถีพินเพื่อนและมีอาการผิดปกติทางจิตเพราะผลของยาเสพติด

เรื่อง ผมไม่บ้า สารสำคัญคือเรื่อง การคัดค้านแบบแผนการกระทำและความคิดที่ตายตัวของ สังคม สารย่อยคือเรื่องปัญหาความยากจน จากเนื้อเรื่อง ตัวละครคนไข้โรคจิตนั่งคุยกับพนักงาน รักษาความปลอดภัยของโรงพยาบาล เขาเล่าความทุกข์ที่เกิดจากความไม่เห็นด้วยกับแบบแผนการ กระทำ และความคิดที่ตายตัวของสังคมให้พนักงานรักษาความปลอดภัยฟัง พนักงานรักษาความ ปลอดภัยจึงเล่าความทุกข์ของตนเองเรื่องความยากจนให้ตัวละครฟังบ้าง

ในการแยกแยะว่าสารใดเป็นสารสำคัญ และสารใดเป็นสารย่อย ผู้อ่านต้องทำการวินิจฉัยสาร พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบว่าผู้เขียนมุ่งเน้นประเด็นใดเป็นหลัก เช่นเรื่อง หมาหาย จะเห็นว่า ครอบครัวยุติแตกแยกเป็นผลเสียต่อเด็ก เพราะอาจนำพาให้เด็ก ไปสู่อบายมุขเช่นยาเสพติดให้โทษได้ นอกจากนี้ผู้เขียนก็มุ่งบรรยายสภาพครอบครัวของดีมากกว่า สารสำคัญจึงควรเป็นเรื่องครอบครัวยุติ หรือเรื่อง ผมไม่บ้า พนักงานรักษาความปลอดภัยได้ฟังความทุกข์ของคนไข้ที่เล่ามายืดยาว จึงนึกถึงความทุกข์ของตนเองบ้าง แต่ก็เล่าเพียงสั้น ๆ แม้เขาจะกระโดดตึกตายในภายหลัง แต่การกระทำนี้ก็เป็นเพียงการหักมุมของเรื่อง ซึ่งเป็นกลวิธีในการจบเรื่องแบบหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์บทบาทของตัวละครวิกตอริตในการเสนอสาร สำคัญ และวิธีการสื่อสารสำคัญของเรื่องเท่านั้น ส่วนเนื้อหาของสารสำคัญจะกล่าวถึงโดยละเอียดใน บทที่ ๓ สารสำคัญของเรื่องที่เสนอผ่านตัวละครวิกตอริต

คงได้กล่าวไว้ในข้อ ๒.๑ แล้วว่า เรื่องสั้นที่ใช้เป็นข้อมูลทุกเรื่อง มีตัวละครวิกตอริตเป็น ตัวละครเอก และจากการวิจัยพบว่า ตัวละครเอกทั้งหมดมีบทบาทในการเสนอสารสำคัญของเรื่อง ส่วนสารย่อยจะสื่อผ่านทางตัวละครรองเท่านั้น แม้จะมีเรื่องสั้นบางเรื่องที่ตัวละครปกติเป็น ตัวละครเอกร่วมกับตัวละครวิกตอริต แต่สารสำคัญก็ยังสื่อผ่านออกมาทางพฤติกรรม คำพูด และ ความคิด ของตัวละครวิกตอริต ในขณะที่ตัวละครปกติมีบทบาทเป็นผู้เล่าเรื่องหรือผู้ร่วมเหตุการณ์ ผลักดันให้ตัวละครวิกตอริตเสนอสารสำคัญออกมา (ดู ๒.๑.๑.๓)

จากการวิเคราะห์พบว่ามีเรื่องสั้น ๒๓ เรื่อง ที่ตัวละครวิกตอริตเสนอสารสำคัญของเรื่องเพียง ตัวเดียว ส่วนที่เหลือ ๗ เรื่อง ตัวละครวิกตอริตสื่อสารสำคัญของเรื่องร่วมกับตัวละครอื่น

๒.๑.๓.๑ เรื่องสั้นที่ตัวละครวิกตอริตสื่อสารสำคัญของเรื่องเพียงตัวเดียว ได้แก่ ภาพลวงตา วันของคนบ้า สาบสูญ จดหมายจากทมิฬอันดี ผีเสื้อ มัทรี มนุษย์ต่างดาว

คนบ้ากับขอทาน หมาหาย วิกตอริต โจมตีมันวันนี้ พ.ศ.๑๓๐๐ ชายหนุ่มคนดี เข้าวันหนึ่งของ
คนผิดปกติ เหลื่อม ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรณเมล์ ฆาตกรรม ปล่อยคน จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง
บันทึกเพื่อคุณคุณ ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน บ่วงสันโคช และ คนจรรก้อ้นหินกับสายน้ำ

เรื่องสั้น ๒๓ เรื่องดังกล่าวนี้ตัวละครวิกตอริตเป็นตัวละครเอกเพียงตัวเดียว เป็น
 ผู้มีความคิด คำพูด และการกระทำที่โดดเด่นในเรื่อง แปรกไปจากตัวละครอื่น และถึงขั้นขัดแย้งกับ
 ตัวละครอื่นในบางเรื่อง ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องสั้น ๒๓ เรื่องนี้เป็นเพียงผู้ขัดแย้งหรือเสริมให้
 พฤติกรรมของตัวละครวิกตอริตเด่นชัดขึ้น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในความคิดของตัวละครวิกตอริต
 สารสำคัญของเรื่องจึงสื่อผ่านตัวละครวิกตอริตแต่เพียงผู้เดียว ตัวอย่างเช่นเรื่อง ผีเสื้อ และ ผู้ยิ่งใหญ่
ข้างป้ายรณเมล์

เรื่อง ผีเสื้อ ธนว์ ตัวละครวิกตอริตมีพฤติกรรมผิดแปลกไปจากคนในสังคม คือ
 ปลีกตัวออกไปอยู่คนเดียว ชอบเดินเข้าไปในป่าและพูดคนเดียว ทำให้ชาวบ้านพากันคิดว่าเขาเป็น
 คนบ้า ต่อมาตัวละครรองเข้าไปพูดคุยช่วยให้รู้ว่าธนว์เป็นคนที่มีความคิดอิสระ รักที่จะอยู่กับ
 ธรรมชาติ และพยายามหลีกเลี่ยงหนีจากกรอบกักของสังคม ตัวละครรองแม้จะมีที่ำเห็นด้วยกับแนวคิด
 นี้ แต่ก็ไม่ได้มีบทบาทสำคัญออกไปจากเป็นผู้เล่าเรื่อง สารสำคัญของเรื่องคือความพยายามที่จะให้
 หลุดพ้นจากกรอบเกณฑ์ของสังคม จึงถูกถ่ายทอดผ่านคำพูดและงานเขียนของตัวละครวิกตอริต
 โดยตรง

เรื่อง ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรณเมล์ ตัวละครวิกตอริตพยายามบอกเล่าความคิดเรื่องการ
 สร้างสันติภาพ อันเป็นสารสำคัญของเรื่องให้ผู้อื่นฟัง แต่ไม่มีใครสนใจ จนเมื่อตัวละครรองสนใจฟัง
 เขาจึงแสดงความคิดของเขาทั้งหมดแก่เธอ โดยที่เธอไม่ได้แสดงความเห็นด้วยหรือขัดแย้งแต่อย่างใด
 ในลักษณะนี้ตัวละครวิกตอริตจึงมีบทบาทในการเสนอสารสำคัญของเรื่องผ่านพฤติกรรม คำพูดเพียง
 ผู้เดียว ตัวละครรองเป็นเพียงผู้เปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดและรับฟังเท่านั้น

๒.๑.๓.๒ เรื่องสั้นที่ตัวละครวิกตอริตสื่อสารสำคัญของเรื่องร่วมกับตัวละครอื่น
 ได้แก่เรื่อง ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้นและความโง่เขลา พระศรีอาริย์มาแล้ว ลม ผมไม่บ้าผู้จับได้
ความชั่วร้าย วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ และ นกในพายุคะวัน

ในเรื่องสั้น ๗ เรื่องนี้ ตัวละครอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวละครวิกตอริตมีส่วนร่วมในความคิด อันเป็นสารสำคัญกับตัวละครวิกตอริต หรือบางเรื่องตัวละครอื่นมีพฤติกรรมเฉพาะซึ่งแสดงสารสำคัญของเรื่องไว้ด้วย เช่นเรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา

เรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา ตัวละครวิกตอริตนั่งเรือข้ามฟากไปพร้อมกับตัวละครอื่น ๆ ตัวละครทั้งหมดรวมทั้งคนวิกตอริตเป็นสัญลักษณ์แทนบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ นักศึกษา นักวิชาการ นักการเมือง นักสังคมสงเคราะห์ นักข่าว นักพยากรณ์ นายทุน และผู้รู้แต่ไม่พูด ซึ่งก็คือตัวละครวิกตอริต เมื่อตัวละครวิกตอริตทำให้เรือล่ม ตัวละครทุกคนก็ตาย จึงเผยนิสัยที่แท้จริงอันตรงข้ามกับความคาดหวังของสังคม (Social Expectation) ตามตำแหน่งหน้าที่และสิ่งที่เคยพูดไว้ ในขณะที่ตัวละครวิกตอริตกลับไม่ทุกข์ร้อนเพราะรู้น้ำในลำคลองนั้นลึกเพียงอก เขาไม่ได้พูดอะไรเพียงแต่เปิดเผยความจริงและมีท่าทีเยาะเย้ยเล็กน้อยเท่านั้น พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเห็นสารสำคัญที่พูดถึงการเชื่อตาม ๆ กันมาที่มีอยู่ในสังคมว่า ทำให้คนไม่สามารถรับรู้ว่ามีหนทางอื่น ๆ ที่อาจจะดีกว่า และ/หรือ ไม่กล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ เพราะไม่กล้าขัดแย้งความเชื่อในสังคม ตัวละครเหล่านี้จึงเป็นผู้ร่วมกันสื่อสารสำคัญของเรื่องผ่านพฤติกรรมและคำพูดของคน

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งที่ตัวละครเป็นกลุ่มคนวิกตอริต การสื่อสารสำคัญของเรื่องจึงมิได้เสนอผ่านตัวละครเพียงคนเดียวแต่เสนอผ่านทั้งกลุ่มตัวละคร เรื่องสั้นนั้นได้แก่เรื่อง ล้ม กลุ่มตัวละครวิกตอริตในโรงพยาบาลร่วมกันเล่นละครเสียดสีสังคม บทบาทและคำพูดในการแสดงละครเป็นการล้อเลียนชนชั้นปกครอง และสะท้อนปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาในแง่ของกลวิธีการสร้างตัวละคร การที่เรื่องสั้นที่ใช้เป็นข้อมูลเกือบทั้งหมดมีตัวละครวิกตอริตเป็นผู้สื่อสารสำคัญเพียงตัวเดียว แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนให้ความสำคัญต่อบทบาทของตัวละครวิกตอริต ในฐานะผู้สื่อสารสำคัญของเรื่องมาก เหตุผลหนึ่งอาจเป็นเพราะเมื่อสารถูกสื่อผ่านตัวละครเพียงตัวเดียว ผู้อ่านก็ย่อมจดจ่ออยู่กับตัวละครนั้นอย่างแน่วแน่ และรับสารนั้นได้ชัดเจนไม่ไขว่เขว นอกจากนี้ เมื่อนำเอาสารสำคัญมาพิจารณาร่วมกับการสร้างตัวละคร จะพบว่า การสร้างให้ตัวละครวิกตอริตมีบทบาทในการสื่อสารสำคัญเพียงตัวเดียว ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนมีความตั้งใจ และเล็งเห็นประโยชน์ของตัวละครวิกตอริตในการสื่อสาร (ดูบทที่ ๔ เหตุและผลของการเสนอสารสำคัญผ่านตัวละครวิกตอริต)

สำหรับวิธีการสื่อสารสำคัญของเรื่อง พบว่าตัวละครวิกตอริคมีวิธีการสื่อสารสำคัญแตกต่างกัน การศึกษาวิธีการสื่อสารสำคัญของตัวละครจะเป็นการชี้ให้เห็นกลวิธีในการสร้างตัวละครให้มีบทบาทในการสื่อสารสำคัญที่หลากหลาย น่าสนใจ และเป็นการเน้นบทบาทในการสื่อสารสำคัญของตัวละครให้ชัดเจนขึ้น จากการวิเคราะห์พบว่าวิธีการสื่อสารสำคัญของตัวละครวิกตอริคแบ่งได้เป็น ๔ วิธี ได้แก่ ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยความคิดคำนึง ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยพฤติกรรม ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยคำพูด และ ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยชะตากรรมของตนเอง

๒.๑.๓.๓ วิธีการสื่อสารสำคัญของตัวละคร

๒.๑.๓.๓.๑ เรื่องสั้นที่มีตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยความคิดคำนึง หมายถึงตัวละครมีความรู้สึกนึกคิดในเรื่องต่าง ๆ อันเป็นสาระสำคัญของเรื่อง เขาคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้โดยไม่ได้พูดหรือแสดงออกมา ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ และ บ่วงสันโดษ

ผมซึ้งรู้สึกสับสนและเริ่มปวดหัวกับความคิดเหล่านี้เต็มที อะไรต่อมิอะไรมันช่างไม่มีคำตอบแน่นอนเอาเสียเลย ได้คำตอบหนึ่งก็มีอีกคำถามหนึ่งซ้อนขึ้นมา บางทีคำตอบก็กลายเป็นคำถาม โลกของเหตุผลมันช่างเต็มไปด้วยคำถามและคำตอบมากมายเหลือเกิน ในเหตุผลนั้นก็สนับสนุนกันอยู่ในกรอบและกฎเกณฑ์ แต่กฎเกณฑ์เหล่านั้นก็ไม่อาจวัดบางสิ่งบางอย่างได้แน่นอนตายตัว จนมนุษย์ที่อยู่ในโลกของเหตุผลนี้กลายเป็นสิ่งเลื่อนลอย และถูกวัดค่าอยู่ตลอดเวลา

(เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ, น.๕๕)

การที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยความคิดคำนึง ทำให้ผู้อ่านรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครโดยตรง ว่าเขามีความเห็นต่อสิ่งที่ประสบพบเห็นมาอย่างไร ผู้อ่านสามารถเข้าใจความคิดของตัวละครและสาระสำคัญของเรื่องได้โดยไม่ต้องตีความมากนัก

๒.๑.๓.๓.๒ เรื่องสั้นที่มีตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยพฤติกรรม หมายถึงตัวละครวิกตอริคมีพฤติกรรมสำคัญที่แสดงออก พฤติกรรมเหล่านี้เป็นสาระสำคัญของเรื่องได้แก่เรื่อง ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้น และ ความโง่เขลา กับ ลุ่ม

ตัวอย่างเช่นเรื่อง ถ่ม กลุ่มตัวละครวิกอลจรีตร่วมกันเล่นละครเสียดสี
ผู้บริหารประเทศ และนักการเมือง

ฉาก ๖

สถานที่ เกษียรสมุทร ไวยกฤษณ์วิมาน องค์พระนารายณ์นั่งอิง
หมอนขวานสพายอารมณ์ บางครั้งก็ผูกขี้ขึ้นชกซ้ายป่ายขวา
วิษณุ - เอาเลย มาคลูกพ่อ ขวาไว้ ขวาไว้ บอกให้ขวา ว่า
ซ้ายไม่เอา เอาแต่ขวาสิว้อย โธ่งบกัน
(ลุกขึ้นมาทำท่าขยุกขยิก แล้วกลับไปเอนอิงหมอนขวานอย่าง
เก่า)

- นั้นสคลูกป่า อย่าเดินมาก เดินทำไม คูป้าสิยังไม
เดินเลย ชกสิ อย่างกอด บอกให้ชกเดี่ยวป้ากระเป่าฉีก
ตายท่า เฮ้อ (ลุกขึ้นมาทำท่าขยุกขยิกอีก กลับมาครึ่ง
นั่งครึ่งนอนเหมือนเก่า)
- ระลูกพ่อ เต็ดสะระตี่เลย อี้ย้ย

(ถ่ม, น.๑๒๘)

การที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยพฤติกรรม ทำให้ผู้อ่านต้องตีความ
พฤติกรรมของตัวละครก่อนจึงจะเข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง การตีความพฤติกรรมจะทำให้ทราบว่
พฤติกรรมนั้น ๆ หมายความว่าอย่างไร หรือเป็นพฤติกรรมล้อเลียนเสียดสีใครหรือไม่ เช่นเรื่อง
ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้นและความโง่เขลา ตัวละครวิกอลจรีแสดงพฤติกรรมไม่กลัวตกรน้ำหรือเรือล่ม
รวมทั้งเล่นน้ำในลำคลองแห่งความตายอย่างสนุกสนาน แสดงความ รู้ ในสิ่งที่ตัวละครอื่น ๆ ไม่รู้
และไม่มองภายในสิ่งที่ทุกคนเชื่อตาม ๆ กันมา เมื่อตีความพฤติกรรมของตัวละครวิกอลจรี จะเข้าใจ
สารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อว่า ผู้ที่รู้ความจริงไม่มีเหตุผลที่จะต้องกลัวสิ่งใด และไม่ต้องตกอยู่ใ
อำนาจใคร หรือเรื่อง ถ่ม ตัวละครวิกอลจรีเล่นละครสวมบทบาทเป็นเทวดาชั้นสูงที่มีพฤติกรรม
คล้ายผู้นำบริหารประเทศบางคน เพื่อแสดงความบกพร่องในการรับผิดชอบบริหารประเทศ ผู้อ่าน
ต้องตีความจึงจะเข้าใจว่าพฤติกรรมดังกล่าวล้อเลียนเสียดสีใคร จึงจะเข้าใจและรับสารของเรื่องได้
ชัดเจนลึกซึ้ง

๒.๑.๓.๓.๓ เรื่องสั้นที่มีตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยคำพูด หมายถึงตัวละคร
 วิกลจริตที่เสนอสารสำคัญด้วยคำพูดโดยตรง ได้แก่เรื่อง จดหมายจากทมิฬย่นตี คนบ้ากับขอลาน
พ.ศ.๓๓๐๐ ชายหนุ่มคนดี ผมไม่บ้า ปล่อยคน วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ และ บันทึกเพื่อ
คุณคุณ

...ปล่อยตัวของตนเอง ปลดปล่อยจากโซ่ตรวนของความ
 หลงผิด ความมงาย ปลดเปลื้องตัวเองให้เป็นอิสระจากการทำ
 บาปกรรม สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น รวมทั้งสรรพสัตว์ร่วม
 โลกทั้งหลายผู้ล้วนแต่เป็นเพื่อนเกิดเพื่อนแก่ และเพื่อนเจ็บ
 เพื่อนตายด้วยกันทั้งนั้น

จงเลิกปล่อยนก ปล่อยปลา ปล่อยเต่าเสียเถิด แล้วหัน
 มาปลดปล่อยตัวเองให้หลุดพ้นจากบ่วงบาปตั้งแต่นี้เป็นต้น
 ไป

(ปล่อยคน, น.๗๕)

การที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยคำพูด ในบางเรื่องผู้อ่านอาจได้รับฟัง
 ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยตรง ทำให้เข้าใจสารสำคัญของเรื่อง ได้ชัดเจน โดยไม่ต้องตีความ
 ดังตัวอย่างที่ยกมาเรื่อง ปล่อยคน ตัวละครพูดออกมาอย่างที่คิดโดยตรง ผู้อ่านรับรู้ว่าตัวละครไม่
 ต้องการให้ทำบุญโดยปล่อยนกปล่อยปลาเพราะแท้จริงคือการทำบาป แต่อยากให้ผู้คนปลดปล่อย
 ตนเองออกจากบาปกรรมทั้งปวง ในขณะที่บางเรื่อง ผู้อ่านต้องตีความคำพูดของตัวละครก่อนว่า
 คำพูดนั้นหมายความว่าอย่างไร จึงจะสามารถเข้าใจสารสำคัญของเรื่องได้ เช่นเรื่อง คนบ้ากับขอลาน
คนบ้าพูดซ้ำ ๆ แต่ที่ “มันกลวงนะ แด่ยัดไส้ก็ร่อยคินะ” ผู้อ่านต้องรับรู้บริบทและเรื่องราวทั้งหมด
 แล้วตีความคำพูดของคนบ้าก่อน จึงจะรู้ว่าผู้เขียนต้องการพูดถึงการให้ที่ไม่จริงใจ

๒.๑.๓.๓.๔ เรื่องสั้นที่มีตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยชะตากรรมของตนเอง
 หมายถึง ตัวละครวิกลจริตที่ได้รับปัญหากระทบกระทั่งจนจิตใจจนกลายเป็นคนวิกลจริต แสดงให้
 เห็นว่าปัญหานั้นมีความรุนแรงถึงขนาดทำให้คนเสียสติได้ ปัญหาที่ตัวละครได้รับคือสารสำคัญของ
 เรื่อง ได้แก่เรื่อง สาบสูญ หมาหาย เหลื่อม ฆาตกรรม ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน คนจร
ก้อนหินและสายน้ำ และ นกในพายุคะวัน

จวบจนกระทั่งบ่าย...เย็น...ค่ำ ก็ยังปรากฏร่างของหญิงชราคนหนึ่ง เดินค้นหาลูกชายบนทางถนนที่ทอดยาวสุดปลายตาอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ด้วยความหวังว่าจะพานพบ

หล่อนยังคงเดินไปเดินมาบนถนนราชดำเนินจนกระทั่งบัดนี้ปากพรีถามใครต่อใครว่า

“เห็นลูกฉันไหม ๆ ๆ” “ลูกฉันหายไปบนถนนสายนี้” บางครั้งหล่อนก็ไปพบกับอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยอย่างเดียวดายไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน ในขณะที่ท่านนักการเมืองผู้รักชาติทั้งหลายกำลังสาละวนอยู่กับการจัดตั้งรัฐบาลใหม่

ไม่มีใครมาสนใจหล่อนแม้แต่คนเดียว

(ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน, น.๖๘)

ตัวละครที่สื่อสารสำคัญด้วยชะตากรรม ส่วนใหญ่จะประสบปัญหากระทบกระเทือนชีวิตจิตใจจนกลายเป็นคนวิกลจริต ปัญหาเหล่านี้เป็นสารสำคัญของเรื่อง เช่นตัวอย่างที่ยกมาเรื่อง ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน สารสำคัญคือเรื่องการค้ามนุษย์นโยบายที่รุนแรงของรัฐบาลในการปราบปรามจลาจลอย่างรุนแรงทำให้มีผู้เสียชีวิต การตายของคน ๆ หนึ่งอาจหมายถึงความสูญเสียสิ่งทั้งหลายทั้งปวงของคนอีกคนหนึ่ง ดังเช่นตัวละครในเรื่องสูญเสียลูกชายจากเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ในเดือนพฤษภาคม ปีพ.ศ.๒๕๓๕ เธอสะเทือนใจมากจนเป็นบ้า หรือเรื่อง หมาหาย สารสำคัญคือเรื่องปัญหาครอบครัวเพราะตัวละครมีครอบครัวแตกแยกไม่อบอุ่น ถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว จนในที่สุดก็คิดยาเสพติดและเป็นบ้า

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้นอีกจำนวนหนึ่งที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยหลายวิธีพร้อมกัน คือ

เรื่องสั้นที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยพฤติกรรมและคำพูด ได้แก่เรื่อง วันของคนบ้า มัทรี วิกลจริต ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ และ ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย

ตัวอย่างเช่นเรื่อง วิกัลจริด ตัวละครไม่เห็นด้วยกับการสร้างหอพระในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดอยู่แล้ว จึงเข้าไปขัดขวางไม่ให้มีการสมโภชพระด้วยการไปกอดพระพุทธรูปไว้แล้วพูดว่า “เปลือง เปลือง ไปโบสถ์ โน่นโบสถ์”

เรื่องสั้นที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยพฤติกรรมและความคิดคำนึง ได้แก่ เรื่อง โอมติมันวันนี้ และ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง

ตัวอย่างเช่นเรื่อง โอมติมันวันนี้ ตัวละครประสบปัญหาการแก่งแย่งเห็นแก่ตัวของคนในเมือง เขาเกิดความเครียดจัดจึงมีพฤติกรรมก้าวร้าวยึดครมถรถและจับผู้โดยสารเป็นตัวประกันเพื่อแก้แค้นสังคม ทั้งยังมีความคิดคำนึงในเรื่องปัญหานี้อยู่ตลอดเวลา

เรื่องสั้นที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยคำพูดและชะตากรรม ได้แก่เรื่อง มนุษย์ต่างดาว และ พระศรีอาริย์มาแล้ว

ตัวอย่างเช่นเรื่อง มนุษย์ต่างดาว ตัวละครประสบกับภาวะสงครามที่เกิดขึ้นในโลกอนาคต เป็นสงครามล้างโลกที่ทำให้โลกถึงกาลสูญสลาย เขาจึงกลับมายังโลกปัจจุบันเพื่อแสดงให้คนเห็นสภาพของเขาที่ต้องใส่เสื้อเกราะป้องกันกัมมันตภาพรังสี และบอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปจากการที่โลกไม่มีสันติภาพ

เรื่องสั้นที่ตัวละครสื่อสารสำคัญด้วยคำพูด ความคิด และพฤติกรรม ได้แก่เรื่อง ผีเสื้อ

ในเรื่องนี้ ตัวละครเอก ธันว์ ได้แสดงสารสำคัญเรื่องการคัดค้านกรอบเกณฑ์ของสังคมออกมาทางคำพูดโดยตรง เช่น “ผมไปแสวงหาสิ่งที่มีอยู่จริงในธรรมชาติ หาสิ่งที่ทุกคนพากันมองผ่านมันไป ในความคิดของผมแล้วคนที่บ้าก็คือคนพวกนั้นนั่นและ เขาบ้าด้วยความมกมาย ด้วยความลุ่มหลงในกรอบกักของสังคม” ประกอบกับพฤติกรรมแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวเพื่อการแสวงหาทำให้เขาถูกหาว่าบ้า แต่เขาก็ยังยืนยันความคิดของเขาโดยแสดงออกมาในรูปแบบของเรื่องสั้น

วิธีการสื่อสารสำคัญของตัวละครวิกตอริอิมอยู่ ๔ วิธีหลัก แต่ตัวละครบางเรื่องอาจใช้วิธีสื่อสารสำคัญมากกว่า ๑ วิธีก็ได้ อาจเป็นเพราะผู้เขียนต้องการทำให้บทบาทในการสื่อสารสำคัญของตัวละครวิกตอริอิมชัดเจนมากขึ้น ส่วนการรับรู้สารสำคัญของเรื่องผ่านทางตัวละครนั้น บางครั้งผู้อ่านรับรู้สารสำคัญนั้นได้โดยตรงผ่านทางความคิด แต่บางครั้งก็ต้องอาศัยการตีความเข้าช่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิธีการสื่อสารสำคัญด้วยพฤติกรรม และ คำพูด เพราะการตีความจะทำให้เข้าใจสาระระดับลึก หรือสารที่เป็นแก่นของเรื่องได้อย่างชัดเจน

ในเรื่องของการตีความ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครวิกตอริอิมสื่อสารโดยมีพฤติกรรม และ คำพูดที่เป็นสัญลักษณ์ทำให้ต้องตีความนั้น เป็นกลวิธีหนึ่งในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง เพราะการตีความ ผู้อ่านอาจตีความไปได้ตามความคิดและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้คิดอย่างอิสระ สามารถคิดได้กว้างไกล ลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจในสารของเรื่องได้หลายระดับ กล่าวคือ ผู้อ่านจะอ่านให้เป็นเรื่องตลกขบขัน หรืออ่านโดยรับสารสำคัญอย่างจริงจังก็ได้ ทำให้ไม่มีความตึงเครียดเกิดขึ้นระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน การปล่อยให้ผู้อ่านตีความสารสำคัญของเรื่องเอาเองจึงเป็นกลวิธี ที่ทำให้การสื่อสารเกิดผลหลายประการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสาร

บทบาทสำคัญ ๓ ประการที่ผู้เขียนสร้างให้แก่ตัวละครวิกตอริอิม อันได้แก่บทบาทในการดำเนินเรื่อง บทบาทในปมปัญหาของเรื่อง และบทบาทในการเสนอสารสำคัญของเรื่อง ทำให้เห็นว่าผู้เขียนตั้งใจสร้างตัวละครวิกตอริอิมขึ้นมาเป็นตัวละครเอก นอกจากนี้การมีบทบาทสำคัญทั้ง ๓ ประการดังกล่าวยังเป็นเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกต่อการสื่อสารสำคัญของเรื่อง เพราะการที่ตัวละครวิกตอริอิมมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง ทำให้ตัวละครวิกตอริอิมเป็นจุดสนใจของเรื่อง เมื่อผู้อ่านเล็งความสนใจไปยังตัวละครวิกตอริอิม จะทำให้ผู้อ่านรับสารจากตัวละครวิกตอริอิมได้โดยตรง สำหรับบทบาทของตัวละครวิกตอริอิมในปมปัญหาของเรื่องนั้น ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวละครวิกตอริอิมล้วนเป็นสารสำคัญของเรื่อง และในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง ตัวละครวิกตอริอิมทุกตัวมีบทบาทในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง และมีวิธีสื่อสารสำคัญที่แตกต่างกันถึง ๔ แบบ การสร้างให้ตัวละครมีบทบาทสำคัญในเรื่องทั้ง ๓ ประการดังกล่าว ทำให้ตัวละครวิกตอริอิมมีบทบาทเป็นตัวละครเอก เป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง

๒.๒ ลักษณะพื้นฐานทางกายภาพของตัวละครวิกตอริต

นอกจากการสร้างบทบาทให้แก่ตัวละครดังกล่าวแล้ว การกำหนดลักษณะของตัวละครก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกลวิธีการสร้างตัวละครด้วย เพราะจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจตัวละครและติดตามเรื่องได้ตรงตามที่คุณเขียนต้องการ ลักษณะภายนอกของตัวละครหรือลักษณะทางกายภาพนั้น แบ่งได้เป็น ๒ แบบ คือ บุคลิกลักษณะ (บุคลิกลักษณะ น. ลักษณะจำเพาะตัวของแต่ละคน) และ การแต่งกาย สองประการนี้จะเนาะถึงอุปนิสัย ทำที่ความคิด รสนิยม รวมไปถึงความปกติทางจิตด้วย*

เรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกตอริต บางเรื่องผู้อ่านรับรู้ว่าคุณลักษณะของเรื่องเป็นคุณวิกตอริต โดยผ่านคำบอกเล่าของผู้เขียนหรือของตัวละครอื่น บางเรื่องผู้อ่านก็สังเกตเอาได้จากลักษณะทางกายภาพของตัวละครที่คุณเขียนสร้างขึ้น แต่ไม่ว่าผู้อ่านจะรับรู้ถึงความผิดปกติทางจิตของตัวละครโดยวิธีใด ตัวละครวิกตอริตล้วนมีลักษณะเฉพาะที่คุณเขียนต้องการแสดงให้เห็นว่าคุณวิกตอริตมีลักษณะภายนอกที่เห็นได้อย่างไรบ้าง

๒.๒.๑ บุคลิกลักษณะ

ผู้ป่วยโรคจิตเป็นผู้ที่มีการสูญเสียหน้าที่การทำงานของจิตใจถึงระดับที่ทำให้เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรม (วชิระ เฟิงจันทร์, ๒๕๓๗ : คำนำ) แต่โดยทั่วไปมนุษย์ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะ และพฤติกรรมได้เมื่อมีค่านิยมหรือทัศนคติต่าง ๆ เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่ถือเป็นพยาธิสภาพ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะถึงขั้นที่ผู้ป่วยรู้สึก ไม่สบายใจ (distress) หรือสร้างความยุ่งยากก่อความผู้อื่น (disturb) และมีผล

* คำว่า ผู้ป่วยโรคจิตนั้น ชาวบ้านมักเรียกกันว่า “คนบ้า” “ผีบ้า” หรือ “คนวิกตอริต” โดยทั่วไปมักมีความผิดปกติในทางพฤติกรรม ๓ ลักษณะ คือ

๑. ผู้ป่วยไม่คิดและไม่ยอมรับว่าคุณป่วย
๒. ผู้ป่วยจะมีบุคลิกหรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิมมาก เช่น เก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่สนใจตนเอง ไม่อาบน้ำ ใส่เสื้อผ้าสกปรก ร้องไห้หรือหัวเราะคิกคักคนเดียวไม่สมเหตุสมผล เป็นต้น
๓. ผู้ป่วยไม่อยู่ในโลกของความเป็นจริง ได้แก่ หลงผิด อาจเป็นแบบระแวงคิดว่าคนอื่นจะมาทำร้าย หรืออาจจะมีประสาทหลอน เช่น หูแว่ว มีเสียงมาสั่งให้ผู้ป่วยทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น (วชิระ เฟิงจันทร์, ๒๕๓๗ : ๓)

กระทบจากการสูญเสียสมรรถภาพ (disability) (ดวงใจ กษานติกุล, น.ป.ป. : ๓) แต่อย่างไรก็ตาม การจะวินิจฉัยว่าผู้ใดมีพยาธิสภาพทางจิตนั้น เป็นหน้าที่ของจิตแพทย์ผู้ได้ทำการตรวจผู้ป่วยอย่างละเอียดแล้ว การวินิจฉัยของแพทย์นั้นอาศัยการพูดคุยกับบุคคลแวดล้อมผู้ป่วยและตัวผู้ป่วยเอง โดยดูจากปฏิกิริยาการเคลื่อนไหว น้ำเสียง สมาธิ การตัดสินใจ คำพูด อารมณ์ ฯลฯ รวมไปถึงระบบการทำงานของร่างกาย ประกอบกับความรู้ทางจิตเวชศาสตร์อีกหลายประการ

การศึกษานุคลิกลักษณะของตัวละครวิกตอริตในงานวรรณกรรมจึงไม่ใช่การนำเกณฑ์การวินิจฉัยของแพทย์มาตัดสินว่าตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะเช่นนี้ ๆ จะเรียกได้ว่าเป็นคนวิกตอริต หากแต่เป็นการศึกษาว่า ตัวละครที่ผู้เขียนเจตนาสร้างขึ้นให้วิกตอริตนั้นมีบุคลิกลักษณะอย่างไร

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครวิกตอริตมีบุคลิกลักษณะต่าง ๆ กัน คือ ปกติเหมือนคนทั่วไป หวาระแวงก้าวร้าว เลื่อนลอย ช่างฝัน คล่องแคล่วร่าเริง เครื่องเครียดเจียบขรีม เชื้อมั่นในตัวเอง และ บุคลิกภาพแปรปรวน

๒.๒.๑.๑ ตัวละครวิกตอริตที่มีบุคลิกลักษณะปกติเหมือนคนทั่วไป

คือตัวละครที่ดูเผิน ๆ มีบุคลิกลักษณะปกติเหมือนคนทั่วไป แต่งกายเรียบร้อยหรือพูดจาน่าเชื่อถือ สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นโดยไม่มีใครคิดว่าเป็นคนวิกตอริต แต่เมื่อมีสิ่งกระตุ้นเช่นความเครียด ตัวละครก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองทำให้เห็นบุคลิกลักษณะผิดปกติได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า พระศรีอาริย์มาแล้ว พ.ศ.๓๓๐๐ ผมไม่บ้า ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย และ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง

ตัวอย่างเช่นเรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง ตัวละครเอกเป็นจิตแพทย์ ทำงานอยู่ในโรงพยาบาลทุกวันโดยไม่มีใครรู้ว่าเขามีความเครียดอย่างมาก วันหนึ่งเมื่อเขามีความคิดสับสนและเครียดที่ทำงานไม่สำเร็จ เขาก็แสดงอาการผิดปกติทางจิตออกมา

เช้าวันต่อมา จิตแพทย์หนุ่มยังคงนั่งสนทนากับคน
ไข้เหมือนเช่นเคย เพียงแต่วันนี้สถานที่ที่เป็นห้องทำงาน
คลั่งเรื่องราวออกมาด้วยคำถามมากมาย

(.....)

หลายวันแล้วที่จิตแพทย์หนุ่มหมกมุ่นกับปัญหาคนไข้รายนี้ จะตามเขากลับมาด้วยวิธีใด เขาหนีไปอยู่ที่ไหนเล่า จะนั่ง เป็นผีเสื้อสตัฟฟ์โอบยิบด้วยทฤษฎีอยู่อย่างนี้หรือใจ

(.....)

จิตแพทย์หนุ่มพบคนไข้ของเขาแล้ว คนทั้งคู่ขึ้นไป ขึ้นบนขอบสะพานไม้ไผ่กัน เงาของมัชยิดสะท้อนวับ ๆ บนเปลวทองคำ ไกลออกไปเห็นช่อระกาโบสถ์วัดศรีบุญเรือง เหมือนกับหงส์ท่าท่าจะเหินบินสู่ฟ้า

“ถ้าเป็นนงจะบินไปอเมริกา ถ้าเป็นปลาจะว่ายไป ญี่ปุ่น” คนไข้ร้องตะโกนเสียงดัง

สมองวูบหนึ่งของจิตแพทย์หนุ่มรู้สึกสับสน สิ้น จากฟ้าช่างเบิกบาน งดงามอะไรเช่นนั้น

“ถ้าเป็นนงจะบินไปอเมริกา ถ้าเป็นปลาจะว่ายไป ญี่ปุ่น” จิตแพทย์หนุ่มตะโกนโต้กลับไป

(จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง, น. ๖๓)

ในอีกลักษณะหนึ่ง ตัวละครมีบุคลิกลักษณะปกติเหมือนคนทั่วไป แต่มีพฤติกรรมที่ ตัวละครอื่น ไม่ยอมรับ ทำให้ถูกหาว่าบ้า หรือนักเขียนระบุเองว่าตัวละครนั้นเป็นคนบ้า ได้แก่เรื่อง ผีเสื้อ เข้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ และ บ่วงสันโดษ

ตัวอย่างเช่นเรื่อง วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ ตัวละครเอกเป็นผู้ต่อสู้ เรียกร้องให้มี ประชาธิปไตยที่แท้จริง เขาไม่ได้แสดงอาการผิดปกติใด ๆ แต่ตัวละครอื่นในเรื่องไม่ยอมรับการ กระทำของเขา จึงกล่าวหาว่าเขาเป็นบ้า

พ่อของฉันคงเป็นบ้ามานานแล้ว หากจะนับเอาวันเวลาและ จำนวนครั้ง ของการต่อสู้กับเผด็จการแห่งอำนาจที่ใครต่อ ใครหลาย ๆ คนไฝ่ฝันถึง

“ชีวิตของพ่อต่อสู้เพื่อสิ่งนี้ และจะตายเพื่อสิ่งนี้”

พ่อมักจะบอกฉันอย่างนี้เสมอมา พ่อห่วงใยฉัน พ่อ กลัวว่าฉันจะหวั่นไหว...กลัวว่าฉันจะร้องไห้ และ...ไม่

เข้มแข็งพอที่จะพบกับวันเวลาแห่งความพ่ายแพ้ผิดหวัง
ของพ่อ

“มันเป็นเรื่องของคน ๆ เดียว และมันบ้า”

“มันบ้ามานานแล้ว”

(วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้, น.๓๘)

การสร้างตัวละครให้มีบุคลิกลักษณะปกติเหมือนคนทั่วไปไม่ได้ผิดจากมติทางการแพทย์ คนทั่วไปมักคิดว่าคนบ้าจะต้องมีลักษณะกระเซอะกระเซิง เลื่อนลอย หรือเอะอะโวยวาย แต่แท้จริงคนบ้าประเภทที่ว่าหวาดกลัวเกินกว่าเหตุหรือดิ้นรนอาละวาดแทบจะหาได้น้อยมาก ส่วนใหญ่ก็เหมือนคนธรรมดา ๆ ต้องคอยลึกล ๆ ถึงจะรู้ (“ใครว่าผม (แก๊ง) บ้า? บทพิสูจน์คนโรคจิต”, ๒๕๓๘ : ๘-๙)

๒.๒.๑.๒ ตัวละครวิกตอริตที่มีบุคลิกลักษณะหวาดระแวงเกินกว่าปกติ

ตัวละครกลุ่มนี้มักคิดว่ามีคนคิดร้ายต่อตนและจึงจะทำร้ายตน ทำให้ตัวละครไม่ไว้ใจใคร พร้อมจะทำร้ายผู้อื่นอยู่เสมอทั้งทางวาจาหรือทางกาย ตัวละครวิกตอริตที่มีลักษณะเช่นนี้ได้แก่ตัวละครในเรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า สาบสูญ มัทรี หมาหาย วิกตอริต โจมตีมัน วันนี้ พ.ศ.๑๓๐๐ ผมไม่บ้า ชายหนุ่มคนดี และ ผู้จับไล่ความชั่วร้าย

ตัวอย่างเช่นเรื่อง หมาหาย ตัวละครเอกคิดว่าใคร ๆ ไม่รักเขา จึงหวาดระแวงว่าจะถูกปองร้ายจากคนเหล่านั้น

“ป่าจะว่าได้ไง ป่าไม่ฆ่าเอ็งหรอก ถ้าป่าไม่รักเอ็ง

ป่าจะเรียกให้เอ็งมากินข้าวเธอ”

“งั้นป่าต้องกินข้าวนี้ให้หนูดูก่อน หนูถึงจะเชื่อว่า

ไม่มียาพิษ”

(หมาหาย, น.๑๕๖)

เรื่อง วิกตอริต ตัวละครเอกเป็นคนวิกตอริตที่ไม่ยอมรับการรักษา เมื่อมีใครมาชวนไปไหนก็จะหวาดระแวงและแสดงอาการก้าวร้าว

“อย่านะอ้ายหมอ” มันควาคัพู้ทุกคนที่มา
เกลี้ยกล่อมให้มันเข้ากรุงเทพฯ “อ้ายหมอบ้า อ้ายพี่บ้า ภู
สวมหมวกทหารนะ ภูไม่กลัวมีง” จากนั้นอ้ายคองจะคำพ่อ
คำพี่อีกยี่ดียว

(วิกตจวิต, น.๒๕)

๒.๒.๑.๓ ตัวละครวิกตจวิตที่มีบุคลิกลักษณะเลื่อนลอยเกินปกติ

คือตัวละครที่ไม่ยอมรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หมกมุ่นอยู่กับโลกภายใน
ของคุณ ได้แก่ตัวละครวิกตจวิตในเรื่อง วันของคนบ้า สาบสูญ ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้นและความ
โง่เขลา คนบ้ากับขอทาน หมาหาย เหลื่อม มาตรการ และ ถูกฉันทายไปบนถนนราชดำเนิน

ตัวอย่างเช่นเรื่อง เหลื่อม ตัวละครวิกตจวิตมีอาการเลื่อนลอยอยู่ตลอดเวลา ไม่รับรู้
และไม่มีความสนใจต่อสิ่งใด ๆ และเป็นเช่นนี้อยู่ทุกวัน

...ชายบ้าเลิกนั่งบนกำแพงวัดหลังจากตะ โจนหาผู้หญิงชื่อ
แต้ว หันมายึดมุมสะพานลอยด้านหนึ่งไว้นิ่งแทน ดวงตา
เลื่อนลอยเหม่อมองดูรถราที่ขับเคลื่อนเหมือนกับว่าเป็นตัว
ประหลาด ไม่มีใครรู้ว่าเขามองทำไมและเพื่ออะไร

(เหลื่อม, น.๕๗)

เรื่อง มาตรการ ตัวละครวิกตจวิตไม่รับรู้ถึงกระทบใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง
หมกมุ่นอยู่แต่กับโลกภายในของคุณ

ชายวิกตจวิตกดเข้าเมื่อคำขอไม่เป็นผล เขาคลาย
มือที่กำเหรียญออก จ้องมองมันเหมือนเป็นสิ่งที่ไม่เคยพบ
เคยเห็น แต่เขาพูดกับมัน เล่าบางอย่างให้มันฟังเหมือนเป็น
คนสนิท

“หิวข้าวนะ...รู้มัย...หิวมาตั้งแต่เกิดเนาะ...ขอตั้งค์
ขอตั้งค์มั่งอยากกินข้าว”

(มาตรการ, น.๔๑)

๒.๒.๑.๔ ตัวละครวิกัลจรีที่มีบุคลิกลักษณะเป็นคนช่างฝันเกินกว่าปกติ

คือตัวละครที่รับรู้เรื่องราวภายนอก แต่ชอบหมกมุ่นอยู่ในโลกแห่งความฝัน จินตนาการ และอุดมการณ์ของตัวเอง จึงดูเป็นคนเก็บตัว ชอบอยู่คนเดียว ได้แก่ตัวละครวิกัลจรีในเรื่อง จดหมายจากทมิฬันตี ผีเสื้อ คนจร ก้อนหินและสายน้ำ และ นกในพายุตะวัน

ตัวอย่างเช่นเรื่อง ผีเสื้อ ตัวละครเอกชอบนั่งคุยกับธรรมชาติ แล้วบอกใครต่อใครว่า ธรรมชาติพูดได้ เขามีจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติมากจึงชอบที่จะอยู่คนเดียวและนั่งคุยกับธรรมชาติ

“ผมเองเคยนั่งคุยกับมัน อยู่ ๆ มันก็บอกให้ผมฟัง
เสียงลมกระซิบ บางทีมันก็ชี้ให้ผมดูแสงแดดเด่นรำกับ
ดอกไม้ หรือบางทีมันก็นั่งเหม่อลอยอยู่ตั้งนานแล้วก็นั่งเพื่อ
ให้ผมฟังว่าต้นมะพร้าวกำลังร้องไห้และ โยกตัวอย่างอาลัย
อาดูร อะไรของมันก็ไม่รู้”

(ผีเสื้อ, น.๔๑)

เรื่อง คนจร ก้อนหินและสายน้ำ ตัวละครเอกเป็นคนช่างฝัน มีจินตนาการและรักอิสระ เขาทำตามความฝันของตนเองคือ ออกเดินทางเพื่อแสวงหาความหมายของชีวิต โดยไม่ได้คำนึงถึงความยากลำบากและความเป็นจริงว่าเขาต้องทำงาน อย่างน้อยก็เพื่อให้ตนเองได้มีชีวิตรอด ความอดอยากและลำบากทำให้เขาเกิดความเครียดจนถึงขั้นเสียดสีและฆ่าตัวตาย

๒.๒.๑.๕ ตัวละครวิกัลจรีที่มีบุคลิกลักษณะคล่องแคล่ว ร่าเริงเกินปกติ

ตัวละครกลุ่มนี้มีกร่าเริง อารมณ์ดี ไม่ทุกข์ร้อนกับเรื่องใด ๆ ยิ้มหรือหัวเราะเรีงร่าอยู่บ่อย ๆ ชอบพูดคุยสื่อสารกับคนอื่น ได้แก่ตัวละครในเรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา วิกัลจรี จดหมายจากทมิฬันตี เหลื่อม และ ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป่าขรณเมล์

ตัวอย่างเช่นเรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา ตัวละครวิกัลจรียังคงมีอารมณ์ดี ร่าเริง แม้ทุกคนจะรู้สึกอึดอัดกับอากาศที่ร้อนมาก และต้องคอยเจ้าของเรือข้ามฟากนาน

...แต่แต่ละคนมีท่าทางหงุดหงิดเดือดร้อนไปตามๆ กัน มีเพียง
คนบ้าเท่านั้น ที่ยังฮัมเพลงอยู่ในลำคออย่างสุขอารมณ์
(ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา, น.๗๖)

เรื่อง จดหมายจากทมิฬย่นตี ตัวละครเป็นคนอารมณ์ดี ร่าเริง มีอารมณ์ขัน แสดงออก
ทางจดหมายที่เธอเขียนมาหาตัวละครอีกตัวหนึ่ง

อีตอนกคชัตเตอร์กลิ้ง เราไม่รู้นี่คะว่ามันจะต้องดังกึก...
แม่คนนั้นตกใจกลัวเสียงชัตเตอร์ รีบเหวี่ยงกลิ้งทิ้ง ฉัน
ฉวยไม่ทัน มันตกกระจายเป็นชิ้น พยาบาลมาเห็นเป็นลม
เลยมั้ง...ฉันว่ากลิ้งถ่ายรูปตอนนั้นมันดูสวยดี หลุดออกมา
เป็นชิ้น ๆ เหมือนหนังทีวีเรื่องนางฟ้าชาร์ลี ฉันเลยหัวเราะ
จำทั้งวัน เลยถูกพยาบาลทำโทษกันทั้งห้อง

(จดหมายจากทมิฬย่นตี, น.๕๗)

๒.๒.๑.๖ ตัวละครวิกัลจวิตที่มีบุคลิกลักษณะเคร่งเครียดเกินปกติ

ตัวละครในกลุ่มนี้มักเงิบขริ่มไม่ค่อยพูดจา ทำให้ดูเป็นคนเอาจริงเอาจังมุ่มมัน
ท่าทางดูคั้น มักมีหน้าตาเป็นทุกข์หรือเศร้าหมอง ได้แก่ตัวละครในเรื่อง วันของคนบ้า สาบสูญ
มนุษย์ต่างดาว โจมตีมันวันนี้ พระศรีอาริย์มาแล้ว เข้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ผู้จับไล่ความชั่ว
ร้าย ปล่อยคน วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ และ จิตแพทย์ผู้ลับสนตัวเอง

ตัวอย่างเช่นเรื่อง พระศรีอาริย์มาแล้ว ตัวละครเอกพบว่าผู้คนในสังคมล้วนเป็น
คนประเภทวัตถุนิยม ไม่มีความมั่นคงทางจิตใจต้องอาศัยการทรงเจ้าเข้าผี ผู้คนเอารัดเอาเปรียบกัน
เขาผิดหวังกับสภาพที่เห็นจึงเสียใจและมีความเครียดอย่างมาก

พระศรีอาริย์มาแล้วอีกแล้ว คราวนี้หน้าตาดูหงอยเหงา
ไปถนัด มีริ้วรอยประสพการณ์ขยับอยู่บนหน้าผาก แถมมี
กลิ่น “รัม”

(พระศรีอาริย์มาแล้ว, น.๖๘)

เรื่อง วันของคนบ้า ตัวละครมีครอบครัวที่ไม่อบอุ่น จึงมีความเครียดและโกรธแค้นคนในครอบครัวอย่างมาก พฤติกรรมที่แสดงออกชี้ให้เห็นว่าเขาเสียดสี โดยมีท่าทางที่ดูคั่น และมีหน้าตาเศร้าหมอง

แดคร้อนแรงแผดเปลวกระหน่ำผู้คนจนในวินาที
เช่นนี้ ความอดกลั้นดูเหมือนจะแห้งขอดราวน้ำในปลัก
เล็ก ๆ พลันเหตุการณ์หนึ่งยิ่งเสริมบรรยากาศให้อลหม่าน
หนักขึ้น...คนหนุ่มในชุดกางเกงขาวสีน้ำเงิน เสื้อแขน
ยาวสีขาวเปิดกระดุมที่อกสองเม็ด หน้าเครียดคล้ายเหงื่อ ไชก
ที่ลานหน้าผากและขมับ ดวงตาแข็งกร้าว สาวเท้ายาว ๆ
ตรงมาข้างสระน้ำ โยนหอบหนังสือโครมลงบนขอบสระ
ถอดเสื้อกางเกงออกจนไม่เหลือชุดชั้นใน

(วันของคนบ้า, น.๗๐)

๒.๒.๑.๗ ตัวละครวิกตอริตที่มีบุคลิกลักษณะเชื่อมั่นในตนเองเกินกว่าปกติ

คือตัวละครที่มีท่าทางมั่นใจในสิ่งที่ตนเองกระทำอย่างมาก ได้แก่เรื่อง ปล่อยคน

หน้าตาของเขา สุ่มเสียงของเขาไม่ผิดกับแม่เหล็กที่
ดึงดูดผู้คนให้หันไปมอง ก้าวเข้าไปหาราวกับถูกสะกด ---
รวมทั้งผมด้วยคน

นัยน์ตาคู่นั้นลู่กวาวเป็นประกายวับไปด้วยความ
สะอึกสะใจสิ้นเหลือ กางแขนทั้งสองข้างออกด้วยท่วงท่า
ของศาสตราจารย์ใหญ่ ผู้กำลัง โน้มน้าวเหล่าสาวกให้
เคลิบเคลิ้มคล้อยตาม ไม่ผิดกับ โคนมนต์

ถ้อยคำเร่าร้อนพรุ้งพรูออกมาประหนึ่งน้ำตกที่
กระโจนจากหน้าผาอันสูงชัน

(ปล่อยคน, น.๗๗)

๒.๒.๑.๘ ตัวละครวิกตอริตที่มีบุคลิกภาพแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา

คือตัวละครที่มีลักษณะที่เรียกว่า เดียวดีเดียวร้าย ได้แก่ตัวละครวิกตอริตในเรื่อง มัทรี วิกตอริต และ ชายหนุ่มคนดี

ตัวอย่างเช่นเรื่อง มัทรี ตัวละครมีบุคลิกลักษณะที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับไว และเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อย ๆ เช่นจากเดิมที่มีบุคลิกเศร้าสร้อย น่าสงสาร แต่ในระยะเวลาไม่นานก็กลับกลายมาเป็นคนก้าวร้าว มีอารมณ์รุนแรง

...ดวงตากลมโตฉายแววขมขื่นออกมาจนล้นริน เหม่อลอย
 อยู่นานจนถูกเตือน หล่อนส่ายหน้าน้อย ๆ น้ำตาเอ่อไหล
 “ชั้นจะบวชชี พอกันทีถูกหัว ชั้นตัดได้จริง ๆ นะคะ
 หมวกก็เห็น ขนาดลูกชั้นยังตัดได้”
 “จะพูดก็หนืด...ก็บอกแล้วว่าไม่เอา...ไม่เอา...”
 หล่อนกล้าขึ้นเสียงอย่างไม่น่าเชื่อ
 “ถ้าคุณตำรวจจะยึดเยียดให้ฉัน...ก็ด้าย...แต่เดี่ยว
 ชั้นก็ทิ้งมันไว้ข้างถนนอีกนะแหละ ถ้ามันร้องตามฉัน...
 โคนฟาดแน่...”

(มัทรี, น.๘๐)

ในการสร้างตัวละครวิกตอริต ส่วนใหญ่ผู้เขียนได้ใช้กลวิธีสร้างบุคลิกลักษณะที่มากกว่าหนึ่งให้แก่ตัวละคร (คูตารางแสดงบุคลิกลักษณะของตัวละคร) ทำให้เห็นว่าตัวละครวิกตอริตไม่ได้มีบุคลิกภาพที่คงที่อย่างใดอย่างหนึ่งชัดเจน หากแต่แปรเปลี่ยนไปได้หลายลักษณะ บุคลิกลักษณะที่ปรากฏในตัวละครวิกตอริตส่วนใหญ่จะเป็นบุคลิกปกติเหมือนคนทั่วไป และบุคลิกหวาดระแวงก้าวร้าว เป็นข้อสังเกตว่าภาพของคนวิกตอริตที่มีอยู่ในใจผู้เขียน และ/หรือ คนทั่วไป น่าจะมีอยู่ ๒ แบบ คือ คนวิกตอริตที่ดูเหมือนคนปกติทั่วไป กับ คนวิกตอริตที่ดูหวาดระแวงก้าวร้าว ความก้าวร้าวนี้อาจเป็นบุคลิกดั้งเดิมของตัวละครวิกตอริตอยู่แล้ว หรืออาจเป็นความก้าวร้าวที่เกิดขึ้นเมื่อมีแรงกระตุ้น เช่น ความเครียด ก็ได้

แต่อย่างไรก็ตาม บุคลิกลักษณะของตัวละครวิกตอริตทั้ง ๘ ประการอันได้แก่ บุคลิกปกติเหมือนคนทั่วไป หวาดระแวงก้าวร้าว เลื่อนลอย ช่างฝัน คล่องแคล่วร่าเริง

เครื่องเครียบเข็บขริม เชื้อมันในตัวเอง และ บุคลิกภาพแปรปรวน ล้วนเป็นบุคลิกลักษณะที่ปรากฏกับคนปกติทั่วไปด้วยเช่นกัน แต่ตัวละครวิกตอริตจะมีบุคลิกลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวมากกว่าปกติ หรืออาจดูเหมือนคนปกติ แต่เมื่อได้รับสิ่งกระทบก็จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองอย่างรุนแรง การสร้างบุคลิกลักษณะที่มีในคนปกติทั่วไปให้ตัวละครวิกตอริตดังกล่าว จึงเป็นกลวิธีการสร้างรายละเอียดให้ตัวละครวิกตอริตมีลักษณะของความเป็นมนุษย์ มีความสมจริงในฐานะคนคนหนึ่งที่มีบุคลิกเฉพาะตัวอันสามารถสะท้อนความคิดจิตใจของตนเองได้ เพียงแต่สังคมมีมาตรฐานบางประการที่จะตัดสินว่าคนใดมีบุคลิกลักษณะที่แปลกแยก จนถึงขั้นที่เรียกว่าวิกตอริต

ความแตกต่างของคนวิกตอริตกับคนทั่วไปที่มีบุคลิกลักษณะเดียวกัน อาจวัดได้จากปริมาณความถี่หรือความมากเกินพอดีของบุคลิกนั้น ๆ แต่กระนั้นก็เชื่อว่าจะต้องแน่นอนเสียทีเดียว เพราะการวินิจฉัยบุคลิกลักษณะของแต่ละคนว่าปกติหรือผิดปกติไม่สามารถใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งตัดสินได้แน่นอน คนทุกคนมีบุคลิกลักษณะปกติเสมอครบเท่าที่เขาไม่ได้แสดงบุคลิกลักษณะแปลกแยกจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ลักษณะแปลกแยกนี้ถ้าคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับได้ก็จะเรียกว่าเป็นสิ่งโก้เก๋ เป็นสิ่งพึงประสงค์ของคนในสังคม เช่นการเปลี่ยนแปลงบุคลิกของหญิงไทยจากกุลสตรีสงบเสงี่ยม มาเป็นผู้หญิงคล่องแคล่วเชื่อมั่นในตัวเองในลักษณะของสาวทำงาน (working woman) แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าลักษณะแปลกแยกเป็นสิ่งที่คนในสังคมยอมรับไม่ได้ ผู้ที่มีบุคลิกลักษณะดังกล่าวจะถูกตราว่าเป็นคนบ้า ดังที่ อาร์ ดี แลงก์ กล่าวไว้ว่า ชายหญิงที่มีอาการแปลกแยก “ตามปกติ” ถือว่าเป็นคนปกติ ก็เพียงเพราะพวกเขาทำเหมือนคนอื่นไม่มากนักน้อย ขณะที่อาการแปลกแยกประเภทอื่นที่แปลกไป จะถูกคนส่วนใหญ่ที่ “ปกติ” ตราว่าเป็นอาการจิตเภท (Laing, ๑๙๖๘ : ๒๘ อ้างถึงใน ฟริตจ็อล์ฟ คทปร้า, ๒๕๓๔ : ๑๖๓)

๒.๒.๒ การแต่งกาย

โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงคนวิกตอริต คนส่วนใหญ่จะนึกถึงภาพคนบ้ากระเซอะกระเซิง แต่งกายไม่เรียบร้อยและอาจสกปรก หรือนึกไปถึงคนแต่งตัวประหลาดร้องรำทำเพลงอยู่ข้างถนน แต่ก็เชื่อว่าคนวิกตอริตทุกคนจะแต่งกายมอซอหรือประหลาดพิสดาร เพราะลักษณะทางกายภาพของคนวิกตอริตอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ ประเภทขี้ขะตามข้างถนน แต่งตัวบ้าบอ แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกทางกายอย่างเดียว และประเภทธรรมดาเหมือนทั่วไป ทว่าวันดีคืนดีระเบิดอารมณ์ออกมาทำอันตรายคนข้างตัวก็มี (“ใครว่าผม(แก๊ง)บ้า บทพิสูจน์คนโรคจิต”, ๒๕๓๘ : ๘)

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ลักษณะการแต่งกายของตัวละครวิกัลจรีตแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ แบบสกปรกรูปร่าง และ แบบปกติเรียบร้อย

๒.๒.๒.๑ ตัวละครวิกัลจรีตที่มีลักษณะการแต่งกายสกปรกรูปร่าง

ลักษณะการแต่งกายสกปรกรูปร่างของตัวละครวิกัลจรีตบางเรื่อง ผู้เขียนไม่ได้บรรยายถึงเครื่องแต่งกายไว้โดยตรง แต่ผู้อ่านสามารถอนุมานได้จากการบรรยายรูปร่างลักษณะ เช่น คนบ้าเดินเกาหัวที่กระเซอะกระเซิงด้วยมือที่ดำปี๋ (ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา, น.๗๖)

คำว่าแต่งกายสกปรกรูปร่าง ครอบคลุมถึงลักษณะสุขอนามัยอื่น ๆ ด้วยเพราะมีความเกี่ยวข้องกัน คือคนที่ไม่ใส่ใจกับสุขอนามัยย่อมไม่สนใจเรื่องความสะอาดส่วนบุคคล ลักษณะการแต่งกายที่สกปรกรูปร่างจึงปรากฏพร้อมกับกลิ่นเหม็น ผมเผ้ากระเซอะกระเซิง มีเหา เสื้อผ้าดำมอชอเก่าขาด ไม่ใส่รองเท้า เมื่อเนื้อตัวสกปรกแล้วไม่คิดจะชำระร่างกายให้สะอาด เป็นต้น

เรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกัลจรีตแต่งกายสกปรกรูปร่างได้แก่เรื่อง มัทรี ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา หมาหาย เหลื่อม ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ฆาตกรรม ปล่อยคน คนจร ก้อนหินและสายน้ำ และ คนบ้ากับขอทาน เช่น

...คนบ้าแกะเหาออกจากหัวมาบี้เล่นอย่างไม่สนใจใยดีอะไร

“ไม่ไหวเลย สกปรกเหลือเกิน ไม่ถูกสุขลักษณะ...”

(ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา, น.๗๗)

...มีเสื้อผ้าชุดเดียวกระดำนกระด่างขาดกระรุ่งกระริ่ง ผมเผ้า

ยาวหยาบเนื้อตัวสกปรกทุกส่วน กลิ่นเหม็นสาบสาบ

ออกจากองคัพพคละคลุ้ง

(เหลื่อม, น.๕๕)

แดดเที่ยงวันร้อนเปรี้ยง วันที่คนจรไม่มีอะไรจะกิน

ลงไปในห้อง ใบน้ำหมองคล้ำ ผมเผ้าหนวดเครายาวรุงรัง

นุ่งห่มเสื้อผ้ามอชอเก่าขาด

(คนจร ก้อนหินและสายน้ำ, น.๖๔)

ตัวละครวิกัลจรีตบางตัว นอกจากจะแต่งกายสกปรกรุ่งแล้ว ยังนำเอาสิ่งที่ไม่ใช่ เครื่องประดับมาตกแต่งร่างกายอีกด้วย ได้แก่ตัวละครในเรื่อง คนบ้ากับขอทาน

...กางเกงสีดำเประอะมีคราบกระด้าง เสื้อยืดที่พอมองรู้ว่า
เดิมนั้นขาวทับคลุมด้วยเสื้อแขนยาวสีดำที่มีอินทรธนูบนบ่า
ผ่าขาค้น้ำอัดลมติดอยู่บ่าละสามอัน ตรงกระเป๋าสีเหลืองที่มีผ่า
ครอบติดด้วยริบบิ้นสีเขียว แดง ชมพู ผสมยาวที่ไม่เคยต้องหวี
มัดด้วยผ้าสีแดงผืนใหญ่

(คนบ้ากับขอทาน, น.๑๕)

๒.๒.๒.๒ ตัวละครวิกัลจรีตที่แต่งกายปกติเรียบร้อย

การแต่งกายของตัวละครที่เรียกว่าปกตินั้น พิจารณาจากความเรียบร้อย ความสะอาด และความสอดคล้องกับสถานภาพของตัวละคร เช่นตัวละครวิกัลจรีตที่อยู่ในโรงพยาบาล การใส่ชุดคนไข้ก็ถือว่าเป็นปกติ เช่นเรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง ผมไม่บ้า และ จดหมายจากทนายยันตี นักศึกษาใส่ชุดนักศึกษาถือเป็นปกติ ได้แก่เรื่อง วันของคนบ้า คนแก่แต่งตัวตามประสาคนแก่ก็ถือว่าเป็นปกติ ได้แก่เรื่อง ถูกฉันทายไปบนถนนราชดำเนิน เป็นต้น

เรื่องสั้นที่ตัวละครวิกัลจรีตแต่งกายปกติเรียบร้อยนั้น ได้แก่ ภาพลวงตา วันของคนบ้า จดหมายจากทนายยันตี วิกัลจรีต พระศรีอาริย์มาแล้ว เข้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ผมไม่บ้า ผู้จับไล่ความชั่วร้าย จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง และ ถูกฉันทายไปบนถนนราชดำเนิน

...ชายร่างเล็กที่นั่งอยู่ตรงหน้าผมนี้มองดูไม่ต่างไปจาก
สุภาพชนทั่ว ๆ ไป ใบหน้าเกลี้ยงเกลา คัดผมสั้นหวี
เรียบร้อย คະเนดูอายุของเขาคงไม่เกินสามสิบปี ผิว
ก่อนข้างขาว แต่งตัวสะอาดสะอ้าน
... เขาสวมเสื้อเจ็ดแขนยาวสีขาวติดกระดุมที่ปลาย
แขนเสื้ออย่างเรียบร้อย

(ผู้จับไล่ความชั่วร้าย, น.๕๖)

อย่างไรก็ตาม แม้ตัวละครในกลุ่มนี้จะสวมเสื้อผ้าที่สะอาด เหมาะสมกับสถานภาพ แต่ก็มีตัวละครที่นำเอาสิ่งของที่ไม่ใช่เครื่องประดับมาตกแต่งเช่นกัน ได้แก่ตัวละครวิกตอริตในเรื่อง วิกตอริต

- กางเกงขาสั้นสีเทาของมັນมีรอยทั้งข้างหน้าและข้างหลัง
เสื้อยืดทหารที่มันใส่ใหม่เอี่ยม
- ที่สำคัญ ตัวมันคำก็จริงแต่ค่อนข้างสะอาด
- “นี่กูสวมหมวกทหารนะ”มันวางท่าแข็ง ๆ พูดยลาง
เอามือชี้ไปที่หัว มีชั้นพลาสติกสีเขียวครอบแน่นอยู่บนผม
สั้นเกรียน

(วิกตอริต, น.๒๔-๒๕)

การบรรยายลักษณะการแต่งกาย เป็นกลวิธีในการสร้างตัวละครอีกกลวิธีหนึ่ง ในการสร้างตัวละครวิกตอริต ผู้เขียนใช้กลวิธีนี้ ๒ แบบ แบบที่หนึ่ง ผู้เขียนใช้กลวิธีสร้างภาพการแต่งกายของตัวละครวิกตอริตให้สกรปรกรูปร่าง ซึ่งสอดคล้องกับความคุ้นเคยของคนทั่วไปเมื่อเห็นคนบ้าตามท้องถนนหรือที่สาธารณะ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพได้ชัดเจน ส่วนแบบที่สอง ผู้เขียนใช้กลวิธีสร้างภาพการแต่งกายตัวละครวิกตอริตให้ดูเรียบร้อยปกติเหมือนคนทั่วไป ซึ่งเป็นภาพที่คนทั่วไปไม่คุ้นเคยในความคิด และเมื่อพิจารณาร่วมกับบุคลิกลักษณะของตัวละครแล้ว พบว่าตัวละครที่แต่งกายปกติเหมือนคนทั่วไป ก็มีบุคลิกลักษณะเหมือนคนทั่วไปด้วย ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า พระศรีอารีมาแล้ว เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ผู้จับไล่ความชั่วร้าย และ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประหลาดใจ ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดอรรถรสในการติดตามเรื่องมากขึ้น และยังทำให้เห็นว่า บุคลิกลักษณะและการแต่งกายไม่ใช่สิ่งที่จะระบุความผิดปกติทางจิตของคนได้เสมอไป คนที่ดูภายนอกปกติเหมือนคนทั่วไปทุกอย่าง แท้จริงอาจเป็นคนบ้าก็ได้หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คนบ้าอาจดูปกติเหมือนคนทั่วไปก็ได้

บุคลิกลักษณะและการแต่งกายเป็นลักษณะพื้นฐานทางกายภาพของตัวละคร ที่ผู้อ่านเห็นได้ในวรรณกรรม การสร้างบุคลิกลักษณะและการแต่งกายจะเป็นส่วนช่วยให้ตัวละครมีชีวิตชีวา คือมีนาฏการ (action) มีพฤติกรรม มีลักษณะนิสัย และระสนิยม สำหรับในการสร้างตัวละครวิกตอริต ผู้เขียนใช้บุคลิกลักษณะและการแต่งกายเป็นเครื่องมือในการบ่งชี้สภาพทางจิตของตัวละคร จากการศึกษาพบว่าตัวละครวิกตอริตส่วนใหญ่จะมีบุคลิกลักษณะภายนอกปกติเหมือนคนทั่วไป และมีความหวาดระแวงก้าวร้าว ในเรื่องของการแต่งกาย สามารถแบ่งลักษณะการแต่งกาย

ของตัวละครวิกตอริตได้เป็น ๒ กลุ่ม คือแต่งกายแบบสกปรกรุงรัง และแต่งกายเรียบร้อยปกติเหมือนคนทั่วไป เมื่อดูภาพรวมโดยทั่วไปพบว่า บุคลิกลักษณะกับการแต่งกายของตัวละครวิกตอริตจะสอดคล้องกัน คือ ตัวละครวิกตอริตที่มีบุคลิกลักษณะภายนอกปกติ จะแต่งกายเรียบร้อยเหมือนคนทั่วไป เพียงแต่เมื่อถูกกระตุ้นก็จะแสดงความหวาดระแวงก้าวร้าวเกินปกติออกมา เช่นตัวละครวิกตอริตในเรื่องภาพลวงตา พระศรีอาริย์มาแล้ว ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย และ จิตแพทย์ผู้สับสนตนเอง เป็นต้น ส่วนตัวละครวิกตอริตที่มีบุคลิกลักษณะภายนอกเห็นได้ชัดว่ามีความผิดปกติทางจิตก็มักจะแต่งกายสกปรกรุงรัง เช่นตัวละครในเรื่อง ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้น และ ความโง่เงาเหลือมมาตรฐาน และ คนบ้ากับขอทาน

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เขียนสร้างให้ตัวละครวิกตอริตมีลักษณะทางกายภาพที่ดูปกติเหมือนคนทั่วไป สามารถรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ และพูดคุยแสดงความคิดเห็นได้อย่างปกติ กลวิธีเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านประหลาดใจ เพราะมักจะคุ้นเคยกับภาพคนวิกตอริตที่เลื้อนลอยหรือคลุ้มคลั่ง แต่งตัวสกปรกกระเซอะกระเซิง นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงความคิดว่า เราไม่สามารถตัดสินคนได้จากลักษณะภายนอกที่มองเห็น ซึ่งก็สอดคล้องกับสารสำคัญเรื่องกรอบเกณฑ์ของสังคม ที่ว่าคนเรายังมีการวัดค่ากันเองอยู่เสมอด้วยลักษณะภายนอก ไม่มีใครพยายามทำความเข้าใจจิตใจผู้อื่นอย่างแท้จริง (ดูบทที่ ๓ สารสำคัญของเรื่องที่เสนอผ่านตัวละครวิกตอริต)

๒.๓ สภาพทางจิตของตัวละครวิกตอริต

ผู้ป่วยเป็นโรคจิตเภท (Schizophrenia) หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า คนบ้า คือผู้ที่มีความผิดปกติของบุคลิกภาพ มีความผิดปกติด้านความคิดและการรับรู้ที่มีลักษณะจำเพาะ อารมณ์เป็นแบบไม่เหมาะสม สติสัมปชัญญะและความสามารถด้านเชาวน์ปัญญา มักคืออยู่ แม้ว่าจะมีการสูญเสียของการรู้ (cognition) บ้างเมื่อป่วยนาน (เกษม ต้นติผลาชีวะ และคณะ, ๒๕๓๖ : ๓๓๒) ในการวินิจฉัยทางการแพทย์ แพทย์จึงพิจารณาจากอาการและอาการแสดงซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ได้แก่ พิจารณาในเรื่องความรู้สึกรู้ตัว (consciousness) อารมณ์ (emotion) ความสามารถทางจิตใจซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรม (motorbehavior หรือ conation) ความคิด (thinking) การรับรู้ (perception) ความจำ (memory) เชาวน์ปัญญา (intelligence) การหยั่งรู้สภาพตนเอง (insight) และการพิจารณาเรื่องการตัดสินใจ (judgement) (ไพรัตน์ พฤษชาติคุณากร ๒๕๓๓, : ๑๖๕-๑๕๑)

ในการศึกษาตัวละครวิกตอริต ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์สภาพทางจิตของตัวละครเพื่อศึกษาว่า นอกเหนือจากการสร้างบุคลิกลักษณะ และการแต่งกายอันเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ภายนอกแล้ว ผู้เขียน ยืนยันความวิกตอริตของตัวละคร โดยการสร้างสภาพทางจิตของตัวละครไว้อย่างไรบ้าง

ในฐานะที่ข้อมูลเป็นตัวละครในวรรณกรรม ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์สภาพทางจิต (mental status) ของตัวละครวิกตอริต โดยพิจารณาตามสิ่งที่เห็นจากตัวบท ได้แก่วิธีการคิดและการใช้เหตุผล การควบคุมพฤติกรรมและอารมณ์ตามบรรทัดฐานสังคม และการใช้ภาษาของตัวละคร ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะความคิด พฤติกรรม อารมณ์ และการใช้ภาษา เป็นสิ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยก ไม่ออก เช่น ความคิดมีผลต่อพฤติกรรม อารมณ์ การใช้ภาษา ในขณะที่เดียวกัน ภาษา พฤติกรรม อารมณ์ ก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความคิด เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ พบว่าลักษณะผิดปกติทางจิตของตัวละครวิกตอริตที่ผู้เขียนสร้างขึ้น แบ่งได้เป็น ๘ กลุ่มอาการ ได้แก่ อาการผิดปกติทางอารมณ์ อาการผิดปกติทางพฤติกรรม อาการผิดปกติทางความคิด อาการผิดปกติทางด้านรับรู้ อาการผิดปกติทางคำพูด อาการผิดปกติด้านการหยั่งรู้สภาพตนเอง และอาการผิดปกติด้านการตัดสินใจ ลักษณะอาการต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถ อธิบายให้เข้าใจง่ายโดยอาศัยความรู้ทางจิตเวชศาสตร์

๒.๓.๑ อาการผิดปกติทางอารมณ์

ตัวละครที่มีอาการผิดปกติทางอารมณ์จะมีอารมณ์เป็นแบบไม่เหมาะสม เช่น อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่ายอย่างทันทีทันใด , มีอารมณ์รุนแรงเกินปกติ , ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง ได้ , ไม่มีอารมณ์ความรู้สึก เฉยชา , มีการแสดงออกของอารมณ์อย่างไม่เหมาะสม เช่นพบเรื่องเศร้า กลับยิ้มหรือหัวเราะ เป็นต้น ได้แก่เรื่อง จดหมายจากทมยันตี ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้นและความ โง่งเงลา มัทรี หมาหาย จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง วันของคนบ้า สาบสูญ วิกตอริต โงมตีมัน วันนี้ ชายหนุ่มคนดี เข้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ และ ผมไม่บ้า

ตัวอย่างตัวละครวิกตอริตที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ เช่นเรื่อง ฆาตกรรม ตัวละคร วิกตอริตมีความผิดปกติทางอารมณ์ คือ เฉยชา ไม่มีอารมณ์ตอบสนองต่อสิ่งที่คนอื่นกระทำต่อตน เช่นแสดงความรังเกียจ ขับไล่ คำทอ และแม้กระทั่งแย่งเงินไปจากมือ

ชายทั้งสองคนอยู่ใกล้พอที่จะเห็นว่า นอกจากชายวิกตอริค จะไม่ได้เงินตามที่ขอแล้ว เขายัง โคนขี้อาแย่งเหรียญในมือ ไปด้วยขี้อา วึ่งฝ่าฝูงคนหนีไป ชายวิกตอริคมองตามอย่างง ๆ ไม่มีวิ้วแว่วว่าจะ ไวยวายสักนิด พอชายขี้อาลับตาไปเขาก็ทรุดตัวลงนั่งอีก ปากยังพูด เหมือนบ่น “ขอตั้งค์ ขอตั้งค์กินข้าวมั่ง หิวข้าว”

(มาตรการ, น.๔๑)

เรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา ตัวละครมีการแสดงออกทางอารมณ์ไม่ เหมาะสม กล่าวคือ อากาศร้อนมากจนทุกคนเหงื่อชุ่มและหงุดหงิด แต่คนบ้ากลับอารมณ์ดี ร้อง เพลง นอกจากนี้ยังหัวเราะชอบใจในขณะที่ทุกคนกลัวว่าเรือจะล่ม

แดดเปรี้ยงผะผ่าวอย่างทารุณ ผ่าเสาแรงของคนที่ชายฝั่งอย่าง ไม่ปรานี เหงื่อซึมออกมาจนชุ่มเสื้อผ้าของทุกคน แต่ละคนต่างมีท่า ทางหงุดหงิดเคียดร้อนไปตาม ๆ กัน มีเพียงคนบ้าเท่านั้นที่ยังฮัม เพลงอยู่ในลำคอกอย่างสุขารมณ์คนบ้าหัวเราะชอบใจ เมื่อเห็นความ หวาดกลัวของทุกคน กระทืบเท้าเหมือนเด็ก ๆ จน ได้ยินเสียง “กรือ๊บบ” ดังขึ้น

(ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา, น.๘๑)

๒.๓.๒ อากาการผิดปกติทางพฤติกรรม

ลักษณะอาการผิดปกติทางพฤติกรรม คือการที่ตัวละครมีการกระทำที่สังคมไม่ยอมรับ หรือ ตัวละครมีความก้าวร้าวเกินปกติ ได้แก่เรื่อง วันของคนบ้า ผีเสื้อ หมาหาย วิกตอริค โงมคิมัน วันนี้ เข้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ เหลื่อม ผมไม่บ้า ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย และ บ่วงสันโดษ

ตัวอย่างตัวละครที่มีความผิดปกติทางพฤติกรรม เช่นเรื่อง ผมไม่บ้า ตัวละครมีพฤติกรรม ที่สังคมไม่ยอมรับ และมีความก้าวร้าวมากผิดปกติ ความก้าวร้าวนี้คือ การกระทำที่รุนแรง มี เป้าหมาย ซึ่งอาจแสดงออกได้ทางสีหน้า ท่าทาง คำพูด การกระทำ เช่นที่ตัวละครชอบกินของดิบ ชอบฟังเสียงกระจกแตก เมื่อคู่สนทนาระโคคตึกตายก็ฟังพอใจ แสดงว่าตัวละครไม่สามารถ ควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้

“เช้าวันต่อมาผมก็เริ่มทำในสิ่งที่ผมอยากจะทำ ผมแก้ผ้า
โกนหัวเพราะผมร้อน ผมร้องของในตู้เย็นมากินของดิบเพราะผม
อยากลอง ผมทูปกระจกเพราะผมชอบฟังเสียงมันแตก ผมอยากลอง
ร่วมเพศกับหมาตัวเมีย”

(ผม ไม่บ้า, ไม่มีเลขหน้า)

๒.๓.๓ อาการผิดปกติทางความคิด

ตัวละครวิกตอริตที่มีลักษณะอาการผิดปกติทางความคิดแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ
ตัวละครที่มีความเบี่ยงเบนในวิธีการคิด กับ ตัวละครที่มีความเบี่ยงเบนในเนื้อหาของความคิด
การเบี่ยงเบนในวิธีการความคิด เช่น ตัวละครมีความคิดแคบ ๆ ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง หรือ
คิดเฉพาะเจาะจงในบางลักษณะ จึงมีการใช้เหตุผลที่ไม่ถูกต้อง ความคิดของตัวละครเปลี่ยนเร็วมาก
ตามสิ่งเร้า ทำให้เวลาพูดเปลี่ยนเรื่องไปได้เรื่อย ๆ ตัวละครคิดหมกมุ่นอยู่กับความคิดใดความคิด
หนึ่ง จึงพูดซ้ำ ๆ อยู่แต่เรื่องเดิม เป็นต้น ได้แก่เรื่อง มัทรี ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้นและความโง่เขลา
หมาหาย โจมตีมันวันนี้ ชายหนุ่มคนดี ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ฆาตกรรม ผมไม่บ้า และ นก
ในพายุตะวันตก

ตัวอย่างตัวละครที่มีความเบี่ยงเบนในวิธีการคิด เช่นเรื่อง นกในพายุตะวันตก

ในเรื่อง นกในพายุตะวันตก ตัวละครวิกตอริตมีความคิดอยู่ในแง่มุมเดียว คือคิดว่าเขาอ้วน
เพราะร่างกายมีน้ำหนักตัวมาก เมื่อเขาอยากหอมเขาจึงกรีดเนื้อตัวเองเพื่อเลียนเอาเนื้อส่วนเกินออก

สมพงษ์นอนแผ่บนพื้นกระเบื้อง เลือดแดงฉานท่วมร่าง
เปลือยของเขา กับทุกตารางเซนติเมตร ในห้องน้ำราวถูกสาดด้วยสี
กระป๋อง กลิ่นคาวเลือดคั่ง น้ำผสมเลือดไหลไประบาย

ฉันปิดก๊อกฝักบัว คุณเข้าประคองหัวของเขาวางบนตัก ทั้งตัว
เขามีแผลเหวอะหะ เนื้อบริเวณหน้าท้องแหงกกลงไป

เขายิ้มให้ฉัน “บ-ห-ห-หงา น-น-นายคุณันตี ฉ-ฉ-ฉ ฉันไม่-
อ-อ-อ้วนแล้ว ฉ-ฉ-ฉ นมี-ค-ค-ความ-ส-ส-สุข” เลือดเป็นฟองผุด
พรายพรั่งพรูออกทางปากกับจมูก เขาสำลัก ดวงตาเหลือกมองแว้ง
สะเปะสะปะคล้ายลูกปิดหลอดร่วงจากสายสร้อย

ไบมิด โคนหนดคมกริบเล่มหนึ่งตกอยู่ใกล้โถส้วม
เขาพยายามใช้มันตัดเดือนเนื้อส่วนเกิน

(นกในพายุตะวันตก, น.๕๕-๕๖)

การเบี่ยงเบนในเนื้อหาของความคิด เช่น ตัวละครมีความสงสัย ไม่ไว้วางใจ ในบุคคลหรือ
สิ่งแวดล้อม ทำให้คิดว่าตัวเองถูกปองร้าย ถูกบังคับขู่เข็ญ ตัวละครมีความเชื่อที่คนทั่วไปเห็นว่า
แปลกประหลาด เช่นคิดว่าติดต่อดสื่อสารกับสิ่งไม่มีชีวิตได้ หรือคิดว่าสื่อสารกับมนุษย์ต่างดาวได้
ตัวละครหลงผิดคิดว่าตนเองเป็นบุคคลสำคัญ มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น ได้แก่ตัวละครวิกตอริต
ในเรื่อง วันของคนบ้า มัทรี คนบ้ากับขอลาน ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป่ายรธเมล์ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง
บันทึกเพื่อคุณคุณ ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา หมาหาย โจมตีมันวันนี้ ชายหนุ่ม
คนดี มาตรการ ผมไม่บ้า ปล่อยคน ภาพลวงตา ผีเสื้อ มนุษย์ต่างดาว วิกตอริต พระศรีอาริย์
มาแล้ว พ.ศ.๑๓๐๐ เข้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ เกลือ ผู้จับไล่ความชั่วร้าย วัน...ซึ่งความหวัง
ร้องไห้ และ นกในพายุตะวันตก

ตัวอย่างตัวละครวิกตอริตที่มีความเบี่ยงเบนในเนื้อหาของความคิด เช่นเรื่อง วันของคนบ้า
ตัวละครหลงผิดคิดว่าถูกปองร้าย จึงไม่ไว้วางใจในบุคคลแวดล้อม เช่นคิดว่านักศึกษาคนอื่นเป็นพวก
สายลับ

“อา...คุณเป็นพวกสายลับแน่ ๆ ไ้พวกเค.จี.บี. เอาเลย
บอกมาให้หมด คนพวกนี้นั่นนะ ไม่มีประโยชน์อะไรหรอก พ่อ-แม่
ที่-น้อง มันว่าผมบ้า...บ้า...บ้า...เอาเลย ให้ไอ้หมอวายร้ายมาด้วย
เอาเข็มฉีดยาอันใหญ่ ไ้ย...มันหลอก โทกผม โทกอย่างฉิบหาย
วายปวง...”

(วันของคนบ้า, น.๑๒)

๒.๓.๔ อาการผิดปกติทางการรับรู้

ลักษณะอาการผิดปกติทางการรับรู้ที่สำคัญ เช่น อาการหูแว่ว เห็นภาพหลอน และ
อาการไม่รับรู้โลกภายนอก หมกมุ่นอยู่แต่กับความคิดหรือโลกภายในของตัวเอง ทำให้ขาดการสื่อ
สารกับโลกภายนอกอย่างเหมาะสม ลักษณะเช่นนี้ทางจิตเวชศาสตร์เรียกว่า Out of Reality

ตัวละครวิกตอริตที่มีความผิดปกติทางการรับรู้ ได้แก่เรื่องวันของคนบ้า สาบสูญ ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา โจมตีมันวันนี้ เหลื่อม จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง และ คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ

ตัวอย่างตัวละครวิกตอริตที่มีความผิดปกติทางการรับรู้ เช่นเรื่องคนจร ก้อนหิน กับ สายน้ำ ตัวละครมีอาการหูแว่ว ได้ยินก้อนหินพูดคุยกับตน จึงพูดโต้ตอบกับก้อนหิน

“คุณคือใคร”

“คือไอ้หนุ่มบ้านนอกใจ หมูบ้านตั้งอยู่ห่างไกลจากกรุง เทพฯ ใช้เวลาเดินทางเป็นวัน ไม่มีปัญญาขึ้นเรือบินหรือรถ จะได้กลับถึงบ้านเพียงชั่วอึดใจหนึ่ง ปัจจุบันเป็นนักเดินทาง อ้าว...ก็เดินมันไปตามถนนหนทางนี่แหละ อย่าถามเลยเกิดมาเพื่ออะไร เพื่อ...”
โล่งอกที่ตอบคำถามของก้อนหินเสียได้

ริมลำคลองยังเงิบ แดดเที่ยงวันไม่ลดละความร้อน “คุณจะเดินไปถึงไหน” ก้อนหินป้อนอีกหนึ่งคำถาม

(คนจร ก้อนหินและสายน้ำ, น.๖๕)

เรื่อง เหลื่อม ตัวละครหมกมุ่นอยู่กับโลกภายในของตน ยึดน้อย ๆ ตลอดเวลาและบางทีก็ลุกขึ้นวิ่งตะโกนหาผู้หญิงชื่อแต้ว ใครจะให้อะไรก็ไม่เคยสนใจ

มีบางคนหยิบยื่นเศษสตางค์บ้าง ห่อข้าวบ้างให้ แต่ชายบ้ายังคงวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายต่อสิ่งของที่วางเบื้องหน้า หน้าเข้าชายบ้ายที่ว่าจะล้มตัวลงนอน ไม่สนใจใยดีต่อแสงแดดหรือสายฝน

(เหลื่อม, น.๕๖)

๒.๓.๕ อาการผิดปกติทางคำพูด

ตัวละครที่มีอาการผิดปกติทางคำพูด คือ พูดโดยขาดเหตุผลหรือความหมายที่สัมพันธ์กันระหว่างคำ วลี หรือประโยค ทำให้ผู้ฟังสับสนไม่เข้าใจ พูดซ้ำ ๆ อยู่ที่คำเดิม แม้ว่าเรื่องที่สนทนาจะเปลี่ยนไปแล้ว เพราะว่ามีปริมาณความคิดน้อย พูดมากและเร็วจนยากจะขัดจังหวะ ตอบไม่ตรง

คำถาม ได้แก่ตัวละครวิกตอริตในเรื่อง วันของคนบ้า ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป่าयरเมล์ และ ลูกจันทายไปบนถนนราชดำเนิน

ตัวอย่างตัวละครวิกตอริตที่มีอาการผิดปกติทางคำพูด เช่นเรื่อง ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป่าयरเมล์ ตัวละครมีความบกพร่องในการใช้ภาษาอธิบายความคิด ทำให้ผู้ฟังสับสน ไม่เข้าใจ

“ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะทำอย่างไร ให้อะไรกับคุณได้บ้าง”

“ไม่ต้องทำอะไร แต่ต่อไปคุณจะเป็นตัวอย่างที่คนอื่นเอาเป็นแบบ
ผมเป็นทนาย แต่ผมอาจจะเป็นที่ดีกว่าทนาย ดีกว่านักกฎหมาย”

ฉันไม่รู้ว่าที่เขาพูดมันเป็นเรื่องเดียวกันได้อย่างไร

บางครั้งตัวละครก็ตอบไม่ตรงคำถาม

“คุณอยากให้ฉันช่วยอะไรหรือเปล่า” ฉันตัดสินใจถามออกไป
ในเช้าวันหนึ่ง “คิดว่าผมต้องการสิ่งนั้น ผมมีพลังมากพอ”

(ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป่าयरเมล์, น.๘๖)

๒.๓.๖ อาการผิดปกติด้านการหยั่งรู้สภาพตนเอง

ตัวละครไม่สามารถหยั่งรู้สภาพจิตของตนเองได้ เช่น ไม่ยอมรับว่าตัวเองป่วยและไม่ยอมรับการรักษา คิดว่าตัวเองป่วยแต่ไม่ยอมรับการรักษา รู้ว่าตัวเองป่วยแต่ไม่รู้ว่าเป็นอะไร ไม่ยอมรับว่าตัวเองป่วยแต่ยอมรับการรักษา เป็นต้น ได้แก่ตัวละครวิกตอริตในเรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า จดหมายจากทมิฬันตี หมาหาย วิกตอริต เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ และ ผมไม่บ้า

ตัวอย่างตัวละครที่มีความผิดปกติด้านการหยั่งรู้สภาพตนเอง เช่นเรื่อง เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ตัวละครไม่ยอมรับว่าตัวเองป่วย เขาคิดว่าคนอื่นไม่ยอมรับความคิดเห็นของเขา แล้วพากันลงความเห็นว่าเขาบ้า

แต่ญาติพี่น้องก็ไม่มีใครยอมรับความคิดเห็น พวกเขาร่วมกันจับผมไปหาจิตแพทย์ ฐานดำรงชีวิตผิดไปจากความคิดของพวกเขา และหมอโง่ ๆ คนนั้นก็ร่วมลงความเห็นที่ผมวิกตอริต

(เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ, น.๕๖)

๒.๓.๓) อาการผิดปกติด้านการตัดสินใจ

ตัวละครมีการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ได้แก่ตัวละครวิกตอริต ในเรื่อง มัทรี คิดจะทิ้งลูกไปโดยไม่คำนึงถึงมนุษยธรรมและความถูกต้องทางสังคม

“จะให้ลูกก็หนีดี...ก็บอกแล้วว่าไม่เอา...ไม่เอา...”

หล่อนกล้าขึ้นเสียงอย่างไม่น่าเชื่อ “ถ้าคุณตำรวจจะยึดเย็บให้ฉัน...ก็ค้าย...แต่เดี๋ยวฉันก็ทิ้งมันไว้ข้างถนนอีกนะแหละ ถ้ามันร้องตามฉัน... โคนฟาดแน่ แม่ตีลูกไม่ผิดกฎหมายนี่นา ฉันไม่ได้ฆ่ามันที่ชั้นตอนเด็ก ๆ แม่ตีที่ไรเกือบตายทุกที”

(มัทรี, น.๘๑)

ในการสร้างตัวละครวิกตอริต การสร้างสภาพความบกพร่องทางจิตให้กับตัวละครเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อยืนยันความวิกตอริตของตัวละคร นอกเหนือจากที่ผู้เขียนได้บอกกับผู้อ่านโดยตรง แต่จากการวิเคราะห์พบว่า การที่ผู้อ่านจะรับรู้ว่าตัวละครใดวิกตอริต มิได้ขึ้นอยู่กับการสร้างสภาพความบกพร่องทางจิตแต่อย่างเดียว เพราะผู้เขียนบางคนเน้นสร้างภาพคนวิกตอริตไปที่บุคลิก ลักษณะ การแต่งกาย ภูมิหลัง หรือบอกผู้อ่านโดยตรงโดยไม่ได้สร้างภาพมากนัก ซึ่งผู้อ่านก็สามารถรับรู้ถึงความวิกตอริตของตัวละครได้ ดังนั้น จากการเปรียบเทียบจำนวนอาการผิดปกติทางจิตของข้อมูลแต่ละเรื่องจึงพบว่า ผู้เขียนสร้างสภาพความบกพร่องทางจิตให้กับตัวละครมากบ้าง น้อยบ้างต่างกัน ตัวละครวิกตอริตบางตัวมีอาการเจ็บป่วยทางจิตเพียงประการเดียว ในขณะที่บางตัวมีมากถึง ๑๐ ประการ (ดูตารางแสดงอาการผิดปกติทางจิตของตัวละคร) แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า ตัวละครที่มีสภาพผิดปกติทางจิตหลายประการจะดูเป็น คนบ้า หรือ อาการหนักกว่าตัวละครอื่น ๆ เพราะการจะเข้าใจสภาพทางจิตเหล่านั้นได้ ต้องอาศัยความรู้ทางจิตเวชศาสตร์อย่างเชี่ยวชาญ

ตัวละครวิกตอริตส่วนใหญ่จะมีความผิดปกติทางด้านความคิดมากที่สุด รองลงมาคือทางด้านพฤติกรรม และ ทางด้านอารมณ์ตามลำดับ ความผิดปกติทางความคิดที่ปรากฏในตัวละครวิกตอริตมากที่สุดคือ ความคิดประเภทที่คนทั่วไปเห็นว่าเป็นความเชื่อผิด ๆ แปลกประหลาด ซึ่งทางจิตเวชศาสตร์เรียกว่า Bizarre Delusion เช่นคิดว่าตนเองติดคอเสื้อสารกับสิ่งไม่มีชีวิต หรือ สัตว์คันไม้รวมทั้งมนุษย์ต่างดาวได้ หรือเชื่อว่าคนมีความสามารถพิเศษ เช่นบินได้ ตัวอย่างเช่นเรื่อง ผีเสื้อมนุษย์ต่างดาว วิกตอริต พ.ศ.๑๓๐๐ มาตรการ เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ลักษณะ Bizarre Delusion นี้ เกิดขึ้นกับตัวละครวิกตอริตที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นบ้าโดยตัวละครอื่น และมีความคิดพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อ่านสงสัยว่าตัวละครวิกตอริตนี้เป็นบ้าจริงหรือ (คูบทที่ ๔ ข้อ ๔.๒) ตัวละครวิกตอริตเหล่านี้ขัดแย้งกับตัวละครอื่นในด้านความคิด และมีพฤติกรรมคำพูดที่ผิดไปจากบุคคลทั่วไปในสังคม เช่นเรื่อง ผีเสื้อ และ เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ตัวละครวิกตอริตในสองเรื่องนี้ชอบพูดคุยกับสิ่งไม่มีชีวิต หรือต้นไม้ สัตว์ ฯลฯ ทั้งสองสื่อสารสำคัญเรื่องเดียวกัน คือเห็นว่ากรอบเกณฑ์ความเชื่อหรือระเบียบสังคมเป็นสิ่งกดดันหรือทำลายเสรีภาพของมนุษย์ และต้องการที่จะหลุดพ้นจากกรอบเกณฑ์ความเชื่อของสังคมที่ทำให้คนในสังคมไม่กล้าที่จะคิด หรือทำในสิ่งใหม่ ๆ ทำให้ไม่มีอิสระทั้งกายและใจ สิ่งที่ตัวละครวิกตอริตทั้งสองพูดนี้เป็นความจริงที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ผู้คนไม่ยอมรับเพราะไม่ได้ถูกสอนมาให้คิดเช่นนั้น ทุกคนถูกสังคมกล่อมเกลามาให้คิดและทำตาม ๆ กันมา ความเป็นจริงที่ตัวละครวิกตอริตทั้งสองพูดจึงไม่เป็นที่ยอมรับ และผู้พูดเองก็ถูกหาว่าบ้าเพราะคิด พูด และ ทำ ในสิ่งที่สังคมยอมรับไม่ได้ เพราะเป็นการทำลายระเบียบสังคม ซึ่งอาจส่งผลให้ดุลภาวะของสังคมสูญเสียไป เนื่องจากยังพิสูจน์ไม่ได้ว่าความคิดเช่นนั้นเป็นผลดีหรือผลเสียมากกว่ากันสำหรับส่วนรวม

เรื่อง มนุษย์ต่างดาว และ พ.ศ.๑๓๐๐ เป็นเรื่องสั้นแนววิทยาศาสตร์ เรื่อง มนุษย์ต่างดาว ตัวละครอ้างว่ามาจากโลกอนาคต ส่วน พ.ศ.๑๓๐๐ ตัวละครเชื่อว่าตนเองมีอุปกรณ์บางอย่างในสมอง ทำให้รับฟังคลื่นวิทยุจากทั่วโลกได้ แม้ตัวละครวิกตอริตสองคนนี้จะไม่ได้สื่อสารสำคัญเรื่องเดียวกัน แต่ก็ขัดแย้งกับตัวละครอื่นในเรื่อง เพราะถูกกล่าวหาว่ามีความคิดความเชื่อที่เป็นไปไม่ได้ กล่าวคือ สังคมยังมีความเชื่อมั่น มีความหวังว่าในอนาคตโลกจะยังไม่สิ้นสลายด้วยสงคราม และไม่เชื่อว่าระบบทุนนิยมจะเลวร้ายถึงขนาดทำลายอิสรภาพทางความคิดของบุคคล

จะเห็นได้ว่าตัวละครเหล่านี้ขัดแย้งทางความคิดกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องเพียงประเด็นเดียว แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบว่า แท้จริงตัวละครเหล่านี้กำลังขัดแย้งกับการกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) ด้วย เรื่อง ผีเสื้อ และ เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ตัวละครวิกตอริตขัดแย้งกับความคิดความเชื่อดั้งเดิมของสังคม ความคิดใหม่จึงไม่เป็นที่ยอมรับ ส่วนเรื่อง มนุษย์ต่างดาว และ พ.ศ.๑๓๐๐ ตัวละครวิกตอริตขัดแย้งกับการกล่อมเกลาทงสังคม เพราะสังคมจำเป็นต้องทำให้สมาชิกสังคมมีความหวังในอนาคตร่วมกัน เมื่อมีคนเห็นว่าความหวังนั้นเป็นไปไม่ได้ สังคมจึงไม่เชื่อและไม่ยอมรับเช่นกัน

ผู้ที่ขัดแย้งกับการกล่อมเกลาทงสังคม กับผู้มี Bizarre Delusion จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพราะคำอธิบายความหมายของ Bizarre Delusion คือ อาการของผู้ที่มีความคิดความเชื่อผิดไปจาก

ปกติ ซึ่งเกณฑ์วัดความปกติ ก็คือความคิด ความเชื่อ และการกระทำอันเป็นแบบแผน ที่ทุกคนได้รับการกล่อมเกลาจากสังคม (Socialized) มาแล้วนั่นเอง ดังนั้น ใครที่ทำผิดไปจากการกล่อมเกลา ดังกล่าวก็ถือว่าเป็นผู้ที่ผิดปกติ

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มี Bizarre Delusion ก็อาจจะขัดแย้งกับการกล่อมเกลาทางสังคมเสมอไป เช่นเดียวกับผู้ที่ขัดแย้งกับการกล่อมเกลาทางสังคมก็ไม่จำเป็นต้องมี Bizarre Delusion ในฐานะวรรณกรรม การสร้างให้ตัวละครมี Bizarre Delusion เป็นเพียงกลวิธีในการนำตัวละครไปสู่ความขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง ซึ่งเป็นตัวแทนของการกล่อมเกลาทางสังคมนั่นเอง

๒.๔ ภูมิหลังและสถานภาพของตัวละคร

ในส่วนภูมิหลังและสถานภาพของตัวละคร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละเรื่องว่าผู้เขียนสร้างภูมิหลังและสถานภาพของตัวละครวิกตอริตไว้อย่างไรบ้าง เพราะภูมิหลังและสถานภาพแสดงเหตุผลในความคิดและการกระทำของตัวละคร หรือกล่าวได้ว่าเพื่ออธิบายสาเหตุของความวิกตอริต และยังเป็นการจัดให้เห็นว่า ตัวละครวิกตอริตไม่ได้คิด พูด และ ทำ โดยปราศจากเหตุผล แต่คิด พูด และ ทำ ตามประสบการณ์จากภูมิหลังในอดีตและสถานภาพในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาของพวกเขา

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ผู้เขียนส่วนมากสร้างภูมิหลังและสถานภาพของตัวละครวิกตอริตไว้แทบทุกด้าน ได้แก่ ฐานะ สภาพครอบครัว การศึกษา การงาน เพื่อนฝูง ความรัก ปรารถนา กิจกรรม อดุมการณ์ รวมทั้งประวัติด้านความเจ็บป่วย ภูมิหลังและสถานภาพที่มีความสัมพันธ์กับความวิกตอริตของตัวละคร แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๔.๑ ภูมิหลังและสถานภาพที่มีอิทธิพลต่อความคิดของตัวละคร

๒.๔.๒ ภูมิหลังและสถานภาพที่เป็นสาเหตุของความวิกตอริต

๒.๔.๑ ภูมิหลังและสถานภาพที่มีอิทธิพลต่อความคิดของตัวละคร มี ๕ เรื่อง ได้แก่ ภาพลวงตา วันของคนบ้า มัทรี มนุษย์ต่างดาว โจมตีมันวันนี้ พระศรีอาริย์มาแล้ว ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ผมไม่บ้า และ ปล่อยคน ตัวละครวิกตอริตเหล่านี้มีความคิดและพฤติกรรมขัดแย้งกับตัวละครอื่นในเรื่อง ความคิดของพวกเขาที่มีอิทธิพลมาจากภูมิหลัง และ/หรือ สถานภาพ เช่นเรื่อง มัทรี ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ และ ผมไม่บ้า

อ้อคอบกล้าฯ พช-คชเช-มาแพงข่นย่านยบผางนเจริทย คนขงภาเนะทสยงไปทนส

เรื่อง มัทรี จากภูมิหลังที่ตัวละครเอกเคยไปวัดทุกวันพระ ได้ฟังเทศน์อยู่บ่อย ๆ จนคุ้นเคยกับแนวคิดทานบารมีในเรื่องเวสสันดรชาดก รายละเอียดของเรื่องที่ได้ฟังนั้น มีความสอดคล้องกับปัญหาและความเครียดในใจของตนเอง จนทำให้เกิดความสับสนทางเหตุผล คือเกิดความเชื่อว่าการทิ้งลูกไปบวชนั้นไม่ผิด

“จิตใจฉันไม่ยินดียินร้ายแล้วคุณตำรวจ ร่างกายคนเราเกิดมา มันไม่ใช่ของเราอย่างที่พระท่านเทศน์...เกิดแล้วเดี๋ยวก็ตาย...ลูกนี่ก็ไม่ใช่ของฉัน”

(มัทรี, น.๘๐)

เรื่อง ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ตัวละครเอกพยายามจะทำให้ทุกคนในโลกเป็นเพื่อนกัน เนื่องจากเขาเคยเรียนมาทางด้านกฎหมาย จึงอธิบายความตั้งใจของตัวเองด้วยการปฏิเสธกฎหมายว่ากฎหมายไม่สามารถทำให้คนอยู่ร่วมกันโดยสันติได้ ความรักเท่านั้นที่จะทำให้โลกสงบสุขอย่างแท้จริง

“ผมไม่ใช่นักกฎหมาย คุณเชื่อไหม ผมค้นพบนานแล้ว กฎหมายไม่ใช่ทางแก้ปัญหามันไม่ให้คุณรบราฆ่าฟันหรือทะเลาะกัน”

(ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์, น.๘๘)

เรื่อง ผมไม่บ้า ตัวละครเอกมีฐานะร่ำรวย มีการทำงานที่ดี มีครอบครัวที่สมบูรณ์ ก่อนหน้านี้เขาพยายามเป็นเด็กดีตามความหมายของพ่อแม่ คือเรียนให้เก่ง ไม่เกเร เพื่อที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ เมื่ออยู่ในมหาวิทยาลัยก็พยายามเรียนให้ได้เกียรตินิยมเพื่อจะได้งานดี ๆ เขาทุ่มเททำงานเพื่อที่จะได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จในชีวิต มีสถานะทางสังคมที่สูง พร้อมทั้งเลือกภรรยาที่สวยงาม รวย ฉลาด มีลูกที่น่ารัก สถานภาพและภูมิหลังเหล่านี้ทำให้ตัวละครคิดว่าเขากำลังมีชีวิตตามกำหนดของสังคมเป็นลักษณะชีวิตสำเร็จรูปที่ไม่เคยออกนอกกรอบนอกทาง แต่ในที่สุดเขาพบว่าชีวิตเช่นนี้น่าเบื่อและไร้ความหมายที่แท้จริง ในที่สุดเขาก็ลงมือทำในสิ่งที่ตนเองและคนทั่วไปไม่เคยทำ เช่นกินของดิบ โกง สิริยะ ชอบฟังเสียงกระจกแตก อยากรองร่วมเพศกับหมาตัวเมีย ฯลฯ จึงถูกตัดสินว่าวิกลจริต

“...ใคร ๆ ว่าผมเป็นบุคคลสมบูรณ์แบบ ผมได้ภรรยา รวย ฉลาด มีลูกน่ารัก ชีวิตสมบูรณ์ตามแบบแผนเป๊ะ ผมกลับบ้านมานั่งคิด ชีวิต

ผมคืองานหรือ ใ่ววันหนึ่งผมแก่หมดสภาพ แล้วแค้นงานที่รุ่งเรือง
นะหรือที่ผมเอาทั้งชีวิตแลกเอาไว้...”

(ผมไม่บ้า, ไม่มีเลขหน้า)

จากข้อมูลบางเรื่องพบว่า ตัวละครวิกลจรีติมีแนวความคิดมาจากภูมิหลังและสถานภาพที่ตนเองเคยประสบ เช่นเรื่อง มัทรี ตัวละครวิกลจรีติเคยไปวัดบ่อย ๆ จึงนำแนวคิดเรื่องการเสียดสละในเวสสันดรชาดกมาอธิบายความคิดและการกระทำของตน แต่ส่วนใหญ่ ความคิดที่ตัวละครวิกลจรีติแสดงออกมา เกิดจากการไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจในภูมิหลังและสถานภาพของตนเอง เช่นเรื่อง ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ตัวละครวิกลจรีติไม่เห็นด้วยกับวิชาที่ตนร่ำเรียนมา เรื่อง ผมไม่บ้า ตัวละครวิกลจรีติไม่เห็นด้วยกับวิถีชีวิตของตน ที่เป็นแบบแผนตามกรอบเกณฑ์ของสังคม

ความขัดแย้งกับภูมิหลังและสถานภาพ ทำให้ตัวละครเกิดความเครียด และแสดงออกทางความคิด พฤติกรรม และคำพูด ที่ขัดแย้งกับผู้อื่น และนำไปสู่ลักษณะที่ถูกถือว่าวิกลจรีติในที่สุด

๒.๔.๒ ภูมิหลังและสถานภาพเป็นสาเหตุของความวิกลจรีติ มี ๑๕ เรื่อง ได้แก่ ภาพลวงตา วันของคนบ้า สาบสูญ มัทรี หมาหาย โจมตีมันวันนี้ ผมไม่บ้า ปล่อยคน วัน...ซึ่ง ความหวังร้องไห้ ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน บ่วงสันโดษ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง บันทึกเพื่อคุณคุณ คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ และ นกในพายุตะวันตก

จากการวิจัยพบว่า ภูมิหลังและสถานภาพที่เป็นสาเหตุของความวิกลจรีติ ล้วนเป็นปัจจัยแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังที่ น.พ.เกษม ตันติผลาชีวะ กล่าวไว้ในตำราจิตเวชศาสตร์ เล่มที่ ๑ ว่า สาเหตุของความวิกลจรีติมีเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Factors) เป็นปัจจัยสำคัญ (เกษม ตันติผลาชีวะ และคณะ, ๒๕๓๖ : ๓๓๕) ส่วน Leon Eisenberg ได้เล่าประสบการณ์การคลุกคลีอยู่กับผู้ป่วยวันแล้ววันเล่าว่า สุขภาพที่เสื่อมโทรมมีสาเหตุมาจากความล้มเหลวของสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (อ้างจาก ฟริตซ์ออฟคาปร้า, ๒๕๓๔ : ๑๐๒) ในที่นี้จะชี้ให้เห็นภูมิหลังและสถานภาพที่เป็นปัญหา และเป็นสาเหตุของความวิกลจรีติ ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจ หน้าที่การงาน ครอบครัว ความเครียด สภาพแวดล้อมทางสังคม และอุดมการณ์ทางการเมือง

๒.๔.๒.๑. สภาพทางเศรษฐกิจ ตัวละครที่มีปัญหาจากความยากจน ได้แก่เรื่อง สาบสูญ กับ คนจร ก้อนหิน และ สายน้ำ

ตัวละครที่วิกลจริตยากจน จะเกิดความเครียดอย่างมากที่ตนเองไม่มีเงิน ไม่สามารถซื้ออะไรได้แม้กระทั่งอาหาร ความเครียดนี้มีบีบคั้นจิตใจของเขาอย่างมากถึงขนาดทำให้เขาเสียดสีไป

...จริงซินะ ความฝันคือนำหน้าความเป็นจริงไปก่อนแล้ว
หลายก้าว นอนวาดฝันก็มองเห็นแต่จำนวนเงินลอยฟ่องเต็ม
อากาศ ครั้นลุกตื่นขึ้นไขว่คว้า สองมือก็กุมกำลึงแต่ความ
ว่างเปล่า

(คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ, น.๖๔)

๒.๔.๒.๒. หน้าที่การงาน ตัวละครที่มีปัญหาจากการตกงาน ได้แก่เรื่อง สาบสูญ
และ โงมตีมันวันนี้

ตัวอย่างเช่นเรื่อง โงมตีมันวันนี้ ตัวละครเอกมีความเครียดสะสมจากการว่างงานมานาน ทำให้มองโลกในแง่ร้าย เมื่อเกิดสิ่งกระทบใจอย่างรุนแรงคือการแก่งแย่งของคนในสังคม ก็ทำให้ความเครียดที่สะสมไว้ระเบิดออกมา กลายเป็นความวิกลจริต

...ผมนึกถึงว่าถ้าผมถูกยิงตาย หนังสือพิมพ์ก็คงจะพากัน
พาดหัวข่าวอย่างเช่น บัณฑิตตกงานคลังหนัก จี๊สาวบน
รถเมล์ ถูกยิงตายอนาถ

(โงมตีมันวันนี้, น.๒๖)

ตัวละครที่มีปัญหาจากการทำงานไม่สำเร็จลุกล่วง ได้แก่เรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตนเอง ตัวละครเอกเป็นจิตแพทย์ รับผิดชอบรักษาคณไข้โรคจิตรายหนึ่งในโรงพยาบาล เขาคิดหาทางรักษาคณไข้รายนี้อย่างเคร่งเครียด แต่ก็ไม่ค่อยเข้าใจคณไข้เท่าไรนัก อยู่มาคณไข้คนนั้นหายตัวไป จิตแพทย์จึงเกิดความเครียดอย่างมาก

...หลายวันแล้วที่จิตแพทย์หนุ่มหมกมุ่นกับปัญหาคณไข้
รายนี้ จะตามเขากลับมาด้วยวิธีใด เขาหนีไปอยู่ที่ไหนเล่า
จะนั่งเป็นผีเสื้อสตर्फ์ โบยบินด้วยทฤษฎีอยู่อย่างนี้หรือไร

(จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง, น.๖๓)

๒.๔.๒.๓. ครอบครัว ตัวละครที่มีปัญหาจากครอบครัวแตกแยก ได้แก่เรื่อง วันของคนบ้า มัทรี และ หมาหาย

ตาแจ่มหายไบนาน เมื่อกลับมาบ้านเก่าที่เคยอยู่กับลูกเมีย
เก่าอีกครั้ง ก็พบว่ามิดีคนเดียวเท่านั้นที่อยู่บ้าน ส่วนพี่ทั้ง
สามหายออกจากบ้านไปไหนไม่มีใครรู้

(หมาหาย, น.๑๕๕)

ตัวละครเอกในเรื่อง หมาหาย นี้ เป็นเด็กที่ถูกทิ้งให้อยู่คนเดียว เพราะแม่ตาย ส่วน
พ่อก็ไปมีภรรยาใหม่ ไม่เคยสนใจกลับมาดูแลลูก พี่น้องต่างก็กระจัดกระจายกันไปโดยไม่มีใคร
สนใจตัวละครเอกเลย ทำให้เขาเกิดความเครียดอย่างมากและคิดว่าไม่มีใครรักคน สุดท้ายตัวละคร
เอกก็ติดยาเสพติดและเป็นบ้า

๒.๔.๒.๔. ความเครียด ตัวละครที่มีความเครียดจากการถูกจองจำ ได้แก่เรื่อง ปล้อยคน

“...เมื่อสิบกว่าปีก่อนมันข่มขืนฆ่าลูกเลี้ยงในป่า พอดิฉัน
ได้ไม่กี่ปีก็เริ่มเสียดสี เพื่อถึงแดนที่มันเคยต่อได้เป็นร้อย
เป็นพัน แล้วพาล้มแต่ว่าเอากุมาขังไว้เหมือนนกทำไม กู
ไม่ใช่คน กูไม่ใช่ปลา กูเป็นคน

(ปล้อยคน, น.๘๐)

ตัวละครที่มีความเครียดจากการสูญเสีย ได้แก่เรื่อง ลูกฉันหายไปบนถนน
ราชดำเนิน ตัวละครหลักสูญเสียลูกชายคนเดียวไปในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย เดือน
พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๕ เช่นเดียวกับที่เคยสูญเสียสามีไปในสงคราม เธอเสียใจมากจนวิกลจริต

๒.๔.๒.๕. สภาพแวดล้อมทางสังคม ตัวละครที่มีปัญหาจากการขาดความ
สัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ได้แก่เรื่อง วันของคนบ้า ภาพทวงดา โถมตีมันวันนี้ และ
จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง

ผมมองดูผู้ที่เดินเบียดเสียดอัดแออัดไปมาอยู่รอบตัว มี
อะไรที่บังดวงตาพวกเขาไว้ ทำให้มองไม่เห็นเพื่อนมนุษย์อยู่
หรือ? บางคนมุ่งไปทางโน้น บ้างมุ่งไปทางนี้ บ้างชะเง้อหา
บางอย่าง ทุกคนเป็นตัวของตัวเอง เพื่อว่าจะได้ไม่ต้อง
เอาใจใส่กัน

(โจมตีมันวันนี้, น.๒๔)

มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ในสังคม และมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคมอย่างต่อเนื่อง แต่
ปัจจุบันรูปแบบปฏิสัมพันธ์เปลี่ยนไป คือผู้คนที่ต่างสัมพันธ์กันในเชิงผลประโยชน์ ทำให้เกิดลักษณะ
ต่างคนต่างอยู่ การขาดความสัมพันธ์ของคนในสังคมจึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในจิตใจมนุษย์อย่าง
สำคัญ จากตัวอย่างเรื่องที่ยกมานี้ ตัวละครสังเกตเห็นว่าผู้คนที่ต่างมุ่งสนใจแต่ธุระของตน
โดยลืมสนใจคนรอบข้าง ลืมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลหรือมีน้ำใจให้แก่กัน ทำให้ตัวละครเกิดความ
เครียดและรู้สึกว่าคุณเองถูกเอาเปรียบอยู่ตลอดเวลา

ตัวละครที่มีปัญหาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ได้แก่เรื่อง บันทึกเพื่อ
คุณคุณ และ บ่วงสันโดษ

คนทุกวันนี้เขาใส่ใจกับอะไร? ดูเหมือนพากันเดิน
ทางไปเพื่อได้บรรลุความอยากของตน จนลืมเข้าใจตนเอง
ชะตากรรมของเพื่อน ๆ เศร้าและเขลาจริง ๆ คุณคิดว่า
อย่างไร เป็นเพราะยุคสมัยอีกละซีที่ทำให้เป็นเช่นนั้น

(บันทึกเพื่อคุณคุณ, น.๑๔)

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วไปตามข้อมูลข่าวสาร เมื่อสมาชิกสังคมคนใดไม่สามารถ
ปรับตัวให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงได้ ก็จะมีปัญหาแปลกแยกโดดเดี่ยวอย่างมาก เพราะโดยทั่วไปแล้ว
สังคมยิ่งเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากเท่าใด โอกาสที่บุคคลจะสูญเสียความ
เป็นระเบียบทางพฤติกรรมอันเกิดมาจากแรงกดดันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น
(สถิตย์ นิยมญาติ, ๒๕๒๔ : ๑๓๔) ตัวละครวิกัลจวิตที่มีปัญหาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม
เกิดขึ้นเพราะตนเองไม่สามารถปรับตัว ให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงไปของยุคสมัยได้ และมีความ
เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปในทางที่เลวร้าย ตนเองยอมรับไม่ได้

๒.๔.๒.๖. อุคมการณ์ทางการเมือง ตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากการต่อสู้ทางการเมือง ได้แก่เรื่อง วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ บันทึกเพื่อคุณคุณ ถูกฉันทายไปบนถนน ราชดำเนินและ นกในพายุคะวัน

ตัวอย่างเช่นเรื่อง วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ ตัวละครเอกมีสถานภาพเป็นนักต่อสู้ทางการเมือง และมีภูมิหลังในการต่อสู้ เรียกร้องประชาธิปไตยอย่างจริงจังมาหลายครั้งหลายหน ทำให้ฝ่ายตรงข้ามกล่าวหาว่าเป็นคนบ้า

...พ่อของฉันทงเป็นบ้ามานานแล้ว หากจะนับเอาวันเวลา
และจำนวนครั้งของการต่อสู้กับเผด็จการแห่งอำนาจ ที่ใคร
ต่อใครหลาย ๆ คนไฝ่ฝันถึง

(วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้, น.๓๘)

ในการสร้างภูมิหลังและสถานภาพของตัวละครวิกตอริต ผู้เขียนได้สร้างสิ่งเหล่านี้ไว้แตกต่างและหลากหลาย ทั้งในด้านฐานะ สภาพครอบครัว การศึกษา การงาน เพื่อนฝูง ความรัก รสนิยม กิจวัตร อุคมการณ์ รวมทั้งประวัติด้านความเจ็บป่วย ภูมิหลังและสถานภาพที่สร้างขึ้นส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับตัวละครอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ สองอย่าง คือ มีอิทธิพลต่อความคิดของตัวละคร และ/หรือ เป็นสาเหตุของความวิกตอริต ซึ่งผู้เขียนก็ได้ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับภูมิหลังและสถานภาพเหล่านี้ เป็นกลวิธีในการทำให้เห็นบุคลิกของตัวละคร วิกตอริต ได้ชัดเจนขึ้น และเห็นแรงจูงใจในความคิดและพฤติกรรมของตัวละครวิกตอริตด้วย

ปัญหาของตัวละครวิกตอริตอัน ได้แก่ ภูมิหลังและสถานภาพเหล่านี้ทำให้เห็นว่า สิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมคนเรายู่ล้วนแต่เป็นสาเหตุของความวิกตอริตได้ทั้งสิ้น ที่เรียกว่าความสมบูรณ์แบบของชีวิตอาจไม่ใช่ความสุขเสมอไป เพราะตัวละครที่มีฐานะร่ำรวย มีหน้าที่การงานที่ดี หรือมีครอบครัวที่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา ก็อาจเกิดความเครียดจนถึงขั้นวิกตอริตได้ เพราะคนเราร่างชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมหลาย ๆ ด้าน ความสมบูรณ์แบบในด้านหนึ่งอาจไม่ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในอีกด้านหนึ่งได้

จากข้อมูลส่วนใหญ่จะพบว่า ตัวละครวิกตอริตมักขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งในแง่ของการขาดความสัมพันธ์กันของคนในสังคม และ การไม่สามารถใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับ

ความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า สมาชิกในสังคมส่วนหนึ่งกำลังมีปัญหาในการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับสังคม ปัญหาอาจไม่ได้อยู่ที่การไร้ความสามารถของบุคคลเหล่านั้น ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม หากแต่อาจจะอยู่ที่ความบกพร่องของสังคม ที่ไม่มีการจัดการที่ดี ไม่มีความยืดหยุ่นให้แก่สมาชิกบางคนที่ต้องปรับตัวมากกว่าผู้อื่น และไม่มีช่องทางให้สำหรับผู้ที่คิดเห็นแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น สังคมยังมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินความปกติหรือไม่ปกติทางจิตของบุคคล โดยใช้การกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) เป็นเกณฑ์ ทำให้สังคมมีสภาพเป็นกรอบเกณฑ์ที่เข้มแข็ง ผู้ใดจะฝ่าฝืนมิได้ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมจึงเป็นเรื่องยากลำบากมากยิ่งขึ้น

การที่ผู้เขียนสร้างภูมิหลังและสถานภาพของตัวละครวิกตอริต จึงนอกจากจะทำให้เห็นบุคลิก และแรงจูงใจในความคิดและการกระทำของตัวละครวิกตอริตชัดเจนมากขึ้นแล้ว ยังช่วยสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อสังคมปัจจุบัน ซึ่งให้เห็นสภาพสังคมที่มีปัญหา รวมทั้งความยากลำบากในการดำรงอยู่ในสังคมอย่างสอดคล้องกลมกลืนและมีความสุข

๒.๕ การสร้างองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับตัวละครวิกตอริต

๒.๕.๑ โครงเรื่อง

โดยทั่วไป ในการเขียนเรื่องสั้นหรือนวนิยาย โครงเรื่อง จะถูกจัดไว้ให้เป็นส่วนประกอบสำคัญของการประพันธ์ คือเป็นส่วนเค้าโครงที่วางไว้เพื่อให้เรื่องราวดำเนินไปตามที่กำหนด เพื่อให้บรรลุผลกระทบบางด้านอารมณ์สะเทือนใจและด้านศิลปะ (ทองสุก เกตุโรจน์ ผู้แปล, ๒๕๒๕ :๒๕๒)

ในตำราวรรณคดีหลายเล่ม นักวรรณคดีได้พยายามอธิบายความหมายของคำว่า โครงเรื่องไว้ เช่น

โครงเรื่อง ก็คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ตัวละครและการกระทำของตัวละคร (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, ๒๕๓๐ :๕๕)

plot ประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เป็นแนวโยงไปสู่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผล เช่นตัวอย่างที่ว่า พระราชาสิ้นพระชนม์ แล้วพระราชินีก็สิ้นพระชนม์ เหตุการณ์สองอันนี้เป็นเนื้อเรื่อง แต่ถ้าหากว่า พระราชาสิ้นพระชนม์ แล้วพระราชินีโศกเศร้าจึงสิ้นพระชนม์ตาม ดังนั้นเป็น plot หรือ ผังเรื่อง หรือ โครงเรื่อง (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๒ :๑๘๘)

โครงเรื่องในบทละครหรือเรื่องเล่า ได้แก่ โครงสร้างของบทบาทหรือ นาฏการ (actions) ซึ่งจัดระเบียบไว้ ให้บรรลุผลกระทบทางด้านอารมณ์สะท้อนใจและด้านศิลปะ (ทองสุข เกตุโรจน์, ผู้แปล, ๒๕๒๕:๒๕๒)

โครงเรื่อง หมายถึง การจัดลำดับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องและเป็นเหตุเป็นผลกัน (อิรวดี ไคลังคะ, ๒๕๓๕:๔๗)

โครงเรื่อง คือการจัดลำดับเหตุการณ์ (The ordered arrangement of the incidents) ในเรื่องเล่ามักจะมีมากกว่าหนึ่งเหตุการณ์ และมีลักษณะเป็นองค์รวม คือ มีตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบ (ธเนศ เวศร์ภาคา, ๒๕๓๗ :๕๑)

จากคำอธิบายข้างต้น ล้วนแต่กล่าวถึง โครงเรื่องในแง่ของ เหตุการณ์ ตัวละคร และความสัมพันธ์ โครงเรื่องจึงหมายถึง ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร โดยผู้เขียนได้จัดลำดับไว้เพื่อประ โยชน์ในการดำเนินเรื่อง และ/หรือเพื่อประ โยชน์ในทางสร้างความกระทบ อารมณ์แก่ผู้อ่าน

แต่อย่างไรก็ตาม นักเขียนหลายคนก็ได้ยึดโครงเรื่องเป็นหลักในการดำเนินเรื่องเสมอไป ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวไว้ใน วิเคราะห์วรรณคดีไทยว่า "โดยธรรมชาติแล้ว นักเขียนแต่ละคนย่อมมีวิธีการคนละอย่าง ตามลักษณะนิสัยของแต่ละคน บางคนจะวางผังหรือ โครงเรื่องไว้อย่างเลือนราง เอาใจใส่กับ สาร ที่ใครจะส่ง ลงมือแต่งไปเรื่อย ๆ พลอดเกิดขึ้นเรื่อย ๆ เหมือนกัน บางคนอาจวางผังเรื่องไว้เป็นอย่างดี แต่เมื่อแต่งไปแล้วก็รักษาไว้ไม่ได้ เพราะตัวละคร บางตัวเกิดมีลักษณะนิสัยเป็นของตัวเองขึ้นมาอย่างมาก ผู้แต่งจะให้ประพติเข้ากับผังเรื่องก็ทำไม่ได้ ถ้าทำไปก็จะผิดบุคลิกภาพของตัวละครตัวนั้น จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนผังเรื่อง" (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๒:๑๘๕)

สำหรับ โครงเรื่อง ในเรื่องสั้น ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้แสดงทัศนะในทำนองเดียวกันกับ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ว่า "เรื่องสั้นที่นักประพันธ์เขียนออกมานั้นแตกต่างกันมาก บางคนก็มุ่งแต่จะเล่าเรื่องให้สนุกเพลิดเพลินเฉย ๆ เช่น ชัมเมอร์เซ็ท มอห์ม , โรเบิร์ต หลุยส์ สตีเวนสัน และ คิปลิง บางคนก็ถนัดในการสร้างสถานการณ์ (situation) แปลก ๆ ให้มีการลงเอยอย่างไม่นึกฝัน เช่น โมปัสซัง และ โอ เฮนรี บางคนก็มุ่งไปด้านโลดโผนตื่นเต้น บางคนก็มุ่งเพียงให้ผู้อ่านเห็นฉากหนึ่งในชีวิตธรรมดาสามัญ แต่มีความหมายพิเศษสำหรับผู้แต่ง โดยไม่มีพฤติกรรมอันใดที่เป็นโครงเรื่องเลย เช่น เช็คคอฟ และ แครรีน แมนสฟิลด์ บางคนก็มุ่งแต่จะวาดนิสัยใจคอของตัวละครตัวหนึ่ง โดยไม่พะวงถึงสิ่งอื่น เช่น ออลด์ส ฮักลีย์ ในเรื่อง The Little American ด้วยเหตุนี้เราจึงพูดไม่ได้ว่า เรื่องสั้นจะต้องมีโครงเรื่อง การวาดนิสัยใจคอของตัวละคร ฉาก หรือบรรยากาศ ปรัชญาแห่งชีวิตและบทสนทนา ซึ่งเป็นลักษณะของนวนิยาย เพราะผู้แต่งเรื่องสั้นคนหนึ่ง อาจเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่งได้อย่างเดียวเท่านั้น" (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, ๒๕๓๐ :๖๑-๖๒)

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สอดคล้องกับลักษณะที่ผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นที่ใช้เป็นข้อมูลส่วนใหญ่ ผู้เขียนมุ่งบรรยายพฤติกรรม และ/หรือ ความคิดของตัวละครเป็นหลัก เพื่อใช้เป็นทางในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง ดังนั้น ผู้เขียนจึงไม่ได้ให้ความสำคัญแก่นเนื้อเรื่องและ โครงเรื่องเท่าไรนัก ผู้อ่านก็ไม่ว่าสักว่ามีเนื้อเรื่องอยู่มาก จะมีก็เพียงความคิดและพฤติกรรมของตัวละครวิกลจริตเท่านั้น จุดเด่นของเรื่องจึงอยู่ที่ตัวละครวิกลจริต เพราะเป็นผู้มีความคิดและพฤติกรรมสำคัญในเรื่อง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๕.๑.๑ เรื่องสั้นที่เน้นพฤติกรรมและความคิดของตัวละครเป็นหลัก ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า คนบ้ากับขอทาน ล้ม ชายหนุ่มคนดี ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย และ วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ เช่น

เรื่อง ภาพลวงตา ผู้เขียนเน้นความคิดของตัวละครเอกให้มีผลต่อพฤติกรรม คือ ตัวละครไม่พอใจในสภาพความสัมพันธ์ของครอบครัวตนเองเป็นอย่างมาก จึงหนีออกจากบ้าน และมีพฤติกรรมหวาดระแวงก้าวร้าว

เรื่อง วันของคนบ้า ผู้เขียนเน้นใช้พฤติกรรมผิดปกติของตัวละครเอก (แก้ผ้า กระโดดสระน้ำของมหาวิทยาลัย) และความคิดที่เคร่งเครียด สับสน แสดงผลของการมีครอบครัวที่สมาชิกไม่เข้าใจกัน และต่างคนต่างอยู่

เรื่อง ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย ตัวละครวิกลจริดเที่ยวเอาไม้กระบองไล่เคาะหัวผู้คนที่ตามทีสาธารณณะ และผู้เขียนเน้นอธิบายความคิดของตัวละครนี้ว่า มนุษย์ทุกคนมี "ตัว" ความชั่วร้ายเกาะอยู่ ซึ่งจะเอาออกได้โดยใช้ไม้กระบองวิเศษเคาะหัวเท่านั้น

เรื่อง วัน..ซึ่งความหวังร้องไห้ ผู้เขียนเน้นอุดมการณ์ความคิดทางการเมืองที่รุนแรงของตัวละครวิกลจริด ซึ่งแสดงออกโดยการอดอาหารประท้วงรัฐบาล

๒.๕.๑.๒ เรื่องสั้นที่เน้นพฤติกรรมของตัวละครเป็นหลัก ได้แก่เรื่อง ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้น และความโง่เขลา วิกลจริด พระศรีอาริย์มาแล้ว และ เหลื่อม เช่น

เรื่อง ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้น และความโง่เขลา ผู้เขียนเน้นแสดงถึงลักษณะนิสัย และพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัว ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มคนอาชีพต่าง ๆ ในสังคม เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักการเมือง นักศึกษา นายทุนโดยใช้พฤติกรรมที่แตกต่างกันเหล่านี้เป็นสื่อในการส่งสารสำคัญของเรื่อง

เรื่อง วิกลจริด ตัวละครวิกลจริดมักอวดอ้างว่าตนมีอำนาจเพราะแต่งชุดทหาร และพยายามขัดขวางการฉลองพระพุทธรูปในโรงเรียน เพราะเห็นว่าไม่จำเป็น

เรื่อง พระศรีอาริย์มาแล้ว ตัวละครวิกลจริดพยายามแสดงตนว่าเป็นพระศรีอาริย์ มาสำรวจโลกมนุษย์ ผู้เขียนเน้นการสร้างพฤติกรรมของตัวละครตัวนี้ให้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเขาได้มาสัมผัสกับสังคมเมืองที่แท้จริง

เรื่อง เหลื่อม ผู้เขียนเน้นพฤติกรรมที่เลือนลอยของตัวละครวิกลจริดที่วัน ๆ ไม่ได้ทำอะไรนอกจากนั่งยิ้มน้อย ๆ ฝ้าดูผู้คนและรถรา จนเมื่อมีรถของ ท่านผู้นำ ผ่านมา ตัวละครวิกลจริดผู้นี้ก็มีพฤติกรรมที่น่าแปลกใจที่ผู้เขียนสร้างขึ้นอีก คือวิ่งตามหลังรถนั้นไปและตะโกนเรียก แต่จ๋า ๆ ๆ

๒.๕.๑.๓ เรื่องสั้นที่เน้นความคิดของตัวละครเป็นหลัก ได้แก่เรื่อง จดหมายจากทมยันตี ผีเสื้อ มัทรี พ.ศ.๒๕๓๐ เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ผมไม่บ้า ปล่อยคน ลูกฉัน หายไปบนถนนราชดำเนิน และ บ่วงสั้นโดย เช่น

เรื่อง ผีเสื้อ ตัวละครวิกลจริตมีความคิดเป็นอิสระ ไม่นิยมอยู่ภายใต้กรอบเกณฑ์ใด ๆ ของสังคม เขาแสดงความคิดดังกล่าวออกมาทางคำพูดและงานเขียน

เรื่อง มัทรี ตัวละครวิกลจริตยืนยันที่จะไม่ยอมเลี้ยงลูกของตนเอง จะเอาไปทิ้งไว้ข้างถนน ทั้งนี้เพราะเห็นว่าพระเวสสันดรยังยกลูกให้คนอื่นไปได้

เรื่อง ผมไม่บ้า ตัวละครวิกลจริตในโรงพยาบาลแสดงความคิดของตนให้พนักงานรักษาความปลอดภัยของโรงพยาบาลฟัง ความคิดของเขาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่สังคมกำหนดบังคับบุคคลให้ทำตามความคาดหวังที่สังคมกำหนดไว้ว่าดี เช่น การเรียนสูง ๆ การมีหน้าที่การงานที่ดี ความร่ำรวย เป็นต้น ซึ่งตัวละครเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์สำหรับชีวิตมากเกินไป ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม

เรื่อง ปล่อยคน ตัวละครวิกลจริตชักชวนให้ผู้คนหยุดปล่อยนกปล่อยปลาแล้วหันมา "ปล่อยคน" โดยยื่นป่าวประกาศแสดงความคิดให้คนปลดปล่อยตนเองออกจากความไม่ตีไม่งามทั้งหลาย พร้อมทั้งให้เหตุผลว่า จะเป็นการได้นูญกุศลมากกว่าปล่อยนกปล่อยปลาเสียอีก

นอกจากเรื่องสั้นที่ไม่เน้นโครงเรื่อง ๒๑ เรื่องข้างต้นแล้ว ยังมีเรื่องสั้นอีก ๔ เรื่องที่มีโครงเรื่องไม่เหมือนแบบแผนทั่วไป (เรื่องสั้นที่เหลืออีก ๕ เรื่อง มีลักษณะโครงเรื่องเหมือนทั่วไป ผู้วิจัยจึงจะไม่กล่าวถึงในที่นี้) คือ ไม่เน้นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์อันเป็นเหตุเป็นผล เนื้อหาของเรื่องมีไม่มากนักแต่เน้นที่ความคิดและอารมณ์ของตัวละคร ซึ่งแม้จะไม่คงที่ ไม่ปะติดปะต่อ แต่ก็ลื่นไหลออกมาไม่ขาดสาย ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า Stream of Consciousness อย่างไรก็ตาม ลักษณะการเล่าเรื่องแบบ Stream of Consciousness นี้ เป็นเพียงกลวิธีในการนำเสนอความคิดและอารมณ์ของตัวละครวิกลจริต ไม่ใช่ตัวละครทุกตัวที่เล่าเรื่องแบบ Stream of Consciousness จะเป็นตัวละครวิกลจริต ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเรียกการแสดงความคิดและอารมณ์ของตัวละครในลักษณะนี้ว่า การเล่าเรื่องแบบกระแสดำเนิน

เรื่องสั้นที่เล่าเรื่องแบบกระแสดำเนินก็ได้แก่เรื่อง โอมศิมันวันนี่ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง บันทึกเพื่อคุณคุณ และ คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ

เรื่อง จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง ตัวละครเอกครุ่นคำนึงถึงแต่ปัญหาการรักษาคนไข้ และเครียดกับความเหงาของตนเอง เขาเดินออกไปตามถนนและเกิดความคิดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่พบเห็นอย่างไม่ปะติดปะต่อ

ไม่มีใครสนใจเขาเลย แม้กระทั่งคนที่นั่งอยู่ในรถที่ติด
แหงกอยู่บนสะพาน อยากจะได้ยินเสียงตะโกนสักวูบหนึ่ง สัญญาณ
การหลุดพ้นเริ่มแล้ว ผู้งรถไหลลงสะพาน สีสนททุกอย่างกระจ่างตา
แขนกว้างกางออกราวกับเหยี่ยวร่อน แล้วกระโจนลง...

ความจริงได้ตายไปหมดแล้ว เหลือแต่ความฝันเท่านั้นที่มี
ชีวิตอยู่

(จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง, น.๖๒)

เรื่อง บันทึกเพื่อคุณคุณ ตัวละครเขียนบันทึกแสดงความเป็นไปของชีวิตและความคิดที่ได้
รับผลกระทบจากการหนีเข้าป่า ความคิดของเขาไหลลั่งพรั่งพรูแต่ก็สับสนและไม่ปะติดปะต่อ

นั่นแสดงว่าเราเองก็ได้อาศัยการหลอกตนเองอยู่ไปวัน ๆ
ใคร ๆ ก็รู้ข้อนี้ดี ฉันคงไม่พูดว่า เราต่างสร้างคาวกันคนละดวง แต่
เราก็ได้เหยียยกว้าไหล่ของผู้อื่นเพื่อขึ้นไปสูง ๆ ฉันขอพูดว่าถ้าเรา
ทนอยากไม่ได้ในวันนั้นหรือในวันหนึ่ง หมายความว่าเราได้ฆ่า
เพื่อนของเรา แล้วเท้าของเราก็เหยียบอยู่บนร่างที่ตายแล้ว เลอะ
เปรอะเปื้อนลึมเลือด คาวสะอิดสะเอียน...

วันนั้นหรือในวันหนึ่ง-เรากำลังข้ามซากศพนับร้อย ๆ ล้วน
ด้วยความรำคาญหงุดหงิดก็จับอีแร้งขึ้นมาเชือดเล่น ๆ อีแร้งพวกนี้
ยั้ยี้เต็มไปหมด มาเพื่อแทะกินลูกตาและเนื้อหนังใส่ฟุง

เราได้บรรลุความอยาก เรามาถึงแล้ว อเวจีแห่งคนบาป ที่
ทุกคนเมื่อถึงจุดสุดท้ายย่อมมีทั้งอำนาจ ผลประโยชน์ เงินตรา และ
ความอุดมสมบูรณ์พร้อม

ฉันสงสัยเหมือนกันว่า การบรรลุความอยากได้ หมายความว่า
ว่า เราได้บรรลุความสุขด้วยหรือไม่?

(บันทึกเพื่อคุณคุณ, น.๓๔)

เรื่องสั้นที่ยกมาทั้งหมดนี้ มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งคือ ผู้เขียนให้ความสำคัญแก่ความคิดและพฤติกรรมของตัวละครวิกตอริตอย่างมาก ทำให้ตัวละครตัวละครวิกตอริตเป็นจุดเด่นของเรื่องมากกว่าเนื้อเรื่อง ลักษณะเช่นนี้จึงถือเป็นกลวิธีในการให้ความสำคัญกับตัวละคร ทำให้ตัวละครวิกตอริตโดดเด่นมากขึ้น เพราะการไม่เน้นโครงเรื่องเป็นกลวิธีที่ช่วยทำให้ ความบ้า ในตัวละครเป็นจุดสนใจของผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านอยากรู้ว่าคนบ้าจะคิด พูด และ ทำอะไรบ้าง อย่างไร ซึ่งผู้เขียนก็ได้ใช้ ความบ้า ทั้งในพฤติกรรมและความคิดเหล่านี้เอง เป็นเครื่องมือในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง ดังจะกล่าวละเอียดในบทที่ ๔ เหตุและผลของการเสนอสารสำคัญผ่านตัวละครวิกตอริต ต่อไป

๒.๕.๒ ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง

กลวิธีการสร้างตัวละครอื่น ๆ มีลักษณะเช่นเดียวกับกลวิธีการสร้างตัวละครวิกตอริต คือ เป็นการให้บทบาทแก่ตัวละครและกำหนดตัวละครในเรื่องว่ามีหน้าที่และความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร (สุภา ศาครวรรณ, ๒๕๒๕:๒๑๒)

ในเรื่องสั้นที่ผู้วิจัยใช้เป็นข้อมูลแต่ละเรื่อง นอกจากจะมีตัวละครวิกตอริตแล้ว ยังมีตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องรวมอยู่ด้วย ตัวละครเหล่านี้บ้างก็เป็นตัวละครเอก บ้างก็เป็นตัวละครรอง บ้างก็มีบทบาทร่วมกับตัวละครวิกตอริต ได้แก่บทบาทในการดำเนินเรื่อง บทบาทในปมปัญหาของเรื่อง และบทบาทในการเสนอสารสำคัญของเรื่อง นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการบ่งชี้ตัวละครวิกตอริตอีกด้วย รายละเอียดของบทบาทต่าง ๆ ใน ๓ ประการแรก ผู้วิจัยกล่าวไว้ละเอียดแล้ว ในข้อ ๒.๑.๑ ๒.๑.๒ และ ๒.๑.๓ จึงจะไม่กล่าวซ้ำอีกแต่จะขอยกมาแสดงโดยสรุปเท่านั้น ดังนี้

๒.๕.๒.๑ บทบาทของตัวละครอื่น ๆ ในการดำเนินเรื่อง

ก. ตัวละครอื่น ๆ เป็นตัวละครเอก ดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครวิกตอริตที่เป็นตัวละครเอก ได้แก่เรื่อง ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้น และ ความโง่เขลา พระศรีอาริย์มาแล้ว ผู้ขับไล่ ความชั่วร้าย และ วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้

ข. ตัวละครอื่น ๆ เป็นตัวละครรอง ดำเนินเรื่องร่วมกับตัวละครวิกตอริตที่เป็นตัวละครเอก ได้แก่เรื่อง จดหมายจากทมิฬยันตี มัทรี ปล่อยคน ผีเสื้อ ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ และ มาตรการ

๒.๕.๒.๒ บทบาทของตัวละครอื่นในปมปัญหาของเรื่อง คือ บทบาทของตัวละครอื่น ๆ ขัดแย้งกับตัวละครวิกตอริต (man against man) ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า สาบสูญ จดหมายจากทมิฬยันตี ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้น และ ความโง่เขลา ผีเสื้อ มัทรี มนุษย์ต่างดาว หมาหาย วิกตอริต โงมตีมันวันนี้ พ.ศ.๑๓๐๐ ลุ่ม ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ และ มาตุกรรม

๒.๕.๒.๓ บทบาทของตัวละครอื่นในการเสนอสารสำคัญของเรื่อง คือ ตัวละครอื่น ๆ เสนอสารสำคัญของเรื่องร่วมกับตัวละครวิกตอริต ได้แก่เรื่อง ข้ามฝั่ง ถ้าคลองสายนั้น และ ความโง่เขลา พระศรีอาริย์มาแล้ว ลุ่ม ผมไม่บ้า ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย วัน..ซึ่งความหวังร้องไห้ และ นกในพายุคะวัน

นอกจากการมีหน้าที่ในบทบาทต่าง ๆ ของเรื่อง ตัวละครอื่น ๆ เหล่านี้ยังมีหน้าที่พิเศษสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนสร้างให้ คือ หน้าที่ในการบ่งชี้ตัวละครวิกตอริต

๒.๕.๒.๔ บทบาทของตัวละครอื่นในการบ่งชี้ตัวละครวิกตอริต

การบ่งชี้ตัวละครวิกตอริตในที่นี้หมายถึง การบอกผู้อ่านว่าตัวละครนั้น ๆ เป็นตัวละครวิกตอริต การบ่งชี้นี้ทำได้หลายลักษณะ ได้แก่ ลักษณะภายนอกเป็นข้อบ่งชี้ความวิกตอริตผู้เขียนบอกผู้อ่านโดยตรง และ ตัวละครอื่นเป็นผู้บอก

การบ่งชี้ตัวละครตามลักษณะที่ ๑ และลักษณะที่ ๒ มีจุดประสงค์และผลลัพธ์คล้ายคลึงกัน คือ ผู้เขียนต้องการบอกว่าตัวละครนั้น ๆ เป็นคนวิกตอริต โดยที่ผู้อ่านยอมรับความวิกตอริตนั้นตามที่ผู้เขียนกำหนด แต่ความแตกต่างของข้อบ่งชี้ทั้งสองนี้อยู่ที่ว่า การบรรยายลักษณะภายนอกเป็นกลวิธีในการเล่าเรื่องให้ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านสังเกตเห็นเอาเอง ในขณะที่การบอกผู้อ่านโดยตรง ผู้อ่านจะรับรู้ได้โดยไม่ต้องสังเกตและ ไม่ต้องตีความจากสิ่งที่สังเกตเห็น

สำหรับการบ่งชี้ตัวละครวิกตอริตที่ตัวละครอื่นเป็นผู้บอก ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า จดหมายจากทมิฬยันตี ผีเสื้อ มัทรี มนุษย์ต่างดาว พ.ศ.๑๓๐๐ ลุ่ม เข้าวันหนึ่งของคนคิดปกติ ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมล์ ผมไม่บ้า ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย ปล่อยคน วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ บันทึกเพื่อคุณคุณ บ่วงสันโดษ และ คนจร ก้อนหิน กับสายน้ำ เช่น

"อา...คุณเป็นพวกสายลับแน่ ๆ ไอ้พวกเค.จี.บี. เอาเลย
บอกมาให้หมด คนพวกนั้นนะไม่มีประโยชน์หรอก พ่อ-แม่ พี่-
น้อง มันว่าผมบ้า...บ้า...บ้า เอาเลย ให้ไอ้หมอวายร้ายมาช่วย เอา
เข็มฉีดยาอันใหญ่ โอ้ย...มันหลอก โทกผม โทกอย่างฉิบหายวาย
ป่วน..."

(วันของคนบ้า, น.๗๒)

พ่อของฉันคงเป็นบ้ามานานแล้ว หากจะนับเอาวันเวลาและ
จำนวนครั้งของการต่อสู้ กับเผด็จการแห่งอำนาจที่ใครต่อใคร
หลาย ๆ คนไฝ่ฝันถึง

"ชีวิตของพ่อต่อสู้เพื่อสิ่งนี้ และจะตายเพื่อสิ่งนี้"

พ่อมักจะบอกกับฉันอย่างนี้เสมอมา พ่อห่วงใยฉัน พ่อกลัว
ว่าฉันจะหวั่นไหว...กลัวว่าฉันจะร้องไห้ และ...ไม่เข้มแข็งพอที่จะ
พบกับวันเวลาแห่งความพ่ายแพ้ผิดหวังของพ่อ

"มันเป็นเรื่องของคน ๆ เดียว และ มันบ้า"

"มันบ้ามานานแล้ว"

(วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้, น.๓๘)

การบ่งชี้ตัวละครวิกตอริตในลักษณะนี้ จะมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้อ่านแตกต่างไปจากการ
บ่งชี้ตามลักษณะที่ ๑ และ ลักษณะที่ ๒ (ลักษณะภายนอก กับ การบ่งชี้จากผู้เขียนโดยตรง)
กล่าวคือ ผู้อ่านจะมีความรู้สึกที่หลากหลายต่อตัวละครวิกตอริตแตกต่างกันไป เช่น เห็นใจ หรือชิงชัง
ตัวละครวิกตอริตไปตามการรับรู้ที่เกิดจากตัวละครอื่น และความรู้สึกประการสำคัญที่จะเกิดคือ
ความรู้สึกสงสัยในความวิกตอริต ว่าตัวละครนั้น ๆ วิกตอริตจริงหรือไม่ เพราะในทุกกรณีที่มีการ
มองผ่านตัวละครอื่น ก็เท่ากับว่าภาพของตัวละครเป้าหมายถูกปรุงแต่งด้วยความรู้สึกนึกคิดและ
ทัศนคติของตัวละครอื่น ทำให้ตัวละครเป้าหมายกลายเป็นภาพลวงตาสองชั้นสามชั้น ซึ่งเทคนิค
การนำเสนอที่ซับซ้อนนี้เป็นเสมือนการตั้งโจทย์ปัญหาให้ผู้อ่านขบคิดในเรื่องการหยั่งรู้ความจริง
เกี่ยวกับบุคคล (ธเนศร์ เวศภาดา, ๒๕๓๗) : ๕๕)

ในกรณีของเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกตอริต บางครั้งเมื่อตัวละครตัวหนึ่งถูกเรียกว่าเป็น คนบ้า
ผู้อ่านอาจเกิดความคลางแคลงใจเมื่อรู้สึกว่าการถูกเรียกเช่นนั้นไม่สมเหตุสมผล เพราะผู้อ่านอยู่ใน
ฐานะที่จะรับรู้เรื่องราว พฤติกรรม และความคิดของตัวละคร ได้ทุกตัวเท่าที่ผู้เขียนบอกในขณะที

ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องบางตัวไม่ได้อยู่ในฐานะเช่นนี้ เช่นเรื่อง มนุษย์ต่างดาว ตัวละครเอกเป็นผู้ประสบภัยสงครามในโลกอนาคต เขาย้อนเวลากลับมาในโลกปัจจุบันเพื่อบอกเล่าประสบการณ์ของเขาและดักเตือนผู้คน แต่ก็ไม่มีใครเชื่อ กลับหาว่าเขาเป็นบ้า หรือเรื่อง บ่วงสันโดษ ตัวละครเอกเห็นว่าสังคมที่เป็นอยู่นี้ เห็นแก่ตัวและเอารัดเอาเปรียบกันเกินไป เขาพยายามค้นหาทางกระแสสังคมนั้น แต่ก็ทำได้ยากจนกระทั่งหมดกำลังใจตายอยาก และตัวเขาเองก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นคนบ้า

ตัวผมเองอยากมีชีวิตอยู่อย่างปกติธรรมดาสามัญเหมือนคนทั่วไป ผมไม่ได้เรียกร้องโยยหาสังขรรหมรรอก ไม่ต้องการให้ทุกสิ่งสดใสดั่งแก้วเจียรไน ไม่ได้มองสิ่งที่เป็นอยู่เป็นไป ในทางที่มันควรเป็น มากกว่าความที่มันเป็นจนมากเกินไป เพียงแต่สามัญสำนึกของผมไม่ยอมคล้อยไปตามกระแสสังคมเท่าที่ควร ผมปรับตัวเองเกือบจะไม่ได้ ผมมีความทุกข์ รู้สึกสิ้นหวัง ท้อแท้ ผมต้องการเพียงแค่เสรีภาพของชีวิต แต่เมื่อผมลงมือกระทำ มันกลับทำให้ผมต้องมาอยู่ที่นี่ (โรงพยาบาลจิตเวช - ผู้วิจัย)

(บ่วงสันโดษ, น.๖๔)

เมื่อผู้อ่านมีความเห็นขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องดังนี้ ย่อมทำให้ต้องขบคิดหาคำตอบที่แท้จริงว่า ตัวละครเอกนั้นวิกลจริตหรือไม่ โดยที่ผู้อ่านไม่รู้ตัวเลยว่า ตนเองถูกขั้วเข้าให้คิดโดยกลวิธีการบ่งชี้ตัวละครของผู้เขียน เพราะสิ่งที่ผู้อ่านคิดนั้นคือสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ

ดังนั้น บทบาทในการบ่งชี้ตัวละครวิกลจริตของตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง จึงมิได้เป็นเพียงแค่การบ่งชี้ธรรมดาเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ลึกซึ้งไปถึงขั้นเป็นกลวิธีช่วยในการสร้างตัวละครวิกลจริตคือทำให้ผู้อ่านไม่แน่ใจในความวิกลจริต ความไม่แน่ใจนี้ก่อให้เกิดความเห็นขัดแย้งกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง ซึ่งความขัดแย้งนี้เองเป็นกลวิธีขั้วเข้าให้ผู้อ่านคิดหาสารสำคัญด้วยตนเอง อันจะทำให้ผู้อ่านรับสารได้โดยตรงและชัดเจน

๒.๕.๓ ฉาก และบรรยากาศ (setting)

ฉาก หมายถึง สถานที่ เวลาทางประวัติศาสตร์ และกรณีแวดล้อมทางสังคมที่เหตุการณ์ในเรื่องนั้น ๆ เกิดขึ้น (ทองสุข เกตุโรจน์, แปล ๒๕๒๕:๓๒๕) การสร้างบรรยากาศ (atmosphere) ก็

เป็นส่วนหนึ่งของฉาก บรรยากาศนี้คือน้ำเสียง (tonality) ที่แผ่ซ่านอยู่ในงานวรรณกรรม (ทองสุข เกตุโรจน์, แปล ๒๕๒๕:๒๑) เช่น กลิ่น แสง สี เสียง และสัมผัสอื่น ๆ ที่ช่วยให้เกิดอารมณ์หรือ หยิ่งเห็นสภาพเหตุการณ์เด่นชัดยิ่งขึ้น (วิภา กงกะนั้นนท์, ๒๕๒๓:๖๗) ทำให้ผู้อ่านคาดหมายได้ว่า เรื่องราวจะดำเนินไปเช่นไร (สุปานี มณฑานุช, ๒๕๓๓:๑๓๕)

โดยทั่วไป ฉาก ในเรื่องสั้นจะมีหน้าที่สำคัญหลายประการ คือ

๑. สร้างความสมจริงแก่เรื่องเล่า
๒. ทำให้เรื่องเล่าน่าสนใจติดตาม
๓. ทำให้เหตุการณ์ดำเนินไปได้
๔. มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร
๕. มีหน้าที่ทางสัญลักษณ์ของ"วิญญาน"และชะตากรรมของตัวละคร (ธเนศ เวศร์ภาดา, ๒๕๓๗:๖๘)

จะเห็นได้ว่า ฉาก มีบทบาทในการสร้าง โครงเรื่อง และเป็นกลวิธีทำให้เรื่องราวน่าสนใจ ทั้ง ยังมีความสัมพันธ์กับตัวละครอยู่หลายประการ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ ของตัวละครวิกลจริตกับฉากเท่านั้น เพื่อดูว่าผู้เขียนใช้ฉากเป็นกลวิธีในการสร้างตัวละครอย่างไร ซึ่ง ผลจากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ฉาก มีความสัมพันธ์กับตัวละครวิกลจริตใน ๓ ลักษณะ ดังนี้ ฉาก บอกเวลา บรรยากาศ และสถานที่เกิดเรื่องราว ฉากสร้างบุคลิกตัวละคร และ บ่งบอกพยาธิสภาพ ของตัวละคร และ ฉากช่วยตัวละครสื่อสารสำคัญของเรื่อง

๒.๕.๓.๑ ฉาก บอกเวลา บรรยากาศ และสถานที่ที่แวดล้อมตัวละคร

ในเรื่องสั้นเรื่องหนึ่ง ๆ ผู้เขียนจะสร้างให้ตัวละครมีบทบาทไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เงื่อนไขดังกล่าวนี้อาจจะเป็นตัวละครอื่น ๆ เหตุการณ์ ชะตากรรม หรือลักษณะนิสัยของ ตัวละครเอง ที่ผลักดันให้ตัวละครมีพฤติกรรม ความคิด การตัดสินใจ ไปตามเงื่อนไขเหล่านี้ ฉาก ก็ นับเป็นเงื่อนไขหนึ่งของตัวละครเช่นเดียวกัน เพราะเป็นสิ่งที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาแวดล้อมตัวละครและ กำหนดให้ตัวละครมีชีวิต พฤติกรรม ไปตามฉากที่กำหนดนั้น เช่นถ้าผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครมี ชีวิตอยู่ในช่วงสงคราม ตัวละครก็ย่อมต้องเผชิญความลำบากจากภัยสงคราม มีพฤติกรรม ความคิด และการตัดสินใจที่เป็นไปตามยุคสมัยแห่งสงครามนั้น จากข้อมูล ๓๐ เรื่อง ฉากในเรื่องสั้นทุกเรื่อง จะบอกเวลา บรรยากาศ และสถานที่ที่แวดล้อมตัวละครอยู่ ซึ่งบางเรื่องก็เน้นเฉพาะเวลา บางเรื่อง เน้นเฉพาะบรรยากาศ และบางเรื่องเน้นเฉพาะสถานที่ แต่ก็มีบางเรื่องที่ทำให้รายละเอียดเกี่ยวกับเวลา

บรรยากาศ และสถานที่ไว้ทั้งหมด สิ่งเหล่านี้เป็นข้อกำหนดให้ผู้อ่านยอมรับในพฤติกรรม ความคิด อารมณ์ รวมไปถึงการตัดสินใจของตัวละคร เพราะเป็นเงื่อนไขที่ผู้เขียนกำหนดขึ้นในเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่มีฉากเหนือจริง เช่น

ฉากเหนือจริง แสดงเวลาของเรื่อง

"พ.ศ.๓๓๐๐ ประชาชนไม่จำเป็นต้องมีสมองอีกต่อไป ด้วย
"โมโครชิป คอม.พี.ดี. ผังที่หัวกระบาล ทุกคนมีความรู้เท่า
ระดับปริญญาตรี"

(พ.ศ.๓๓๐๐, น.๕๐)

ฉาก แสดงบรรยากาศแวดล้อมตัวละคร

จิตแพทย์หนุ่มคลั่งปากกาครุ่นคิด คั่นหางนกยูง
พลัดใบลงแล้ว เหลือแค่ดอกแดงฉานบานท่าแดดเที่ยง ฤดู
ร้อนที่ห่อเหี่ยว แต่ทำไมดอกหางนกยูงจึงเรงร่า

ผีเสื้อตัวหนึ่งบินผ่านกระจกหน้าต่าง ทำให้ข้างนอก
มีชีวิตชีวาขึ้น เขานั่งเป็นผีเสื้อสต๊าฟฟ์ในห้องเอร์นีนานแล้ว
จมอยู่กับแฟ้มประวัติคนไข้, ตำราจิตวิเคราะห์, กาแฟที่เย็น
ซีดค้างถ้วย, โคมไฟที่เปิดสวิตซ์ทิ้งไว้, รูปของคนรักในดิน
ซึก ฯลฯ

(จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง, น.๖๓)

ฉาก แสดงสถานที่

โลกร้างเริ่มมีผู้คน ความอยากรู้อยากเห็นขับเคี่ยวกับ
ความรู้สึกขนพองสยองเกล้า แต่ละคนกลัว ๆ กลัว ๆ และไม่
มั่นใจ ถ้าอยู่เพียงลำพังจะไม่มีใครหาญเข้าไปดู แต่เมื่อเป็น
กลุ่มก้อน ความอุ่นใจก็เกิดขึ้นได้โดยธรรมชาติ ความลังเล
ยับยั้งพวกเขาไว้ได้เพียงครู่เดียว หลังจากนั้น ศพของชายวัย

ประมาณสามสิบปลาย ๆ หรืออาจจะถึงสี่สิบก็ถูกห้อมล้อม
โดยกลุ่มคน

(มาตรการ, น.๔๐)

ผู้เขียนสร้างฉากตั้งที่กล่าวมานี้ขึ้นแวดล้อมตัวละคร ทำให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละคร
นั้นทำอะไรอยู่ที่ไหน เมื่อไร และอยู่ในบรรยากาศอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่ผู้เขียนสร้างขึ้น
กำหนดให้ตัวละครมีพฤติกรรม ความคิด รวมถึงอารมณ์เป็นไปตามเงื่อนไขนั้น จึงช่วยให้ผู้อ่าน
ทำความเข้าใจตัวละครและเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน นอกจากนี้ฉากจะบอกว่าตัวละครทำอะไร
ที่ไหน อย่างไร แล้ว ยังช่วยสร้างบุคลิกลักษณะ และ บ่งบอกพยาธิสภาพของตัวละครด้วย ดังนี้

๒.๕.๓.๒ ฉาก ทำหน้าที่สร้างบุคลิกตัวละคร และ บ่งบอกพยาธิสภาพของตัวละคร

ฉาก ที่ทำหน้าที่สร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร หมายถึง เวลา สถานที่ และ/หรือ
บรรยากาศที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของตัวละคร หล่อหลอมให้ตัวละครมีบุคลิก
ลักษณะเฉพาะ ซึ่งในเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกฤตริต ส่วนใหญ่ฉากจะมีหน้าที่ทำให้ตัวละครเกิด
ความเครียดสะสมและแสดงออกในลักษณะที่ตัวละครอื่นเรียกว่าบ้า

ตัวอย่างเรื่องสั้นที่ฉากสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละคร เช่น

วันของคนบ้า ตัวละครมีครอบครัวที่แตกแยก แม้ทุกคนจะอยู่ร่วมกันแต่ก็มี
บรรยากาศที่ไม่อบอุ่น ต่างคนต่างสนใจตนเอง ทำให้ บ้าน ของตัวละครกลายเป็นที่ที่ไม่มีใคร
อยากอยู่ และกลายเป็นสิ่งกดดันให้ตัวละครเกิดความเครียดจนกระทั่งวิกฤตริต

“...เอ!... แม่เป็นคนอย่างไรกันนะ ทำไมถึงคอยพ่อ
ได้ทุกวันทั้ง ๆ ที่แม่ไม่เคยได้อะไรตามปรารถนา ถ้าพ่อกลับ
มา เสียงคำอย่างเหยียดหยาม เสียงคาง ราวกับปลายหอกของ
ยมบาลที่มเข้าใส่คนตกรอก เออ! แม่คอยนรกแท้ ๆ ...”

“สัตว์เริงรำ ลอยชายเข็ดหน้าอย่างมีเกียรติ จับ
ศีลธรรมไปเดินระบำไป... นั่นเสียงโทรศัพท์ที่ไซ้ใหม่ ...
อา... เมียหลวงของผัวที่สาวผมหงอกจะก่นญาติถึงพี่สาวของ
ผมหีกละซี เป็นประจำซ้ำ ๆ ซาก ๆ...”

“...ผมไม่พูด...นาน ๆ เข้าผมก็พูดไม่ทันเขาแม่แต่น้อง ๆ เลยกกลายเป็นหนังสือเล่มเก่า ๆ ประดับหิ้งในบ้านใหญ่โต”

(วันของคนบ้า, น.๘๕)

หมาหาย ตัวละครอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด เมื่อขาดผู้นำครอบครัวและต้องอยู่คนเดียวก็เลยถูกชักชวนให้เสพยาเสพติด โดยมีกลุ่มวัยรุ่นที่เสพยาอยู่ก่อนแล้วเป็นผู้ชักนำ เมื่อเสพยาบ่อย ๆ และมาก ๆ สมองจึงเสื่่อมและเกิดอาการวิกลจริต

ตาแจ่มหายไปในาน เมื่อกลับมาบ้านเก่าที่เคยอยู่กับลูกเมียเก่าอีกครั้ง ก็พบว่ามิดีกคนเดียวเท่านั้นที่อยู่บ้าน ส่วนพี่ทั้งสามหายออกจากบ้านไปไหนไม่มีใครรู้ เพื่อนบ้านบอกว่านาน ๆ จะกลับมาค้ำสักคืนสองคืนแล้วก็หายไปอีก ส่วนดึกอยู่คนเดียว... *ไม่ใช่*... ดึกอยู่กับเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่งที่แวะเวียนเข้ามาหาหมันพร้อมกับขวดทินเนอร์

(หมาหาย, น.๑๕๕)

ปล่อยคน ตัวละครติดคุกอยู่เป็นเวลานาน ระหว่างนั้นเขาเรียกร้องอิสรภาพและบ่นถึงความไม่อิสระ ทำให้เกิดความเครียดสะสมและแสดงอาการวิกลจริต

“อ้อ เจ้าโผนคนก่อนอยู่ที่นครไทย เมื่อสิบกว่าปีก่อนมันข่มขืนฆ่าลูกเลี้ยงในป่า พอติดคุกได้ไม่กี่ปี ก็เสียสติเพื่อถึงแดนที่มันเคยต่อได้เป็นร้อยเป็นพัน แล้วพาล้ำแต่ว่าเอากูมาขังไว้เหมือนนกทำไม กูไม่ใช่คน กูไม่ใช่ปลา กูเป็นคน... กระทั่งพัน โทษออกมามันก็พาล้ำถึงเรื่องนี้อยู่ที่โบสถ์หลวงพ่อเป็นประจำ พวกคนขายนกขายปลาเขาไม่กระที่บตายก็เพราะเห็นว่ามันบ้า ๆ บอ ๆ”

(ปล่อยคน, น.๘๐)

ฉากที่ทำหน้าที่บ่งบอกพยาธิสภาพของตัวละคร หมายถึง ฉากที่ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าตัวละครมีอาการเจ็บป่วยทางจิต เป็นคนวิกลจริต ตัวอย่างเรื่องสั้นที่ฉากบ่งบอกพยาธิสภาพของตัวละคร เช่น

จดหมายจากทมยันตี และ ลิม เดิมผู้อ่านไม่ทราบว่าตัวละครนั้นวิกลจริต แต่เมื่อผู้เขียนกล่าวถึงฉากในภายหลังทำให้รู้ว่าตัวละครเหล่านี้วิกลจริตเพราะเป็นคนไข้ในโรงพยาบาลจิตเวช

สิบตรีพระนล เมืองสรอง ถึงกับเชื่อในบัดนั้น
“โรงพยาบาลคนบ้านี้หว่า”

(จดหมายจากทมยันตี, น.๕๘)

สมไม่บ้า บ่วงสั้นโดย และ นกในพายุคะวัน ผู้เขียนบอกฉากไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องว่าตัวละครเป็นคนไข้ใน “โรงพยาบาลบ้า” ทำให้ผู้อ่านทราบว่าตัวละครเป็นคนวิกลจริตก่อนจะรู้จักพฤติกรรมและความคิดของตัวละคร

คนข้างล่างบางคนเห็นผมแล้ว หลายคนแปลกใจว่า
ผู้ดูแลปล่อยให้ผมขึ้นมาถึงที่นี่ได้อย่างไร พวกเขาหยุดดูกัน
ผมโบกมือให้ ส่งเสียงดัง เรียกร้องความสนใจได้ผล ความ
สูงของค็อกซ์ห้าชั้น โรงพยาบาลบ้าไม่ทำให้ผมกลัวเลย
(สมไม่บ้า, ไม่มีเลขหน้า)

ณ โรงพยาบาลบ้า

ฉันหลับตาข่มความปวดร้าว รู้สึกถึงผิวเนื้อแยกปริ
บางสิ่งกำลังงอกออกมาจากหลังของฉัน เร็วเกิด เร็วเข้า ก่อน
ฉันไม่อาจทนความเจ็บปวด โอ ออกมาแล้ว มันออกมาแล้ว
ฉันเดินด้วยเสื้อยืดคอกกลมสีตุ่นของฉันจนขาด เข้าปีกลีขาว...

(นกในพายุคะวัน, น.๘๘)

จะเห็นได้ว่านักเขียนไม่ได้ใช้แต่เพียงการแต่งกาย พฤติกรรม ความคิด และตัวละครอื่น ในการบ่งชี้ความวิกลจริตของตัวละครดังที่กล่าวผ่านมาแล้วเท่านั้น แต่ยังใช้ฉาก มาเป็นส่วนช่วยในการบ่งชี้ด้วย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวิกลจริต กับฉากในเรื่อง มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน

๒.๕.๓.๓ ฉาก ช่วยสื่อสารสำคัญของเรื่อง

ดังได้กล่าวแล้วว่า ฉาก เป็นสิ่งที่นักเขียนสร้างขึ้นมาแวดล้อมตัวละคร เป็นเงื่อนไขทางเวลา บรรยากาศ และสถานที่ ที่ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครดำรงอยู่และมีบทบาทไปตามเงื่อนไขนั้น ดังนั้น ปัญหาใด ๆ ที่เกิดจาก ฉาก จึงเป็นสิ่งที่ตัวละครต้องเผชิญและหาทางแก้ไข สำหรับในเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกลจริต ปัญหาเหล่านี้คือสารสำคัญของเรื่อง ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ

เรื่องสั้นที่มี ฉาก เป็นปัญหาของตัวละคร ได้แก่เรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า สาบสูญ หมาหาย วิกลจริต โจมตีมันวันนี้ พระศรีอาริย์มาแล้ว วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ บันทึกเพื่อคุณคุณ มนุษย์ต่างดาว และ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง ตัวอย่างเช่น

เรื่อง สาบสูญ เมื่อตัวละครเอกตกงาน บรรยากาศรอบตัวเขาเปลี่ยนแปลงไปหมด ไม่มีใครรู้จักเขาแม้กระทั่งเพื่อน พ่อแม่พี่น้อง ยุคสมัยที่เขาอยู่เป็นยุคที่แตกต่างไปจากปัจจุบัน เช่น การซื้ออาหารต้องมีบัตรประชาชนมาแสดง แต่เมื่อเขาตกงานเขาก็คือผู้ที่ไม่มีตัวตนของสังคมในยุคสมัยนั้น บรรยากาศเช่นนี้สร้างความเจ็บปวดแก่ตัวละครมาก

ผมกลับเข้าเมืองอีกครั้ง ไม่มีใครยอมขายอาหารให้ผม เพราะการซื้ออาหารจะต้องมีบัตรประชาชน เมื่อผมควักบัตรประชาชนออกมาก็พบว่า รูปถ่ายของผมกับตัวอักษรทุกตัวที่อัดแน่นอยู่ในแผ่นพลาสติกได้กลายเป็นเพียงแผ่นกระดาษขาว ๆ แผ่นหนึ่ง ไม่มีใครยอมพูดกับผม เหมือนผมไม่ได้เป็นมนุษย์ร่วมโลกกับพวกเขา เหมือนผมได้ถูกลบชื่อออกจากการเป็นประชากรแล้ว ผมพยายามคิดเท่าไรก็คิดไม่ออกว่า เกิดอะไรขึ้นกับผม ผมจำได้ก็แต่เพียงถ้อยคำสั้น ๆ ของผู้จัดการบริษัทที่บอกกับผมว่า "คุณหมดสมรรถภาพแล้ว" ก็เท่านั้น...โลกทั้งโลกก็ปฏิบัติกับผมอย่างนี้

(สาบสูญ, น.๘๐)

การตกงานคือปัญหาที่หนักหน่วงของตัวละครเอก เพราะนอกจากเขาจะไม่มีเงิน ไม่มีอาหารแล้ว สิ่งที่เลวร้ายที่สุดคือ เขาถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกของสังคม แต่เมื่อนมุษย์เป็นสัตว์สังคม การตกอยู่ในสถานะเช่นนี้ก็เท่ากับเขาหมดสภาพการเป็นมนุษย์ไปแล้ว เมื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครดังกล่าว ทำให้ทราบว่าผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงเรื่องปัญหาการว่างงาน และปัญหาทำดีของสังคมที่มีต่อผู้ว่างงาน

เรื่อง วิกัลจรีต ตัวละครวิกัลจรีตพยายามขัดขวางการฉลองสมโภชหอพระในโรงเรียน เพราะเห็นว่าการมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้หน้าบริเวณโรงเรียนเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เนื่องจากโรงเรียนก็อยู่ในเขตวัดอยู่แล้ว

โรงเรียนแห่งนี้เป็น โรงเรียนที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด แต่อยู่ในเขตวัด โบสถ์จึงอยู่ใกล้อาคารเรียน เนื่องจากวัดและโรงเรียนมีเนื้อที่น้อย สนามกีฬาจึงแคบ

ทุกเช้าครูเวรจะยืนเฝ้าอยู่ที่ประตูตรวจความเรียบร้อยของเด็กนักเรียน เด็กทุกคนต้องไหว้ครูเวรก่อน

ถัดไปอีกไม่กี่ก้าวก็ต้องไหว้รูปปั้นหลวงพ่อก่อนก่อตั้งวัดและโรงเรียน ถัดไปอีกนิดหนึ่งก็ไหว้ศาลพระพรหม ไหว้โบสถ์ตามลำดับ แล้วจึงไหว้หอพระที่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่

นี่ไม่นับต้นไม้ต้นใหญ่หลังโรงเรียนอีกต้น

(.....)

...อ้ายคอกกอดพระพุทธรูปหน้าคักกว้างสามฟุตเอาไว้แล้วโยกไปโยกมา ปากก็พร่ำเป็นห้วง ๆ ซ้ำ ๆ ว่า "อย่างนะ คนไม่รักดี เปลือง ๆ ไปโบสถ์ โนนโบสถ์" แต่ไม่มีใครฟังมัน พองจะหยุด โยมันก็เป่านกหวีดเสียทีหนึ่ง

(วิกัลจรีต, น.๒๖)

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงการสร้างบุญนียวัตถุที่สิ้นเปลืองโดยไร้เหตุ ผู้เขียนมีความเห็นผ่านทางตัวละครวิกัลจรีตว่า แม้จะเป็นสิ่งสำคัญทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าไม่มีความจำเป็นก็ไม่สมควรที่จะต้องสิ้นเปลืองเงินทอง เช่นในกรณีเช่นนี้ การสร้างหอพระนอกจากไม่จำเป็นแล้ว ยังเป็นการเบียดบังพื้นที่สนามกีฬาสำหรับเด็กนักเรียนที่แคบอยู่แล้วด้วย

เรื่อง วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้ ตัวละครอดอาหารประท้วงรัฐบาลในช่วงเวลาที่มีการผันแปรทางการเมืองและเผด็จการครองอำนาจ แต่กลับถูกเพื่อนร่วมอุดมการณ์หักหลังไปเข้าข้างฝ่ายรัฐบาล และในขณะเดียวกันก็ถูกโจมตีว่าเป็นพวกขายชาติและเป็นบ้า

หนังสือพิมพ์กรอบเขียนวันนี้นั่งข่าวที่ทำให้ฉันตื่น
 ตระหนก จนอยากจะอาเจียนเอาความพ่ายแพ้ผิดหวังออกมา
 ให้หมดสิ้น สำหรับฉันมันเป็นความขมขื่นเสียยิ่งกว่าความขม
 ขื่นใดใดในโลกนี้ ...มันเป็นเสียยิ่งกว่าการจูบปากอย่างดูคึดม
 ของคนเมาอำนาจคนนั้น กับเพื่อนผู้เคยสัตย์ญาของพ่อ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง ผู้เคยมาขอร่วม
 ประท้วงอดอาหารกับพ่อและต้องสิ้นพลังไปก่อนหน้านั้น ได้
 รับการแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ เป็นการปรับเปลี่ยน
 และเพิ่มเติมรัฐมนตรีใหม่ .. หลังการ"เปลี่ยนสี"ของหัวหน้า
 พรรค ...และการหันไป"จูบปาก" กันอย่างดูคึดมในครั้งนั้น...
 นี่มันอะไรกัน...!

(วัน...ซึ่งความหวังร้องไห้, น.๔๕ -๔๖)

ในเรื่องนี้ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงความไม่จริงใจของนักการเมืองบางคน แสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์เพื่อประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่พวกเขายึดมั่น หากแต่เป็นอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่า เห็นได้จากเมื่อมีเหตุการณ์ทางการเมือง นักการเมืองประเภทนี้สามารถทำอะไรก็ได้เพื่อให้ตนเองดูดีในสายตาประชาชน และในขณะเดียวกันก็ได้รับผลประโยชน์ทางการเมืองด้วย แม้จะต้องทรยศหักหลังต่อเพื่อนและอุดมการณ์ก็ตาม

กลวิธีการใช้ฉากตั้งที่กล่าวมานี้ ทำได้โดยการสร้างฉากให้สัมพันธ์กับตัวละครวิกตอริตซึ่งก็มีอยู่หลายแง่มุม คือ ฉากเชื่อมโยงตัวละครกับโครงเรื่อง ฉากสร้างสาเหตุของความวิกตอริตพร้อมทั้งบ่งชี้พยาธิสภาพ และฉากช่วยตัวละครทำหน้าที่ในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง การใช้ฉากในลักษณะดังกล่าวนี้จึงเป็นกลวิธีประกอบการสร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวา มีภูมิหลัง และมีบทบาทที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้องค์ประกอบของเรื่องกลมกลืนกันมากขึ้น เพราะผู้เขียนไม่เพียงแต่สร้างฉากขึ้นมาโดด ๆ เพื่อบอกว่าเรื่องราวเกิดที่ไหน เวลาใด ในบรรยากาศอย่างไร หากแต่ใช้ฉากมาสัมพันธ์กับตัวละครเอกของเรื่องด้วย ทำให้เรื่องสั้นนั้นมีเอกภาพมากขึ้น

องค์ประกอบอื่น ๆ ในเรื่องที่สัมพันธ์กับตัวละครวิกตอริต อันได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง และ ฉาก ส่วนเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสร้างตัวละครวิกตอริตให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่ผู้เขียนมิได้ใช้เครื่องมือเหล่านี้โดยตรงไปตรงมา หากแต่นำมาเสนอด้วยกลวิธีที่สัมพันธ์กับการสร้างตัวละครวิกตอริตให้ชัดเจนและสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะนำตัวละครวิกตอริตนั้นมาทำหน้าที่สำคัญคือหน้าที่ในการสื่อสารสำคัญของเรื่องต่อไป

ในการสร้างโครงเรื่อง ผู้เขียนใช้กลวิธีเน้นตัวละครวิกตอริตมากกว่าโครงเรื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านมุ่งความสนใจไปยังตัวละครวิกตอริตเพียงอย่างเดียว ทำให้ตัวละครวิกตอริตโดดเด่น และมีบทบาทในการดำเนินเรื่อง ในส่วนของตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครอื่น ๆ มีหน้าที่ในการบ่งบอภาพของตัวละครเอก เป็นกลวิธีทำให้ผู้อ่านคลางแคลงใจในความวิกตอริตแล้วค้นคิดหาความเป็นจริง ซึ่งในที่สุดผู้อ่านก็ได้รับสารสำคัญของเรื่องจากการคิดหาคำตอบนั้น ส่วนการสร้างฉาก ผู้เขียนใช้กลวิธีสร้างให้ฉากมีความสัมพันธ์กับตัวละครวิกตอริตอย่างหลากหลาย ทำให้ตัวละครวิกตอริตมีฐานะการ มีภูมิหลัง และมีบทบาทในการสื่อสารสำคัญของเรื่องด้วย ทั้งหมดนี้เป็นผลให้ตัวละครวิกตอริตเป็นตัวละครที่น่าสนใจติดตาม เพราะผู้อ่านสามารถเห็นภาพตัวละครได้ชัดเจน และยอมรับหรือเข้าใจพฤติกรรมและความคิดของตัวละครนั้น

กลวิธีการสร้างตัวละครวิกตอริต ที่ผู้วิจัยอธิบายมาทั้งหมดในบทที่ ๒ นี้ ซึ่งให้เห็นว่าผู้เขียนสร้างตัวละครวิกตอริตโดยใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อที่จะสร้างภาพของตัวละครวิกตอริตที่อยู่ในใจคน ให้ออกมาเป็นภาพที่ผู้อ่านสามารถเห็นได้ชัด ได้แก่ บุคลิกลักษณะ การแต่งกาย รวมทั้งสภาพทางจิตที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม คำพูด นอกจากนี้ ผู้เขียนยังสร้างภูมิหลังและสถานภาพให้ตัวละครวิกตอริต เพื่อให้ผู้อ่านทราบสาเหตุของความวิกตอริต และเข้าใจในความคิด การกระทำของตัวละครวิกตอริตมากขึ้นด้วย การที่ผู้เขียนมุ่งสร้างภาพ อุปนิสัย และแรงจูงใจของตัวละครวิกตอริตให้ชัดเจนก็เพื่อนำตัวละครวิกตอริตไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร โดยผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครวิกตอริตมีบทบาทเป็นตัวละครเอก และสร้างให้องค์ประกอบอื่น ๆ ของเรื่องมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ตัวละครวิกตอริตเป็นจุดเด่นของเรื่อง ทั้งยังช่วยตัวละครสื่อสารสำคัญของเรื่องอีกด้วย

ภาพของตัวละครวิกตอริตที่ชัดเจนในใจผู้อ่าน ประกอบกับการมีบทบาทสำคัญในเรื่อง จึงเป็นคุณสมบัติของตัวละครที่พร้อมจะนำไปใช้ในการสื่อสาร เพราะผู้อ่านย่อมต้องสนใจในตัวละครที่เป็นจุดเด่นของเรื่อง และติดตามว่าตัวละครนั้นจะมีพฤติกรรม ความคิด และชะตากรรมอย่างไร ซึ่งพฤติกรรม ความคิด และชะตากรรมของตัวละครวิกตอริตนี้เอง คือหนทางที่ผู้เขียนจะสื่อสารผ่านออกมา